

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI



ONTOLOJİK GÜVENSİZLİĞİN SOSYOPOLİTİK YANSIMALARI
TÜRKİYE'DE 6 ŞUBAT DEPREMİNİN DEVLET TOPLUM
İLİŞKİLERİNE OLAN ETKİLERİ
DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ

Hazırlayan
Melike TEKİN BİLGİÇ

Malatya-2026

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

ONTOLOJİK GÜVENSİZLİĞİN SOSYOPOLİTİK YANSIMALARI TÜRKİYE’DE 6
ŞUBAT DEPREMİNİN DEVLET TOPLUM İLİŞKİLERİNE OLAN ETKİLERİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Melike TEKİN BİLGİÇ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ

Malatya-2026

ONUR SÖZÜ

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında, Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ danışmanlığında hazırladığım “Ontolojik Güvensizliğin Sosyopolitik Yansımaları: Türkiye’de 6 Şubat Depreminin Devlet Toplum İlişkilerine Olan Etkileri” başlıklı doktora tezinin bilimsel araştırma ve yayın etiğine uygun biçimde tarafımda yazıldığını, çalışmada yararlandığım tüm kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada akademik kurallara uygun biçimde gösterildiğini beyan ederim.

10/02/2026

Melike TEKİN BİLGİÇ



ÖNSÖZ

Bu çalışma, Ontolojik Güvensizliğin Sosyopolitik Yansımaları: Türkiye’de 6 Şubat Depreminin Devlet/Toplum İlişkilerine Olan Etkileri başlığını taşımakla birlikte, yalnızca akademik bir merakın değil; aynı zamanda bizzat deneyimlenmiş toplumsal bir olayın ürünü olarak ortaya çıkmıştır. 6 Şubat 2023 depremini yaşayan bir öğrenci olarak bu tez, bireysel ve toplumsal güvensizlik hâllerinin, devlet ve toplum arasındaki ilişkilere nasıl yansıdığını anlama çabasının bir sonucudur.

Bu çalışmanın her aşamasında rehberliği, yönlendirmeleri, sabrı ve desteğiyle bana yol gösteren; bilgi birikimi ile süreci daha sağlam temellere oturtmamı sağlayan danışmanım Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ’ye içtenlikle teşekkür ederim.

Bu çalışmanın yürütülmesi sürecinde sağlanan TÜBİTAK 1001-Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı – Deprem Bölgesi Üniversiteleri Özel Çağrısı (BİNBİRÇABA) desteği, deprem bölgesindeki araştırma faaliyetlerimizin sürdürülmesinde önemli katkılar sunmuştur. Bu vesile ile TÜBİTAK’a teşekkür ederim.

Bu uzun ve zorlu yolculukta en büyük destekçim olan, her anımı paylaşan ve sabırla yanımda duran sevgili eşim Nurettin’e; bu yolculuğa hem karnımda hem kucağımda hem de yanı başımda tanıklık eden, varlığıyla bana güç veren, şans getiren oğlum Deniz Baran’a en derin teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her döneminde, her koşulda yanımda olan; sevgileri, sabırları ve destekleriyle bu yolculuğu mümkün kılan anneme, babama ve kız kardeşlerime sonsuz teşekkür ederim.

Doktora sürecim boyunca yorulduğum, tıkanığım anlarda bana destek veren; düşünsel olarak yolumu yeniden görmemi sağlayan ve desteğini esirgemeyen değerli arkadaşlarım Tuğçe ve İbrahim’e gönülden teşekkür ederim.

Melike TEKİN BİLGİÇ

ÖZET

Doktora Tezi

ONTOLOJİK GÜVENSİZLİĞİN SOSYOPOLİTİK YANSIMALARI TÜRKİYE’DE 6 ŞUBAT DEPREMİNİN DEVLET TOPLUM İLİŞKİLERİNE OLAN ETKİLERİ

Melike TEKİN BİLGİÇ

Malatya-2026

Danışman: Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremler, Kahramanmaraş ve Hatay başta olmak üzere 11 ili etkilemiş, ülke tarihinin en yıkıcı doğal afeti olarak kayıtlara geçmiştir. Kamuoyunda “asrın felaketi” olarak adlandırılan bu deprem ülke genelinde derin izler bırakmıştır. Depremın yıkıcı etkisinin sebep olduğu travmalar, bireylerin ve toplumun güvenlik algıları, siyasal tercihleri ve devlete olan bakış açıları üzerinde belirleyici olmuştur. Bu çalışma, Kahramanmaraş merkezli depremlerin Türkiye’de devlet-toplum ilişkileri üzerindeki etkilerini ontolojik güvenlik teorisi kapsamında analiz etmektedir.

Araştırmanın temel amacı, Uluslararası İlişkiler disiplininde henüz yeni olan ontolojik güvenliğin kuramsal çerçevesini depremin mağdurlarına uygulanacak olan anket aracılığı ile sahada test etmektir. Bu kapsamda güvenlik kavramının sosyal, siyasal ve psikolojik boyutu ele alınmış ontolojik güvenlik teorisinin kuramsal temelleri açıklanmıştır. Araştırma, nitel ve nicel verilerin bir arada kullanıldığı karma yöntemle yürütülmüş olup araştırmanın evreni, 6 Şubat 2023 depreminden doğrudan etkilenen illeri kapsamaktadır. Ankete katılan toplam 1.517 katılımcıdan elde edilen verilerin analizi için SPSS-26 paket programı kullanılmıştır. “Kaygı”, “Korku”, “Kimlik ve yabancılaşma”, “Rutin” ve “Ontolojik güvenlik için sosyal kurumların sağlayıcısı olarak devlet” şeklinde belirlenen beş ana değişkene ilişkin oluşturulan anket sorularında beşli likert ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, frekans tabloları aracılığı ile faktör analizi, korelasyon analizi, t-testi ve ANOVA analizi ile değerlendirilmiştir.

Araştırma bulgularına göre, depremin neden olduğu toplumsal travma sonrası, bireylerin güvenlik ihtiyaçları yalnızca fiziksel güvenlikle sınırlı kalmamış; aynı zamanda aidiyet hissi, rutin ve düzen arayışı, kimlik ve süreklilik duygusu gibi varoluşsal unsurları içeren ontolojik güvenlik boyutunu da kapsamıştır. Devletin koruyucu rolü, depremden sonra güvenlik ihtiyacının yeniden tesis edilmesinde belirleyici bir unsur olarak öne çıkmıştır. Ontolojik güvensizliğin politik davranışlarda statükocu bir eğilime yol açtığı ve kriz ve travma

dönemlerinden sonra bireylerin değişimden ziyade var olan düzenin sürdürölmesinden yana olduğu sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, bu araştırma ontolojik güvenlik yaklaşımını 6 Şubat 2023 depreminin saha verileriyle test ederek, güvenlik çalışmalarına katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ontolojik Güvenlik, Toplumsal Travma, Devlet-Toplum İlişkisi, 6 Şubat Depremi, Güvenlik



ABSTRACT

PhD Thesis

SOCIO-POLITICAL REFLECTIONS OF ONTOLOGICAL INSUFFICIENCY: EFFECTS OF THE FEBRUARY 6 EARTHQUAKE ON STATE-SOCIETY RELATIONS IN TURKEY

Melike TEKİN BİLGİÇ

Malatya-2026

Supervisor: Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ

The earthquakes centered in Kahramanmaraş on February 6, 2023 affected 11 provinces, especially Kahramanmaraş and Hatay, and were recorded as the most devastating natural disaster in the country's history. This earthquake, publicly known as the "disaster of the century," left deep scars across the country. The traumas caused by the devastating effects of the earthquake have been decisive on individuals' and society's perceptions of security, political preferences, and perspectives on the state. This study analyzes the effects of the Kahramanmaraş-centered earthquakes on state-society relations in Türkiye within the scope of ontological security theory.

The main purpose of the research is to test the theoretical framework of ontological security, which is still new in the discipline of International Relations, in the field through a survey to be applied to the victims of the earthquake. In this context, the social, political and psychological dimensions of the concept of security are discussed and the theoretical foundations of the ontological security theory are explained. The research was conducted using a mixed method using both qualitative and quantitative data, and the universe of the research covers the provinces directly affected by the February 6, 2023 earthquakes. SPSS-26 package program was used to analyze the data obtained from a total of 1,517 participants who participated in the survey. A five-point Likert scale was used in the survey questions created for five main variables determined as “Anxiety”, “Fear”, “Identity and alienation”, “Routine” and “State as a provider of social institutions for ontological security”. The findings were evaluated using factor analysis, correlation analysis, t-test and ANOVA analysis using frequency tables.

According to the research findings, after the social trauma caused by the earthquake, individuals' security needs were not limited to physical security only; they also encompassed the ontological security dimension, which includes existential elements such as a sense of belonging, a search for routine and order, and a sense of identity and continuity. The protective role of the state emerged as a decisive factor in re-establishing security needs after the

earthquake. It has been concluded that ontological insecurity leads to a status quo tendency in political behavior and that after periods of crisis and trauma, individuals favor the maintenance of the existing order rather than change. As a result, this research contributes to security studies by testing the ontological security approach with field data from the February 6, 2023 earthquake.

Key words: Ontological Security, Social Trauma, State-Society Relations, February 6 Earthquake, Security



İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
1. ARAŞTIRMA HAKKINDA	1
1.1 Araştırmanın Konusu ve Önemi	1
1.2 Araştırmanın Hipotezi	4
1.3 Araştırmanın Yöntemi	4
1.4. İlgili Literatürün İncelenmesi.....	4
2. ARAŞTIRMANIN TEORİK ARKAPLANI	6
2.1 Kavramsal ve Kurumsal Açidan Güvenlik	6
2.2 İşlevsel ve Bağlamsal Açidan Güvenlik	11
2.2.1 Güvenliğin Sosyal Boyutları.....	12
2.2.2 Güvenliğin Politik Boyutları	14
2.2.3 Güvenlik Psikoloji İlişkisi.....	18
2.2.3.1 Güvenlik ve Sosyal Psikoloji.....	19
2.2.3.2 Güvenlik ve Bireysel Psikoloji.....	22
2.3. Ontolojik Güvenlik ve Güvensizlik	24
2.4 Travma Zamanlarında Devlet - Siyaset – Toplum	33
2.5 Afet Sosyolojisi ve Ontolojik Güvenlik İlişkisi.....	38
2.6. Türkiye’de Devlet Toplum İlişkisinin Sosyolojisi.....	42
2.7. Türkiye’de Afetler Konusunda Resmi ve Sivil Örgütlenme.....	46
3. ALAN ÇALIŞMASI.....	50
3.1 Türkiye’de 6 Şubat Depremi: Boyutu, Etki Alanı ve Sonuçları.....	50
3.2 Araştırmanın Evreni, Yöntemi ve Veri Toplama Usulü	53
3.3. Araştırmanın Zorlukları ve Sınırlılıkları	56
3.4 Araştırmanın Bulguları.....	57

3.5. Bulguların Değerlendirilmesi ve Hipotezlerin Test Edilmesi	88
4. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	98
4.1. Analiz ve Tartışma.....	98
4.2 Öneriler.....	100
KAYNAKÇA	102
EKLER.....	124



KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

ANOVA: Analysis of Variance (Varyans Analizi)

DP: Demokrat Parti

KMO: Kaiser-Meyer-Olkin Uygunluk Testi

KOERİ: Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UMKE: Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2. 1 Alternatif Güvenlik Konseptleri	10
Tablo 3.1. TÜİK Verileri Doğrultusunda 11 İlin 2023 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.....	54
Tablo 3.2. 6 Şubat 2023 depremine kadar hangi şehirde yaşıyordunuz?	58
Tablo 3.3. Yaşınız?.....	58
Tablo 3.4. Cinsiyet?	59
Tablo 3.5. Eğitiminiz?	59
Tablo 3.6.Mesleğiniz?	59
Tablo 3.7. Aşağıdaki gelir gruplarından hangisi sizin için uygundur?	60
Tablo 3. 8. Aile fertlerimizden bir ya da birkaçını kaybettim.....	60
Tablo 3. 9. Akrabalarımızdan bir ya da bir kaçını kaybettim.....	61
Tablo 3. 10. Arkadaşlarımdan bir ya da bir kaçını kaybettim.....	61
Tablo 3. 11. Evimi kaybettim.....	61
Tablo 3. 12. Arabamı kaybettim.....	61
Tablo 3. 13. İşyerimi kaybettim.	61
Tablo 3. 14. Ev eşyalarımın tamamını veya büyük bir kısmını kaybettim.	62
Tablo 3. 15. Hiçbiri	62
Tablo 3. 16.Depremden sonra psikolojik destek aldım.	62
Tablo 3. 17.Deprem sonrasında Psikiyatrik ilaçlar kullanmaya başladım.	62
Tablo 3. 18. Deprem sonrası daha sık tartışmaya ve kavga etmeye başladım.	63
Tablo 3. 19. Yıkılan yerler nedeniyle geçmişimin adeta silindiğini hissediyorum.....	63
Tablo 3. 20. Hayattan eskisi gibi zevk alamıyorum.....	64
Tablo 3. 21. Geleceğe güvenle bakamıyorum.....	64
Tablo 3. 22. AFAD ya da Boğaziçi Rasathanesi deprem verilerine her gün bakıyorum.....	64
Tablo 3. 23. Her an bir şey olacakmış gibi hissediyorum.....	65
Tablo 3. 24. Uykuya dalmakta zorlanıyorum.....	65
Tablo 3. 25. Yatarken her an kalkıp çıkacakmış gibi hazırlıklı yatıyorum.....	66
Tablo 3. 26. Sağlam olsa bile yüksek katlı binalara çıkamıyorum.....	66
Tablo 3. 27. Tuvalet banyo gibi temel ihtiyaçlarımı giderirken eskisine göre daha aceleci davranıyorum.....	66
Tablo 3. 28. Karanlıkta uyuyamıyorum.....	67

Tablo 3. 29. Kendimi yabancı bir şehirde yaşıyormuş gibi hissediyorum.	67
Tablo 3. 30. Arkadaş ve komşu çevrem dağıldı.	68
Tablo 3. 31. Zorunlu nedenlerle bu şehirde kalmak durumundayım.	68
Tablo 3. 32. Deprem öncesiyle kıyaslandığında başkalarına karşı güven duygum zayıfladı. .	69
Tablo 3. 33. Onarılsa bile bu şehirde hiç bir şey eskisi gibi olmayacak.	69
Tablo 3. 34. Deprem sonrası daha fazla dine yöneldim.	69
Tablo 3. 35. Deprem sonrası süreçte yaşadıklarım şeylere bağlı olarak ülkeme olan güvenim arttı.	70
Tablo 3. 36. İmkânım olsa başka bir ülkeye göç etmek isterim.	70
Tablo 3. 37. Günlük alışkanlıklarımda bir değişiklik olmadı.	71
Tablo 3. 38. Deprem sonrası yeni alışkanlıklar edindim.	71
Tablo 3. 39. Hayatımı tekrar bir düzene sokabildim.	71
Tablo 3. 40. Şehirde eskiden gitmeyi alışkanlık haline getirdiğim yerlere hala gidebiliyorum.	72
Tablo 3. 41. Eskiden görüştüğüm insanlarla hala görüşebiliyorum.	72
Tablo 3. 42. Deprem sonrası devlet tarafından verilen sözlerin tutulacağına inanıyorum.	73
Tablo 3. 43. Açıklanan depremde ölü ve yaralı sayılarının doğruluğuna inanıyorum.	73
Tablo 3. 44. Deprem sonrası iktidar değişikliği işleri aksatacaktır.	74
Tablo 3. 45. Deprem sonrası toparlanma sürecinde, yaşadığım şehir diğer deprem mağduru şehirlere göre daha geride kaldı.	74
Tablo 3. 46. Depremi hemen ardından bir süre kendi kaderimize terk edildik.	74
Tablo 3. 47. Deprem sonrası devletten, AFAD'dan aşağıdaki yardımlardan hangilerini alabildiniz?	75
Tablo 3. 48. Deprem sonrası aşağıdakilerden hangisinden yardım aldınız?	76
Tablo 3. 49. Deprem sonrası yaşadığınız tüm süreçleri düşündüğünüzde aşağıdakilerden hangilerini güvenilir buluyorsunuz?	77
Tablo 3. 50. Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik Testi	81
Tablo 3. 51. Güvenirlik İstatistikleri (Cronbach Alfa Katsayısı)	81
Tablo 3. 52. Descriptive Statistics	82
Tablo 3. 53. Normallik Testi	82
Tablo 3. 54. Korelasyon Tablosu	83
Tablo 3. 55. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları	84
Tablo 3. 56. Cinsiyet Değişkenine Göre Tanımlayıcı İstatistikler (Group Statistics)	84
Tablo 3. 57. Yaş Gruplarına Göre ANOVA Analizi Sonuçları	85

Tablo 3. 58. Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Analizi Sonuçları.....	86
Tablo 3. 59. Meslek Türlerine Göre ANOVA Analizi Sonuçları	86
Tablo 3. 60. Gelir Gruplarına Göre ANOVA Analizi Sonuçları.....	87



ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2. 1. Maslow İhtiyaçlar Piramidi (Kula & Çakar, 2015, s. 194).....	8
Şekil 3. 1. Ölçek Geliştirme Süreci.....	56



BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMA HAKKINDA

1.1 Araştırmanın Konusu ve Önemi

Devlet merkezli güvenlik yaklaşımlarının eleştirisi olarak 1980’lerde ortaya çıkan Eleştirel Güvenlik çalışmalarında devlet dışı öznelerin de güvenliği incelenmektedir. Klasik güvenlik çalışmalarında tehdit unsuru devlete yöneliktir. Ancak birey, devlet ya da sistem ayrımı yapmaksızın her analiz düzeyinde güvenlik ihtiyacı mevcuttur. Bundan dolayı güvenlik kavramı uluslararası ilişkiler literatüründe geniş yer kaplamakla beraber güncel yazında farklı dönüşümlere açıktır. Buzan’a (2015) göre güvenlik üç şekilde kategorize edilmiştir. Bunlar; güvenlik şayet tehlikeden korunmak anlamındaysa nesnel güvenlik, güvende hissetmekse öznel güvenlik ve şüpheden uzak olmaksa kişinin bilgisinin eminliğidir (Buzan, 2015, s. 50). Uluslararası ilişkiler alanında güvenlik ajandası “genişletilen ve derinleştirilen” bir hal almakta; insani güvenlik, toplumsal güvenlik, çevre güvenliği ve ekonomik güvenlik gibi devlet-dışı özneler ve klasik güvenlik yaklaşımının aksine askeri olmayan güvenlik alanlarına yönelmektedir (RumeliLi & Adisönmez, 2020, s. 24).

Güvenlik konusu multidisipliner ve disiplinler arası çalışmalara uygunluğu nedeniyle oldukça dinamik bir alandır. Bu bağlamda farklı alanlardan farklı çalışmaların katkısıyla güvenlik çalışmalarının içeriği genişletilmiştir. Son yıllarda en dikkate değer katkılardan biri psikoloji ve sosyoloji tarafından yapılmıştır. Bu araştırmanın ana kavramlarından biri olan 2000’li yıllarda uluslararası ilişkiler disiplininde eleştirel güvenlik yaklaşımlarının bir parçası olarak ortaya çıkan ontolojik güvenlik kavramı ilk kez psikoloji ve sosyoloji alanlarında çalışılmıştır. Ontolojik güvenlik, ilk kez İskoç psikiyatrist R. D. Laing’in (1967) eseri olan “The Divided Self: An Existential Study in Sanity and Madness” de ortaya atılmış İngiliz sosyolog A. Giddens tarafından da geliştirilip sosyoloji literatürüne kazandırılmıştır (Sarı Ertem & Düzgün, 2021, s. 42). Ontolojik güvenlik, fiziksel güvenliğin önemine yapılan vurguyu eleştirerek psiko-sosyal ihtiyaçların getirdikleriyle varoluşsal güvenliğe dikkat çekmektedir. Bireysel psikoloji ve kişilik bozuklukları üzerine çalışan psikiyatrist R. D. Laing (1967, s. 42-43) bireyler ve toplum arasındaki ilişkileri ve bunların kendine özgü kimlik oluşumuna katkısını inceler ve bu ilişkilerin sürekli ve tutarlı gelişimini ontolojik güvenlik olarak tanımlamıştır. Giddens'a (1990b, s. 92)

göre ontolojik güvenlik; *"Bireyin kendi öz kimliğinin sürekliliğine ve çevresindeki sosyal ortamların sabitliğine duyduğu güvendir."* Birey göz önünde bulundurularak geliştirilen bir kavram olan ontolojik güvenlik süreklilik ve istikrar ile güvende hissetme durumudur. Bireyler çeşitli biçimlerdeki rutin ve alışkanlıklara dayalı ontolojik güvenlik çerçevesi oluşturmaktadırlar. Bu çerçevenin kırılması rutin ve alışkanlıkların sekteye uğraması durumunda ortaya çıkan sakatlanmış his, ontolojik güvensizliğe sebep olmaktadır. Giddens'a göre bir uç durum olarak tanımlanan ontolojik güvensizlik benlik duygusu kırılmış kişilerde vardır. Benlik ise kimlik ve bedenden ayrı değil, bunlar ile bütündür. Ontolojik olarak güvensiz bir birey tutarlı biyografik bir devamlılık hissinden yoksundur ve varlığına yönelik olası risklerin kaygısı ile fazlasıyla meşguldür (Rumelili, 2014, s. 11).

Ontolojik güvenlik kavramının uluslararası ilişkiler alanında kullanımı Mitzen (2006a), Zarakol (2017), Kinnvall (2017) gibi akademisyenlerin çalışmaları ile başlamıştır. Devletlerin de uluslararası alanda fiziksel güvenlik kadar istikrarlı bir kimlik duygusunun arayışı içinde olacağını ileri sürmüşlerdir. Bu yaklaşıma göre ontolojik güvenlik sosyal ilişkilerin düzenli akışı ile sağlanır ve devlet, vatandaşların ontolojik güvenlik için ihtiyaç duydukları sosyal kurumların sağlayıcısıdır. Bu kapsamda sosyolojinin ve psikolojinin katkılarıyla kimlik, korku, kaygı, benlik ve beden gibi kavramlar ontolojik güvenlik çalışmalarının anahtar kavramları haline gelmiştir. Bu çerçevede ontolojik güvenliğe göre devlet ve bireyin rolleri ve konumları açısından kesiştiği noktalar; belirsizlik, fiziksel güvensizlik, rutinin bozulması, fiziksel zarar ve ölüm korkusu şeklinde ifade edilmektedir (Mitzen, 2006, s. 344-354).

Ontolojik güvenliğe ilişkin akademik çalışmaların sayısı artarken (Bachleitner, 2023; Kinnvall & Svensson, 2017; Krickel-Choi, 2024; Rumelili & Çelik, 2017) ontolojik güvensizliğe neden olan yaygın kriz ve travmalara sıklıkla rastlanmaması nedeniyle konu genellikle epistemolojik temelde irdelenmiştir ve betimsel yöntemlerle ele alınmıştır (Pratt, 2016; Steele, 2008; Whittaker, 2018; Young, 2017). Ayrıca ontolojik güvenliğin çıkış noktası olan bireysel psikoloji, devletlerin kendi kolektif kimlikleri hakkında duydukları kaygılar ve bu kaygılar doğrultusunda geliştirdikleri politikaların gerisinde kalarak bu alanda yapılan çoğu çalışmaya yansımamıştır. Dolayısıyla bu araştırma, alandaki bu eksikliğin farkına varılarak literatüre katkı sağlayacak hem bireysel hem de devlet düzeyinde bir yaklaşım üzerine oturtulmuştur.

Türkiye tarihinin en büyük depremlerinden biri olan Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen birçok can ve mal kaybına neden olan 6 Şubat depremi yüzlerce insanın rutin ve alışkanlıklarını sekteye uğratmış, kişilerin benlik duygusunu kırmıştır. Hem bireysel hem kurumsal düzeyde toplumda derin izler bırakan bu deprem 11 ili etkilemiş ve 50 binden fazla can kaybına yol açmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2024). Bu araştırmada 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli oluşan deprem felaketi vaka çalışması olarak seçilmiştir. Zira depremin neden olduğu fiziksel yıkımın boyutları deprem mağduru insanların kimliksel gelişimlerinin ve aidiyet duygularının inşa edildiği tüm mekânları tahrip etmekle kalmamış aynı zamanda uzun süreli artçılar güvensizlik duygularını ve ölüm korkularını sıcak tutmaya devam etmiştir. Bu kapsamda vaka çalışması olarak seçilen mevcut durumun ontolojik güvenliğin anahtar kavramlarının tümünü test etmeye uygun olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı henüz gelişmekte olan ontolojik güvenliğin/güvensizliğin epistemolojik çerçevesini 6 Şubat depreminin mağdurlarına uygulanacak olan anket vasıtası ile sahada test etmektir. Kriz ve travma zamanlarında bireylerde kendini gösteren korku, kaygı, benlik, beden, rutin gibi kavramların sahada test edilmesi ve bu kavramların ontolojik güvenlikle olan ilişkiseliliğinin güncel verilerle ortaya konulması her zaman mümkün olmamaktadır. Ayrıca genellikle analitik ve felsefi düzlemde açıklanmaya çalışılan bu kavramların ontolojik güvenlikteki önem ve öncelik derecesi ise daha önce ortaya konulmamıştır. Çünkü teoriyi, varsayımlarını ve anahtar kavramlarını her yönüyle kuşatan kriz ve travma durumları her zaman ve her yerde rastlanabilir şeyler değildir. Ontolojik güvensizliği ortaya çıkartan nedenler belirsizlik, fiziksel güvensizlik, rutinin bozulması ile fiziksel zarar ve ölüm korkusu olduğundan tüm bunları kapsayan bir travma 6 Şubatta Türkiye’de yaşanan ve on bir ili kapsayan deprem felaketi ile yaşanmıştır. Dolayısıyla bu felaket teoriyi tüm yönleri ile test etme ve teoride daha önce öngörülemeyen durumları ortaya çıkarma gibi bir potansiyele sahiptir. Bu kapsamda araştırma, ontolojik güvenliğe ve dolayısıyla güvenlik çalışmalarına Türkiye’den örneklerle özgün ve somut katkılar sağlamayı amaçlamaktadır. Araştırmanın diğer bir amacı ise kriz ve travma zamanlarında siyasal davranışın neden ve nasıl ortaya çıktığına dair savlar geliştirmek ve bunu bir saha çalışmasına dayalı olarak örneklendirmektir. Bu kapsamda araştırmanın siyaset bilimine de özgün katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen verilerin yerel ve ulusal bazda politika üreticiler için kullanışlı

veriler üreteceği düşünülmektedir. Kriz ve travma zamanlarında insanların gerçek duygularını ve yönelimlerini anlamak onların ihtiyaçlarını karşılarken kamusal kaynakların doğru yönlendirilmesine neden olacaktır. Dolayısıyla bu araştırmanın bulguları, aynı zamanda travma ve felaketin insanların politik davranışları üzerindeki etkisinin anlaşılmasına olanak tanıyacaktır.

1.2 Araştırmanın Hipotezi

Bu araştırmanın iki ana hipotezi bulunmaktadır;

H₀₁: Kriz ve travma zamanlarında insanların politik davranışları statükoyu koruma eğilimindedir.

H₀₂: Kriz ve travmaya maruz kalan insanların siyasal tercihlerindeki statükocu eğilimin nedeni ontolojik güvensizlik duygusu ve güvenlik arayışıdır.

1.3 Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, nitel ve nicel verilerin toplanarak her iki desenin birlikte kullanıldığı karma yöntem yaklaşımı ile yürütülmüştür. Araştırma üç aşamadan oluşmaktadır: teorik çerçevenin kurulması, ölçek geliştirme ve uygulama, bulguların yorumlanması. Araştırmanın evrenini 6 Şubat depreminden etkilenen iller oluşturmaktadır. Araştırmanın yöntemi, evreni ve örnekleme, veri toplama usulü, zorlukları ve sınırlılıkları, analiz sürecine ilişkin ayrıntılar üçüncü bölümde detaylı olarak açıklanmaktadır.

1.4. İlgili Literatürün İncelenmesi

Literatür taramasında travma sonrası stres bozukluklarını içeren bireysel psikolojiye dayalı çok sayıda vaka çalışması ile afetler ve politik sonuçları üzerine araştırmalara rastlanmasına rağmen bu çalışmanın hedeflediği ölçekte ve ontolojik güvenliği merkeze alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu kapsamda dikkat çeken çalışmalar arasında Mariya Omelicheva'ya (2011) ait "Natural Disasters: Triggers of Political Instability?" başlıklı çalışma ile Bhavnani'nin (2006) "Natural Disaster Conflict" başlıklı çalışmaları çatışma ve doğal afetler arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Bu araştırmanın konusuna en yakın bir diğer çalışma ise Brancati (2007) tarafından yapılan ve Journal of Conflict Resolution'da yayımlanan "Political Aftershocks: The Impact of Earthquakes on Intrastate Conflict" başlıklı makaledir. Bu çalışma depremlerin ülke içi çatışma üzerine etkisini incelemektedir. Bunların dışında doğal afetlerin ekonomi üzerindeki etkilerini

inceleyen çalışmalar dikkat çekmektedir. Neumayer, Plümper ve Barthel (2014) tarafından yapılan ve Global Environmental Change dergisinde yayımlanan “The political economy of natural disaster damage” başlıklı çalışma örnek olarak verilebilir.

Doğal afetler ve politika konusu üzerine yapılan çalışmalar da bu araştırmanın teorik arka planı için katkılar sağlamıştır. Örneğin Kindsm ller (2022) tarafından yapılan “A chance to win or lose it all? A systematic literature review on the consequences of natural disasters for governments” başlıklı literatür çalışması konuya yönelik genel bir bakış sunmaktadır.

Bu çalışmaların dışında Türkiye’de yaşanan 6 şubat depremi ile ilgili farklı alanlarla ilişkilendirilmiş çalışmalara rastlansa da bu çalışmalar genel değerlendirmeler içermektedir. Bunun yanı sıra felaketin sosyal, politik ve ekonomik sonuçlarının sahana yansımasını ortaya koyan çalışmalar sınırlı çalışmaya rastlanmıştır. Bu genel değerlendirmelere örnek olarak; Erdoğan (2023) tarafından yapılan “Depremin Sosyolojisi: 6 şubat Felaketinin Toplumsal ve Kültürel Boyutları” alışması, Tapan (2023) tarafından yapılan “Kahramanmaraş Depremleri Sonrası Afet Yönetiminde Sosyal Hizmet Uygulamaları”, M. Marangoz, . İzci (2023) “Doğal Afetlerin Ekonomik, Sosyal ve evresel Etkilerinin 6 şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremler Bağlamında Girişimciler Açısından Değerlendirilmesi” gibi çalışmalar verilebilir.

Bu alışmalar dışında AFAD, Türk Mühendisler ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) gibi kurumlar ve Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER) gibi derneklerin 6 şubat 2023 depremi ile ilgili rapor ve değerlendirmeler önemli kaynak teşkil etmektedir.

Tüm bu kaynaklara ek olarak Türkiye’de daha önceki yıllarda yaşanan Marmara Depremi ve benzeri krizleri içeren yüksek lisans ve doktora tezleri mevcuttur. Bunlar arasında şengün (2007) tarafından hazırlanan “Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremi Sonrasında Yaşanan Sorunlar” başlıklı doktora tezi; etinkaya (2010) tarafından hazırlanan “Kriz Ortamlarında Devlete Duyulan Güven (17 Ağustos 1999 Marmara Depremi  rneği)” başlıklı Yüksek Lisans tezi bu araştırma için önemli referanslar sağlamaktadır. Bu tezde devlete duyulan güven konusunda sahada elde edilen veriler bu araştırma ile üretilcek olan verilerin bir kısmı için sağlama yapma olanağı sağlayacağı düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN TEORİK ARKAPLANI

Çalışmamın bu bölümünde, araştırmanın kuramsal dayanaklarını oluşturan temel kavram ve yaklaşımlar incelenmektedir. 6 Şubat 2023 depremi sonrasında Türkiye’de devlet-toplum ilişkilerinin nasıl biçimlendiğini anlamak için sadece fiziksel sonuçlarına değil aynı zamanda bireysel, toplumsal, psikolojik ve siyasal güvenlik unsurlarını da incelemek gerekmektedir. Bu açıdan araştırma çok katmanlı teorik çerçeveden oluşmaktadır. Bu bölümde araştırmanın temel kavramlarından biri olan güvenlik kavramının genel özellikleri ile incelenmesinin ardından, güvenliğin sosyal, politik ve psikolojik açılardan nasıl ele alındığına dair bir değerlendirme yapılmıştır. Ontolojik güvenlik kavramının anlaşılması, bireylerin ve kolektif aktörlerin yaşadıkları belirsizlik durumları, rutinlerin sekteye uğraması, varoluşsal kaygılar yaşamaları karşısında verdikleri tepkileri analiz etmek için önemli bir yer tutmaktadır.

Bölümün devam eden başlıklarında travma zamanlarında devlet, siyaset ve toplum ilişkileri ele alınacaktır. Bu başlık afetlerin sebep olduğu toplumsal travmaların etkisinin anlaşılması açısından önemlidir. Bu bağlamda, afet gibi ani ve yıkıcı olayların sadece fiziksel sonuçlar doğurmadığı, aynı zamanda toplumsal düzeyde etkiler yarattığı dikkate alınarak afet sosyolojisi kavramı incelenmiştir. Bölümün devam eden başlıklarında Türkiye’de devlet-toplum ilişkilerinin sosyolojik temelleri ele alınıp afetler karşısında ortaya çıkan resmi ve sivil örgütlenme biçimleri analiz edilmiştir. Bu kuramsal çerçeve, üçüncü bölümde sunulacak olan alan çalışmasının yorumlanması açısından temel oluşturmaktadır.

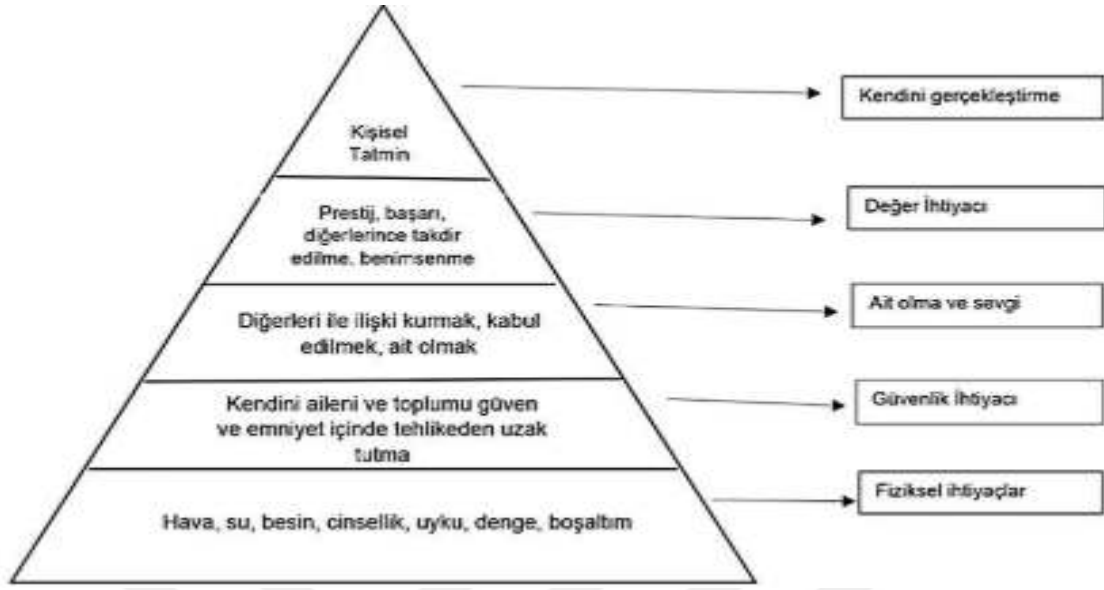
2.1 Kavramsal ve Kurumsal Açıdan Güvenlik

Hayatın her alanında karşımıza çıkan güvenlik kavramının tanımı zamandan, mekândan, insandan ve toplumdan bağımsız değildir. Güvenlik, belirli faktöre bağlı olarak büyük ölçüde değişebilen çok yönlü bir kavramdır. Bir kişi veya topluluk için güvenliği oluşturan şey, bir başkası için aynı olmayabilir. Aynı zamanda kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal faktörlerden de etkilenir. Güvenliğin ne anlam ifade ettiği kırsal alanda yaşayan bir çiftçi ile kentte yaşayan bir işçi için önemli ölçüde değişebilir. Örneğin; trafik kırsalda bir sorun oluşturmazken, kent hayatında bir sorun olabilmektedir.

Bu bağlamda yaşanan çevrenin, yaşam tarzının kişinin güvenlik ihtiyaçlarını belirlemede önemli role sahip olduğu söylenebilmektedir. Aynı şekilde dijitalleşmenin sınır tanımaz gelişmesiyle dijital alandaki güvenlik fiziksel güvenlikten farklılaşmaktadır. Güvenliğin bu dinamik ve faktöre bağlı doğası, her güvenlik gerektiren durumun kendine özgü koşulları göz önüne alındığında farklı yaklaşımlara ve farklı ihtiyaçlara olan önemi ortaya çıkarmaktadır.

Güvenlik kelimesi, Türk Dil Kurumu'na (2024) göre toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet olarak tanımlanmıştır. Latince "securitas" kelimesinden gelmektedir. Latince "securus", se (olmaksızın) ve cura (endişe) kelimelerinin birleşiminden türemekle birlikte "securitas" "endişe olmaksızın, sükûnet" anlamına gelmektedir. Tehlikeden korunma veya zarardan korunma durumunu ifade etmek için kullanılan bu kelime zamanla fiziksel, ekonomik, bireysel ve ulusal güvenlik gibi geniş bir yelpazeye yayılmıştır (Arenas, 2008, s. 268).

Abraham Maslow'un (Maslow, 1943) "İnsan Motivasyonu Teorisi", makalesi *ihtiyaçlar hiyerarşisi* kavramını ortaya koymaktadır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi beş basamaklı bir piramit şeklinde tasvir edilmekte en alt basamakta yiyecek, barınma, su ve hava gibi fiziksel ihtiyaçlar en üst basamakta ise kişisel tatminin olduğu kendini gerçekleştirme vardır. Maslow'a göre bireylerin üst düzey ihtiyaçlara ulaşabilmeleri için önce alt düzeydeki ihtiyaçları karşılamaları gerekir (1943, s. 373). İkinci basamakta yer alan güvenlik ihtiyacı kişinin; kendisini, ailesini ve toplumu güven ve emniyet içinde tehlikeden uzak tutma halidir. Fizyolojik ihtiyaçlar karşılandıktan sonra bireyler emniyet ve güvenlik arayışına girerler. Güvenliğin yaşamda ne kadar kritik öneme sahip olduğu ortadır. Çünkü insan ancak kendini güvende hissettiğinde çalışabilir, üretebilir. Kişinin kendini gerçekleştirmesi için aşması gereken bir basamaktır (Kula & Çakar, 2015, s. 195).



Şekil 2. 1. Maslow İhtiyaçlar Piramidi (Kula & Çakar, 2015, s. 194)

Güvenlik kavramı zaman içinde genişlemiş ve derinleşmiştir. Bireylerin, kuruluşların, toplumların veya devletlerin kendilerini çeşitli tehdit ve risklerden korumak için kullandıkları temel fikir, ilke ve stratejileri ifade etmektedir. Güvenlik kavramı, ilgili aktörlere bağlı olarak büyük ölçüde değişebilir, ancak genellikle potansiyel zarar veya tehlikeye karşı korunma etrafında toplanır (Güvenlik Portalı, 2024).

Güvenlik tanımı şu soruların yanıtını içerir: Kimin güvenliği, neyin güvenliği, güvenliği kim sağlar, kime göre ve nasıl sağlanır? (Kardaş, 2021, s. 337). Uluslararası ilişkiler alanında yoğun bir şekilde işlenen bu kavramın disiplinde farklı tanımları bulunmakla birlikte kavramın tanımlanmasında bir fikir birliği yoktur. Wolfers'a (1952, s. 485) göre "Güvenlik, nesnel olarak, kazanılmış değerlere yöneltilen tehditleri ölçmektedir. Öznel olarak, bu değerlere saldırılacağı yönünde korkuların olmamasıdır". Güvenlik kavramı; varlığını koruma ve sürdürme amacı taşıyan her davranış biçiminde karşılaşılan bir durumdur (Dedeoğlu, 2008, s. 21). Ken Booth, güvenliği özgürleşme kavramı ile ele alır. Ona göre güvenlik, tehditlerin olmaması anlamına gelir. Özgürleşme, insanların (bireysel ve grup olarak) özgürce yapmayı seçecekleri şeyleri yapmalarını engelleyen fiziksel ve insani kısıtlamalardan özgürleşmesidir. Savaş ve savaş tehdidi, yoksulluk, yetersiz eğitim, siyasi baskı vb. bu kısıtlamalardan arasındadır. Güvenlik ve özgürleşme aynı madalyonun iki yüzüdür. Özgürleşme teorik olarak güvenlik demektir (Booth, 1991, s. 319). Bellany güvenliği, göreceli olarak savaştan muafiyet durumu ile

birlikte oluşması gereken herhangi bir savaş sonucunda mağlubiyet alınmaması yönündeki göreceli olarak yüksek beklentiler olarak tanımlarken Martin gelecekteki refahın güvence altına alınması olarak tanımlamıştır (akt. Buzan, 2015a, s. 36). Muğlak bir tanıma sahip olan güvenlik kavramının tanımları çoğaltılabileceği gibi genel olarak aynı anlam etrafında şekillenmekte tehditten, korkudan, kaygıdan bağımsız olma halidir. Bu nedenle, bir bakıma güvenlik, kendisine meydan okuyan tehditler tarafından tanımlanır ve değerlendirilir (Ullman, 1983, s. 133).

Güvenlik kavramı, uluslararası ilişkiler disiplinde tarihsel olarak devlet merkezli ve askeri tehditlere odaklanan bakış açısı ile ele alınmıştır. Özellikle Soğuk Savaş döneminde iki blok arasındaki rekabet nedeniyle, “yüksek/birincil politika” olarak bilinen stratejik hedeflere ve güvenlik politikalarına odaklanılmış, genellikle askeri terimlerle ifade edilen tehditler kolaylıkla tanımlanabilmiş ve kimin müttefik kimin düşman olduğu açıkça görülebilmıştır (Kolasi, 2014, s. 122)

Güvenlik Çalışmalarının Gelişimi

Güvenlik çalışmalarının “altın çağı” olarak tanımlanan dönem, 1950'ler ve 1960'lardır. Bu dönemde özellikle nükleer strateji, caydırıcılık teorisi ve Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasındaki güç dengesi üzerinde durulmuştur. Bu süreçte sivil akademisyenler ve analistler; askeri ve dış politikanın şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamıştır (Williams, 2008, s. 3). RAND Corporation (1948), MIT Center for International Studies (1951) ve Hudson Institute (1961) gibi düşünce kuruluşları stratejik araştırmalar için kilit merkezler haline gelmiştir. 1970'lerin ortasında Ford Vakfı'nın güvenlik sorunlarında çeşitli akademik merkezleri destekleme kararı alması ve alanla ilgili temel bilimsel forum haline gelen “International Security” dergisinin kurulması ile güvenlik çalışmalarının başladığı kabul edilir (S. Yılmaz, 2007, s. 70).

Uluslararası ilişkiler bir alt disiplin olarak Uluslararası Güvenlik Çalışmaları (International Security Studies (ISS)), üç ana düşünceye ayrılmaktadır; liberal, realist ve eleştirel (Rolf, 2023, s. 558). Liberal temelli güvenlik, insan güvenliğine odaklanır. Liberal teoriler bireylerin korunması ve güçlendirilmesi, insan haklarının savunulması, uluslararası iş birliği ve uluslararası kurumların rolü üzerinde durur. Realist temelli güvenlik, devlet güvenliği ile ilgilidir. Realist teoriler güç, ulusal çıkar ve uluslararası

sistemin anarşik doğasına odaklanarak devletin güvenliğine öncelik verir. Eleştirel temelli güvenlik, dünya güvenliğine vurgu yapar. Eleştirel teoriler geleneksel güvenlik kavramlarına meydan okumakta sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları içeren daha geniş bir anlayışı savunarak genellikle statükoyu eleştirirler (Rolf, 2023, s. 558).

Tablo 2. 1 Alternatif Güvenlik Konseptleri

Gelenek ve Köken	Güvenliğin Şekli	Belirli Vurguları		
		Odak	Ne risk altında?	Güvenliğe Yönelik Tehditler
Geleneksel ve Realist temelli	Ulusal	Devlet	Egemenlik, toprak bütünlüğü	Diğer devletler (ve Soğuk Savaş sonrası dönemde devlet dışı aktörler)
Geleneksel ve geleneksel olmayan Realist ve Liberal temelli	Sosyal	Milletler, toplumsal gruplar, sınıf ve ekonomik odak, siyasi eylem komiteleri/çıkar grupları	Milli birlik, yaşam kalitesi, servet dağılımı	Devletlerin kendisi, uluslar, göçmenler, yabancı kültür
Geleneksel olmayan Liberal temelli	İnsan	Birey, insanlık, insan hakları, hukukun üstünlüğü	Hayatta kalma, insani gelişme, kimlik ve yönetim	Devletin kendisi, küreselleşme, doğal afet ve değişim
Geleneksel olmayan, potansiyel olarak aşırı	Çevresel	Ekosistem	Küresel sürdürülebilirlik	İnsanlık: kaynakların tükenmesi, kıtlık, savaş ve ekolojik yıkım yoluyla

Kaynak: Liotta, (2002)

Bu tablo, güvenliğin farklı perspektiflerini ve boyutlarını anlamak için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Esasen tartışmalı bir kavram olan güvenlik üzerine fikir birliğine varmak zor olmuş bu da geleneksel ve geleneksel olmayan olarak adlandırılan ayırmda giderek daha da kökleşen bir bölünme ortaya çıkarmıştır. Gelenekselciler, askeri ve devlet merkezli güvenlik çalışmalarının sürdürmekten yana iken geleneksel olmayanlar güvenlik kavramını genişletmeye ve derinleştirmeye çalışmışlardır (Tarry, 1999, s. 1). Soğuk Savaş döneminde iki kutup arasındaki ideolojik mücadele ve nükleer savaş tehlikesi, güvenlik stratejilerini silahsızlanma ve caydırıcılık stratejisine yönlendirmiştir. Ancak 1970’lerden sonra güvenlik kavramının dar tanımını genişlemiştir (Kardaş, 2021, s. 338). Güvenlik kavramının *genişletilmesi* ile devletin bekasına yönelik en büyük tehditlerin askeri değil, çevresel, sosyal ve ekonomik olabileceği savunulmuştur.

Kopenhag ekolünün güvenliği; askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel olarak beş sektörde ele alması ile kavram genişlemiştir (Kardaş, 2021, s. 338). Diğer taraftan kavramın *derinleşmesi* ise kimin güvenliğinin tehdit altında olduğu sorusunu sormakta ve güvenliğin referans nesnesini devletten birey ve topluma doğru çekmiştir (Tarry, 1999, s. 1).

2.2 İşlevsel ve Bağlamsal Açıdan Güvenlik

Ulus devletlerin askeri gücü ve istihbarat faaliyetleri ön plana çıktığı Soğuk Savaş döneminin bitmesinin ardından askeri güvenliğe dayalı geleneksel güvenlik anlayışı yerini daha geniş perspektife sahip yeni güvenlik anlayışına bırakmıştır. Güvenlik olgusu yalnızca nesnel tehditlere karşı korumayı içermeyen aynı zamanda sosyal, politik, psikolojik ve kültürel gibi bağlamlarda ele alınmıştır. Güvenlik kavramını geniş açıdan ele alan bu yaklaşım ile kavrama daha bütüncül bir bakış sağlamış ve güvenlik politikalarının oluşturulmasında sosyo-ekonomik eşitsizlikler, çatışmaların barışçıl çözümü, toplumsal kimlik, cinsiyet eşitliği ve ekolojik sürdürülebilirlik gibi konular da işlenmiştir (Hisarlıoğlu, 2019, s. 1).

Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde güvenlik söylemini, sadece "güvenlik" kelimesini kullanmakla oluşmadığını; esas önemli olanın, varoluşsal bir tehdidin acil önlemler gerektiren bir durum olarak tanımlanması ve bu tanımın geniş bir kitle tarafından kabul edilmesi olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre bazı durumlarda bu mantık kelimenin açıkça söylenmesine gerek kalmadan işler; güvenlikle ilgili konular artık kurumsallaşmış ve otomatik olarak öncelikli kabul edilmiştir. Bu nedenle, güvenliği bu mantıksal çerçeveye tanımlamak daha tutarlı olacaktır (1998, s. 27). Literatüre kazandırdıkları güvenlikleştirme kavramı ile (1998, s. 24), siyasi aktörlerin kavramların anlamlarını nasıl kullandığına bağlı olarak güvenlik meselesi olduğuna dikkat çekerler. Bir konuyu güvenlik meselesi haline getirmek o sorunun çözümüne yönelik acil ve olağanüstü yöntemlerin benimsenmesini meşrulaştıracaktır. Konunun güvenlik meselesi haline gelmesi onun diğerlerinden daha önemli ve acil olduğu iddiası değildir konunun böyle bir tehdit olarak sunulmasıyla oluşur (Hisarlıoğlu, 2019, s. 1). Buzan ve arkadaşları (1998, s. 7), güvenlik kavramını analizine sadece askeri güvenliği değil kavramı genişleterek politik, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenliği de eklemişlerdir. Bu çok boyutlu yaklaşımda, her sektör farklı türde tehdit ve güvenlik dinamiği barındırır. Buna

göre, askeri sektör zorlama ve güç kullanımı ile ilgilidir. Politik sektör otorite, yönetme gücü ve tanınma ile ilgilidir. Ekonomik sektör ticaret, üretim ve finans ilişkileriyle ilgilidir. Toplumsal sektör kolektif kimlik ilişkileriyle ilgilidir. Son olarak çevresel sektör ise insan faaliyeti ile gezegenin ekosistemi ile ilgilidir (1998, s. 7).

Sonuç olarak güvenlik kavramı, sabit ve evrensel bir olgu değildir. Sosyal, politik ve psikolojik gibi birçok bağlama göre şekillenen dinamik bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla, güvenlik politikalarının ve söylemlerinin analizinde, bağlamsal faktörler önemle değerlendirilmelidir. Araştırmanın bu bölümünde bağlamsal açıdan güvenlik kavramı sosyal, politik ve psikolojik olarak ele alınmış bu alanların birbirleriyle nasıl etkileştiğini ve güvenlik kavramına sağladığı katkılar incelenmiştir.

2.2.1 Güvenliğin Sosyal Boyutları

Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenliğin askeri tehditler kapsamında ele alınmasını konstrüktivizm (inşacı) de sorgulanmıştır. Konstrüktivist yaklaşım toplumsal gerçekliğin sosyal olarak inşa edildiğini ve bir toplumsal gerçeklik olarak uluslararası ilişkilerin de bir “sosyal inşa” olduğunu iddia eden bir yaklaşımdır (Küçük, 2019, s. 325). Bu yaklaşıma göre, bilgi ve gerçeklik, bireylerin iradesinden ve toplumsal etkileşimden bağımsız, nesnel yapılar olarak var olmaz. Toplumsal dünya insanların kendi düşünce ve etkileşimleriyle şekillenir. Konstrüktivizm, verili ve değişmez kabul edilen gerçeklikten öte insanların toplumsal ilişkiler yoluyla inşa ettikleri gerçeklikle ilgilenir. Bireylerin ve devletlerin dâhil olduğu bu sosyal etkileşim süreçlerini analiz eder; böylece uluslararası ilişkilerin sosyolojik yönünü ortaya koyar (Sarı Ertem, 2012, s. 183).

Nicholas Onuf’un sosyal bilimlerin farklı alanlarındaki çalışmalarından faydalanarak tüm *sosyal gerçeklikler gibi uluslararası ilişkiler de insanlar tarafından inşa edilebilir*, önermesiyle alanda yeni bir çıkış açan konstrüktivizm, Alexander Wendt’in farklı vaka analizleri ile uluslararası ilişkiler disiplinde realizim ve liberalizme karşı orta yol teori olarak konumlanmıştır (Demirtaş, 2014, s. 167).

Onuf’a (1989) göre, içinde yaşadığımız dünya yalnızca fiziksel bir çevreden oluşmaz, aynı zamanda sosyal bir mekândır. Bu dünyada bulunmak, bedenimizin fiziksel varlığıyla ilgiliyken; ona yön vermek sosyal kimliğimizin bir yansımasıdır.

Dolayısı ile aktör olma sosyal bir durumdur. Bilinçli bir şekilde olmasa da insan, sosyal dünyanın yapımına katılarak tasarrufta bulunur (Ateş, 2008, s. 222).

Konstrüktivizm, gerçekliğin sosyal inşasına önem veren “bütüncül” ve “idealist” bir ontolojik bakış açısı sunar. Esasen insan bilincinin uluslararası ilişkiler alanında yerini ve etkisini inceler. Uluslararası ilişkilerin verili ve sabit kabul edilen egemenlik, anarşi, çıkar gibi kavramlarını “sosyal olgu” olarak kabul eder. Uluslararası dünyanın sosyal inşa olduğunu kabul ettikleri için uluslararası ilişkilerin de sosyal boyutuna dikkat çekerler (Küçük, 2019, s. 325-326). Konstrüktivizm realizmin temel kavramları olan “güç”, “güvenlik”, “tehdit” ve “çıkâr” gibi kavramların yanı sıra geri plana atılmış “kültür” ve “kimlik” gibi kavramları da ele almıştır (Sarı Ertem, 2012, s. 182).

Konstrüktivizme göre uluslararası toplum sadece devlet davranışlarını sınırlamaz aynı zamanda bireylerin ve toplumların sosyal kimliklerini inşa etmelerine olanak tanır. Dolayısı ile ulusal çıkarların ve buna bağlı olarak güvenliğin hangi koşullarda şekilleneceği her bireyin bakış açısına göre değişecektir. Bireylerin bakış açısı da tarihsel, kültürel ve siyasal geçmişlerine bağlı olarak değişiklik gösterir. Böylelikle, farklı toplumların aynı gelişmelere neden farklı tepkiler verdiğini açıklanabilir (Birdişli & Başurgan, 2017, s. 62).

Wendt, maddi unsurlar ile birlikte en az onlar kadar önemli olan normatif unsurlara da dikkat çeker. Kimlik kavramını öne çıkarmıştır böylece uluslararası ilişkileri aktörler ile sistem arasında karşılıklı sosyal etkileşimin bir ürünü olarak tanımlamıştır (Sarı Ertem, 2012, ss. 183-184). Wendt, “Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics” (Anarşi Devletlerin Ona Verdiği Anlamdır: Güç Siyasetinin Sosyal İnşası) adlı ünlü çalışmasında neorealist ve neoliberal kuramların anarşide kimlik ve çıkarların değişmez olduğuna yönelik savlarına karşı çıkmaktadır. Devletlerin ve toplumların güvenlik anlayışını onların kimlikleri, değerleri, algıları ve ilişkileri şekillendirir. Bir tehdidin “tehdit” olarak kabul edilip edilmemesi sosyal bir süreçtir. Devletler dostlarına ve düşmanlarına birbirinden farklı davranırlar. Anarşi ve güç dağılımı hangisinin dost hangisinin düşman olduğunu söylemek için yeterli değildir (Wendt, 1992, ss. 397-398). Bu da devletlerin tehdit algılamalarının inşa edilmiş kimliklere ve ilişkilere dayandığını gösterir.

Uluslararası İlişkiler disiplinine epistemolojik ve ontolojik açıdan yeni yaklaşımlar getiren konstrüktivizmde birey ya da devletin kimliği; onların “güvenlikten ne anladığı”, “güvenliğine karşı hangi durumda nasıl bir tehdit algıladığı” ya da “güvenlik ve hayatta kalmak için neyi çıkar olarak belirlediği” konusunda oldukça etkilidir (Sarı Ertem, 2012, s. 226). Sonuç olarak konstrüktivist yaklaşım, güvenliğin sosyal boyutunu anlamada önemli bir bakış açısı sunar çünkü bu yaklaşım güvenliği yalnızca askeri ya da fiziksel açıdan değil toplumların değerleri, korkuları ve kimlikleriyle birlikte analiz eder. Bu nedenle güvenlik kavramı incelenirken yalnızca neyin tehdit oluşturduğunu değil, bu tehdidin kim tarafından tanımlandığı ve bu tanımın yol açtığı toplumsal sonuçlar da sorgulanmalıdır.

2.2.2 Güvenliğin Politik Boyutları

Uluslararası ilişkilerin en temel ve tarihsel olarak en fazla tartışılan güvenlik kavramının politik boyutu ele alınırken bu kavramın nasıl tanımlandığı, hangi tehditlerin güvenlik sorunu olarak kabul edildiği ve nasıl yanıt verilmesi gerektiği uluslararası ilişkiler teorilerine göre farklılık göstermektedir. Bu bağlamda disiplinin temel iki teorisi olan realizm ve liberalizm perspektifinden güvenliğin politik boyutu incelenmiştir.

Klasik realizm, politik düzen ve güvenlik arasındaki ilişki üzerine odaklanan ve disiplindeki pek çok teorinin güvenlik kavramını ele almasını etkileyen öncü yaklaşımdır. Uluslararası siyasetin, iç politikanın aksine, merkezi bir otoritenin bulunmadığı bir ortamda yürütüldüğü, Uluslararası İlişkiler disiplinde kabul gören kurucu varsayımlarındandır. Literatür de “anarşi” olarak adlandırılan bu yapısal faktör klasik realizmdeki değişmez ve bencil insan doğası ile birleştiğinde, uluslararası politikayı bir güç mücadelesi ve çıkar alanına dönüştürmektedir. Bundan dolayı uluslararası politika doğası gereği (anarşik yapı ve değişmeyen insan yapısı) güç mücadelesi alanı olarak kabul edilir (Kolasi, 2014, ss. 123-124).

Realizm ünlü düşünürlerinden Thomas Hobbes, insan doğasını doğuştan kötü, bencil ve çıkarıcı olarak tanımlar. Buna göre insanlar doğaları gereği bireysel çıkarları doğrultusunda hareket eder. Hobbes, doğa halini (the state of nature) “insan insanın kurdudur” (homo homini lupus) biçiminde tasvir etmiş bundan dolayı devlet öncesi dönemi “herkesin herkesle savaştığı” (bellum omnium contra omnes) bir ortam olarak

belirtmiştir (Emeklier, 2011, s. 105). Doğa hali ve bundan kurtulmak için insanın güvenlik arayışı, Hobbes'un siyasi düşüncesinde merkezi bir yere sahiptir. Ünlü eseri Leviathan'da devletin olmayışını “*devlet olmadıkça herkes herkese karşı daima savaş halindedir*” olarak belirtmiştir (2007, s. 94). Ona göre insanların mutluluk ve güven içinde yaşayabilmeleri için bütün kudret ve güçlerini rasyonel bir tercih yaparak toplumsal sözleşme aracılığı ile tek bir iradeye indirgeyerek egemen bir otoriteye devretmeleri gerekir (Hobbes, 2007, s. 130).

Klasik realist düşüncede ulus-devlet, uluslararası sistemin temel aktörüdür. Uluslararası sistemde devlet-altı ve devlet-üstü birçok aktör vardır. Ancak devleti bunlardan ayıran onun rasyonel ve egemen olmasıdır (Ersoy, 2019, s. 162). Klasik realizme göre, bir devletin güvenliğini sağlayabilmesi sahip olduğu askeri ve politik güç kapasitesine bağlıdır. Çünkü uluslararası politika, bir güç mücadelesidir. Uluslararası politikanın nihai hedefi ne olursa olsun, güç her zaman acil ve en önemli hedeftir (Morgenthau, 1948, s. 13).

Devletlerin rasyonel aktörler olarak sahip oldukları askeri, ekonomik ve siyasi güç, uluslararası sistemdeki etkileşimlerinin yönünü belirler. İnsanlar arasında olduğu gibi devletler arasında da anarşi veya hükümetin yokluğu, şiddetin ortaya çıkmasıyla ilişkilidir (Waltz, 1979, s. 102). Devletler arasındaki güç dağılımı ve dengesi, anarşik uluslararası düzende düzeni sağlayan başlıca unsur olarak işlev görür. Anarşik uluslararası düzende devletler "self-help" (öz-yardım) ilkesine göre hareket ederler. Öz-yardım ilkesi gereği, zayıf devletlere yardım edecek üst bir otorite olmadığı gibi devletlerin amaçlarına ulaşmak için kullanacakları araçları engelleyecek üstün bir düzenleyici de yoktur (Waltz, 1979, s. 118).

Realizm, güvenliği devleti merkeze alarak ele alır, güvenliğin referans nesnesi devlettir. Devletin güvenliği demek o devlet ülkesinde yaşayan bireylerin güvenliğidir. Realizme göre vatandaşlarını hem iç hem de dış tehditlerden korumak devletin temel amacıdır. Bundan dolayı güç bilhassa askerî güç anlamına gelir. Askerî tehdidin olduğu durumlar güvenlik sorunu olarak kabul edilirken askerî müdahale gerektirmeyen durumlar siyasi boyutta ele alınır. Devletler, güvenlik konularını hiyerarşik biçimde “birincil” (high) ve “ikincil” (low) politikalar olarak ayırır. Birincil politikaları askeri

meseleler oluştururken ikincil politikaları ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel meseleler oluşturur (Ergüven, 2016, ss. 788-789).

Sonuç olarak realizmin güvenliğe anlayışını şu varsayımlar altında toplanabilir; uluslararası sistemde devlet üzerinde üstün bir otorite yokluğundan anarşiktir, uluslararası ilişkilerin temel aktörleri rasyonel devletlerdir; uluslararası sistemin anarşik yapısı devletleri dış politikalarında güçlerini artırmaya yönlendirir ve son olarak devletler özellikle güvenlik (askeri güvenlik) odaklı politikalar ile ilgilenirler (Güvenlik Portalı, 2020).

Uluslararası İlişkiler disiplininin diğer önemli kuramı olan liberalizm, aydınlanma çağının filozoflarının temel felsefesi ile oluşmuştur. Özellikle John Locke’un toplumsal sözleşme kuramı teorisinin temellerini atmıştır. Locke’un doğa durumuna bakışı Hobbes’tan belirgin şekilde ayrılır. Ona göre, doğa durumunda insanlar eşit ve özgürdür. Doğa durumu kaotik ve sürekli bir savaş hali değil, daha barışçıldır ve mutlak bir çatışma ortamı değildir. Doğa durumu insanların haklarını ve özgürlüklerini koruyabildiği bir ortamdır (Locke, 2021, ss. 3-8). Locke’un doğa durumu tasviri, liberal düşüncenin insan doğasına olan iyimserliğini açıklar.

Locke devlet ile vatandaşları arasındaki ilişkiyi görev ve sorumluluk kavramları ile tanımlamıştır. Locke, doğal hukuk fikrini ortaya atmıştır; doğal hukuk bireyin yaşam, özgürlük ve mülkiyet haklarını teminat altına alır. Devlet ncesi doğa durumunda bireyler saldırgan ya da irrasyonel değillerdi onlar ilişkilerinde akıl ve sağduyuya sahiptirler. Locke’a göre, insanlar yaşamlarını, özgürlüklerini ve mülkiyetlerini daha iyi korumak adına topluma katılırlar böylece doğa durumundaki eşitlik, özgürlük ve yürütme yetkilerinden kendi rızaları ile feragat ederler. Bu nedenle, kurulan siyasi otoritenin yetkisi yalnızca ortak iyiliği sağlamakla sınırlıdır. Devlet sınırlı ve sorumlu bir üst otoritedir. Devlet kendi vatandaşları ile yaptığı sözleşme gereği onları korumakla mükelleftir ve devletin olduğu durum doğa durumundan daha istikrarlı ve güvenlidir (Locke, 2021, s. 41).

Devletin varlığını güvenlik gereksinimi üzerinden açıklayan realizmin aksine liberalizmde devletin varlığı esasen bireyin özgürlüğünü korumaktır. Bundan dolayı liberalizmin güvenlik anlayışı da realizmden farklılık gösterir. Liberal güvenlik anlayışı

iş birliğinin mümkün olması üzerinedir ve güvenliğin yalnızca askeri değil, diplomatik, ekonomik ve hukuki araçlarla da sağlanabileceğini vurgular. Liberalizm de güvenliğin referans nesnesi olarak devleti ele alır ancak realizmin aksine barışı arayan bir anlayışa sahiptir (Doyle, 1986, s. 1151). Liberalizme göre, devletlerin dış politika davranışları, sahip oldukları farklı ulusal tercihler tarafından şekillendirilir. Yani iç politika dış politikayı şekillendirir. Devlet davranışları, ulusal tercihler arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkisiyle açıklanır; bir devletin kendi çıkarlarını gerçekleştirme çabası, diğer toplumlar üzerinde olumlu ya da olumsuz sonuçlar doğurabilir bu da devletlerin hareket alanını kısıtlar. Liberalizme göre karşılıklı bağımlılık devlet davranışlarını belirler ve devletlerin iş birliğine yönelmesi ile uluslararası sistemin daha barışçıl bir yapıya sahip olacaktır (Moravcsik, 1997, s. 520).

Liberalizme göre devletlerin uluslararası alanda iş birliği yapması, kendi egemenliklerinden veya çıkarlarından vazgeçtikleri anlamına gelmemektedir. Aksine, iş birliği, karşılıklı bağımlılığın sebep olacağı zararları azaltması ve ortak kazançları artırması açısından rasyonel bir tercihtir. Barış, refah ve adaletin sağlanması için de iş birliği gereklidir (Zacher & Matthew, 1995, ss. 110, 117–118).

Demokrasinin gelişmesi devletlerin saldırganlıklarını azalttığı liberalizmin güvenlik anlayışı bakımından önemli bir varsayımdır. “Demokrasiler birbirleri ile savaşımazlar” şeklindeki iddia birçok liberal düşünür tarafından kabul görmüştür. Kökenleri Immanuel Kant’ın Ebedi Barış eserine dayanan demokratik barış teorisi, demokratik devletlerin birbirleriyle savaşma olasılığının düşük olduğunu savunur. Demokratik sistemlerde seçimler, kamuoyu ve kontrol mekanizmalarının varlığı liderlerin savaş girme kararını etkilemektedir. Çünkü savaşın maliyetten kaçınmak adına karar alıcılar barışçıl çözümlere yönelirler. Demokratik devletlerin birbirlerini benzer değerlere sahip olması birbirlerini güvenilir aktörler olarak algılamalarını sağlamakta ve bu nedenle çatışmaları barışçıl yollarla çözmeye çalışırlar (Ekmekçi, 2011, s. 109).

Liberalizmde demokratikleşme, ticaretin geliştirilmesi ve savaşın maliyetinin artırılması gibi faktörlerin yanı sıra, uluslararası kuruluşlar da çatışmaların önlenmesi ve güvenliğin korunmasında kilit rol oynamaktadırlar. Bu yaklaşım, John Locke ve Jean-Jacques Rousseau gibi aydınlanma filozoflarından başlayarak Woodrow Wilson, John A. Hobson ve David Mitrany gibi birçok liberal düşünür tarafından savunulmuştur ve

uluslararası örgütlerin barışın inşası ve sürdürülmesinde vazgeçilmez yapılar olduğu ileri sürülmüştür (Zacher & Matthew, 1995, s. 115).

Sonuç olarak tarihsel olarak aydınlanma felsefesinden etkilenen liberalizm, bireyi ve buna bağlı olarak özgürlüğü merkeze alan yaklaşımlardan biridir. Liberalizm, uluslararası ilişkilerde iş birliğini mümkün gören, güvenliğin yalnızca askeri araçlarla değil aynı zamanda diplomatik, ekonomik ve kurumsal yollarla da sağlayabileceğini savunur. Bu kapsamda demokratikleşme, karşılıklı bağımlılık ve uluslararası kurumlar, kalıcı barışın inşasında ve güvenliğin sağlanmasında temel araçlar olarak değerlendirilir.

2.2.3 Güvenlik Psikoloji İlişkisi

Güvenlik kavramı sadece fiziksel tehditlerin bertaraf edilmesi ile sınırlı değildir. Devleti referans nesnesi olarak alan ve ağırlıklı olarak askeri güce odaklanan ortodoks yaklaşımlarının eleştirilmesi ile bireylerin ve toplumların güvenlikleri devletin güvenliğinden bağımsız bir şekilde ele almıştır (Ersoy Ceylan & Kardaş, 2020, s. 190). Uluslararası ilişkiler çalışmalarında psikolojik etkenlerin göz ardı edilmesi, açıklama ve öngörü geliştirmeyi zorlaştırmaktadır. Bu tür psikolojik etmenlerin analitik çerçevelere dâhil edilmemesi durumunda bazı önemli meseleler anlaşılmamaktadır (Goldgeier, 1997, s. 135).

Psikoloji, zihin ve davranışların bilimsel olarak incelendiği bir bilim dalıdır. Psikoloji araştırmaları temelde gözlem, deney, test ve analiz yoluyla insan ve hayvan davranışlarını etkileyen biyolojik, bilişsel, duygusal ve sosyal süreçleri anlamaya çalışır (APA, 2018a). Bu açıdan bakıldığında güvenlik ile psikoloji arasında sıkı bir etkileşim olduğu söylenebilir. Güvenlik, bireylerin algılarından ayrı olarak var olmaz. Bireyler dış olayları ve koşulları algılar, değerlendirir ve daha sonra güvenlik durumu hakkında kanı bilgi olurlar. Bu nedenle, güvenlik sorununun yalnızca politik, toplumsal veya ekonomik terimlerle ele alınmasının yanı sıra psikolojik bir olgu olarak da analiz edilmesi gerekir (Bar-Tal & Jacobson, 1998, s. 60)

Psikolojik yaklaşım, güvenlik inançlarının oluşumunda askeri ve politik gerçeklikleri reddetmez; ancak bir dış olayın kişisel bir gerçekliğe dönüşebilmesi için birey tarafından algılanıp bilişsel olarak işlenmesi gerektiğini vurgular. Bu da dış olayların öznel biçimde tanımlanıp yorumlandığı anlamına gelir (Bar-Tal & Jacobson,

1998:60). Tarihsel olarak felsefenin bir alt dalı olarak ortaya çıkmış olan psikoloji zamanla deneysel, biyolojik, bilişsel, gelişimsel, kişilik ve sosyal psikoloji gibi birçok alt dala ayrılmıştır (APA, 2018a). Bu bağlamda psikoloji biliminin sunduğu kavramlar ve analiz düzeyleri, güvenliğin çok katmanlı yapısını anlamada önemli katkılar sağlamaktadır. Bu doğrultuda, güvenlik kavramını sosyal psikoloji ve bireysel psikoloji perspektiflerinden incelemek çalışmanın kavramsal çerçevesi açısından önemlidir.

2.2.3.1 Güvenlik ve Sosyal Psikoloji

Psikolojinin bir alt dalı olan sosyal psikoloji Gordon W. Allport'un tanımına göre, bir bireyin düşüncelerinin, hislerinin ve eylemlerinin başkalarının gerçek, hayal edilen veya sembolik varlığından nasıl etkilendiğinin incelenmesidir (1924, s. 4). Sosyal psikolojinin temelini, bireylerin diğer insanlar tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmesi anlamına gelen "sosyal etki" kavramı oluşturur. İnsanlar, çevrelerinde bulunan bireylerin tutumları, davranışları ve beklentileri doğrultusunda düşünce ve eylemlerini şekillendirebilir (Aronson vd., 2012, s. 30). Sosyal psikologlar için “sosyal etki” yalnızca bir kişinin diğerinin davranışını değiştirmeye çalışmasıyla sınırlı değildir. Sosyal etki, sadece dışa yansıyan davranışları değil, bireylerin düşüncelerini ve duygularını da kapsar. İnsanlar sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda geniş bir sosyal ve kültürel bağlamda yaşar. Bu kapsamda sosyal psikoloji, bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarının toplumsal ortam tarafından nasıl şekillendirildiğini anlamaya çalışır (Aronson vd., 2012, s. 30-31).

Güvenlik olgusu sosyal psikoloji bağlamında ele alındığında, bunun yalnızca dış tehditlere verilen tepki olmadığı aynı zamanda sosyal psikolojik bir süreç olduğu anlaşılır. Bireylerin güvenlik algıları, yaşadıkları sosyal çevrenin tutumlarından, söylemlerden, toplumsal normlardan ve grup dinamiklerinden yoğun biçimde etkilenir. Sosyal psikolojiye göre güvenlik, bireyin belirli bir önerme ya da düşünceye duyduğu inançtır; bu inanç bireyin duygularını ve davranışlarını etkileyebilir. Bu bağlamda güvensizlik inancı, bireyin çevresinde algıladığı bir tehdide karşı “baş edememe” düşüncesiyle oluşur (Bar-Tal & Jacobson, 1998, s. 61).

Güvenlik algısı, bireyin çevresindeki olayları nasıl değerlendirdiğiyle yakından ilişkilidir. Richard S. Lazarus ve Susan Folkman tarafından 1984 yılında geliştirilen stres

ve başa çıkmanın işlemsel modeli, bireylerin çevresel stres faktörlerini nasıl algıladıklarını ve bunlara nasıl yanıt verdiklerini açıklayan önemli bir psikolojik modeldir. Buna göre stres, yalnızca dış olayların sonucu değildir aynı zamanda birey ile çevresi arasındaki dinamik etkileşimlerin bir ürünüdür. Modelin temelini oluşturan değerlendirme süreci, bireyin bir durumu tehdit ya da zorluk olarak nitelendirmesini ve bu durumla başa çıkma kapasitesini sorgulamasını içerir. İlk olarak birincil değerlendirmede birey, karşılaştığı olayın potansiyel zarar taşıyıp taşımadığını değerlendirir. Ardından gelen ikincil değerlendirme sürecinde ise kişi, bu tehditle başa çıkma kaynaklarının yeterliliğini gözden geçirir (Lazarus & Folkman, 1984, ss. 325-326). Bu bağlamda güvenlik algısı, yalnızca nesnel tehditlere değil, bireyin bu tehditleri nasıl algıladığına ve başa çıkma kapasitesine göre değişir. Eğer kişi karşılaştığı tehditlerle baş edemeyeceğine inanırsa, güvensizlik duygusu ve bunla beraber bazı olumsuz duygular da gelişir (Lazarus & Folkman, 1984).

Bireysel değerlendirme süreci, sosyal kimliklerin etkisiyle kolektif bir halde olabilir. Bireylerin kendilerini milliyet, din veya sosyal sınıf gibi grup üyeliklerine göre nasıl tanımladıklarını açıklayan Henri Tajfel tarafından geliştirilen sosyal kimlik teorisi bu değerlendirme sürecinde kolektif etkiye dikkat çeker (McLeod, 2023). Sonrasında John Turner'in katkılarıyla revize edilen sosyal kimlik teorisi; bireylerin bir gruba dâhil olması ve aidiyet duygusunu temel alarak farklı gruplar arasındaki ilişkileri araştıran bir sosyal psikoloji teorisidir (Mete, 2023, s. 472). Sosyal kimlik teorisine göre bireyler, kendilerini ait hissettikleri iç gruplarla özdeşleşerek bu gruplar üzerinden anlamlandırma yaparlar; bu da grup içi dayanışmayı artırırken dış gruplara yönelik güvensizliği de artırabilir (Tajfel & Turner, 2004, s. 283).

Sosyal kimlik teorisi kapsamında yapılan çalışmalara bireylerin grup içerisinde benlik algıları, sosyal hayat içerisinde bireyin kendini konumlandığı sosyal grup mekanizmasına bağlı olarak değişime uğrar. Dolayısıyla bir gruba ait hissetme neticesinde sosyal kimlik bireysel kimliğin yerini almasına neden olur (Mete, 2023, s. 473). Kimlik anlatısının ele alındığı ontolojik güvenlik teorisi ise insanların kendi öz-kimlikleri ile karşılıklı olarak bağlı oldukları sosyal ve fiziki ortamların sürekliliğine dair sahip oldukları güven hissine dayanır (Rumelili & Adisönmez, 2020, s. 25). Bu güven

duygusu, bireyin dünyayı öngörülebilir ve anlamlı bir bütün olarak algılamasını mümkün kılar.

Bu iki teori bir arada ele alındığında, sosyal kimliklerin sadece toplumsal aidiyetleri değil, aynı zamanda bireylerin “kim olduklarına” dair süreklilik duygusunu da desteklediği söylenebilir. Tajfel ve Turner’a (2004, s. 283) göre sosyal kimlik, bireylerin kendilerini ait oldukları gruplar üzerinden tanımlamaları ve bu grupları benimsemeleriyle şekillenir. Dolayısıyla birey, kimliğini kişisel özelliklerinin yanı sıra grup aidiyetinden de türetir. Bu durum, Giddens’in (1991) ontolojik güvenlik kavramsallaştırmasıyla doğrudan ilişkilidir; çünkü kimliğin sürekliliği, bireyin kendisini sosyal dünyada istikrarlı bir varlık olarak algılamasının temel koşuludur. Bu durumda bir grubun kimliğine yönelik yapılan tehditler sadece sosyal kimlik düzeyinde güvensizlik yaratmaz aynı zamanda bireylerin ve grupların “kimliklerinin sürekliliği” algısını sarsarak ontolojik güvensizliğe sebep olur. Mitzen’in belirttiği gibi önemli olan bireysel kimliğin ilişkiler aracılığıyla oluşması ve sürdürülmesidir. Dolayısıyla bireyler başkalarıyla ilişkilerini rutinleştirerek ontolojik güvenliğe ulaşırlar. Bu devam eden süreklilik hali için öngörülebilirlik gerekir. Bu öngörülebilirlik rutinlerin devamlılığı ile sağlanır. Bireyler veya gruplar rutinlerin sağlandığı sosyal ilişkilere bağlanırlar (Mitzen, 2006, s. 342).

Sonuç olarak, sosyal kimlikler ile ontolojik güvenlik arasında çift yönlü bir ilişki var olduğu söylenebilir: Sosyal kimlikler ontolojik güvenliği beslerken, bu kimliklere yönelen tehditler ontolojik güvensizlik yaratır. Özellikle afetler gibi toplumsal travmalar sonrasında, yalnızca bireysel değil aynı zamanda toplumsal düzeyde bir güvensizlik duygusu ortaya çıkmaktadır. Çakın ve AlMajdalawi’nin (2025) Türkiye’deki 6 Şubat 2023 depreminin ardından Suriyeli mülteciler üzerinde yaptıkları çalışmada hem bireysel hem de kolektif kimliklerin sarsılmasıyla ontolojik güvensizliğin derinleştiği sonucuna varmışlardır. Yıkıcı afetlerden sonra sadece fiziksel kayıplar yaşanmamakta aynı zamanda kimliğin sürekliliğine dair algının zayıflaması, rutinlerin bozulması ile toplum psikolojisi de etkilenmektedir ve ontolojik güvenlik arayışı yoğun hale gelmektedir. Güvenlik algısı, birey ve toplum arasındaki dinamik etkileşim sonucunda şekillenen çok katmanlı bir olgudur. Bu nedenle güvenlik, sadece nesnel tehditlere verilen bir tepki olarak değil, sosyal kimlikler ve grup dinamikleriyle gelişen sosyal psikolojik bir süreç olarak ele alınmalıdır.

2.2.3.2 Güvenlik ve Bireysel Psikoloji

İnsan yaşamında en temel ihtiyaçlardan biri olan güvenlik hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli rol oynamaktadır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde güvenlik, fizyolojik ihtiyaçlardan sonra gelmekte; bireyin yaşamını sürdürebilmesi, gelişim gösterebilmesi ve toplumsal ilişkiler kurabilmesi için vazgeçilmez bir zemin oluşturmaktadır (Maslow, 1943, s. 10). Bu açıdan bakıldığında ikinci aşamada yer alan can, aile, mülkiyet ve ahlâki güvenlik temelde hem fiziksel güvence sağlayan hem de kısmen psikolojik rahatlama sağlayan güvenlik ihtiyacıdır (Şengöz, 2022, s. 167). Alfred Adler'in geliştirdiği bütüncül bir yaklaşım olan bireysel psikoloji açısından güvenlik kavramının ele alınması, güvenliğin yalnızca fiziksel korunma değil, bireyin yaşam tarzını ve toplumsal bağlarıyla ilişkisini anlamaya olanak sağlar (Adler, 2010, s. 90).

Adler, insan doğasına karşı iyimser bir bakış açısına sahiptir. Ona göre, yaratılış gereği insan sadece kendi çıkarlarını değil başkalarına da yararlı olabilecek amaçlar edinir. İnsan, içinde bulunduğu koşullara göre iyi ya da kötü olabilen seçici bir varlıktır (Altıntaş, 1992, s. 50). Birey terimi, her insan kişiliğinin benzersizliğine ve bölünemezliğine olan inancını ifade eder. Adler, hiçbir şekilde toplumsal unsuru dışlamaz; toplumu "son derece önemli" bir faktör olarak görür. Birey, ancak toplumsal bir bağlamda birey olur. Diğer psikoloji sistemleri gibi bireysel psikoloji ve sosyal psikoloji arasında ayrım yapmaz (Adler, 2010, ss. 91-92). Adler yaklaşımı, insanları anlamaya ve onlarla çalışmaya yönelik bütünsel, fenomenolojik, sosyal yönelimli ve teleolojik bir yaklaşımdır (Aytekin & Aytekin, 2023, s. 42).

Bireysel psikolojinin temel varsayımlarından biri, insan kişiliğinde **bütünlük ve süreklilik** bulunduğu (Altıntaş, 1992, s. 51). Adler'e göre birey, yaşamının erken dönemlerinden itibaren geliştirdiği **yaşam tarzı** (style of life) ile tutarlı biçimde hareket eder ve bu hareketleri belli bir amaç ve düzen duygusu etrafında şekillenir (Adler, 2010, s. 99). Adler, yaşam tarzı terimi bireyin seçtiği hedefleri ve bunlara ulaşmak için uyguladığı yöntemleri ifade etmek için kullanır (Adler, 2010, s. 94). Bu terim, bir kişinin amacını, benlik kavramını, başkaları için duygularını ve dünyaya karşı tutumunu içerir (Aytekin & Aytekin, 2023, s. 44). Adler'e göre insanın tüm faaliyetlerinin arkasında tek bir temel dinamik güç vardır; hissedilen eksi durumdan artı duruma geçme çabasıdır (Ansbacher & Ansbacher, 1964, s. 1).

Adler'in bireysel psikolojisinde ki temel kavramlardan biri de sosyal ilgidir (social interest veya social feeling). Ona göre birey topluma uyum sağlamak için bastırılmak zorunda değildir, insan doğasında toplumsallaşmaya yönelik bir eğilim vardır. İşte bu doğal eğilim sosyal ilgi terimi ile açıklanır (Ansbacher & Ansbacher, 1964, s. 3). Başkalarıyla birlik duygusu (sosyal ilgi) insanlarda doğaldır ve psikolojik sağlığın anahtarıdır. Sosyal ilgiye sahip birey yalnızca kendi çıkarlarını değil, başkalarının iyiliğini de önemser ve topluma ait hisseder (Aytekin & Aytekin, 2023, ss. 43-44). Sonuç olarak Adler'in insan doğasına bakışı; insanın yeteneğinin olması, olağanüstü işler başarabilmesi, seçim yapabilmesi, bulunduğu ortamı şekillendirebilmesi üzerinedir. İnsanın doğuştan topluma dönük olması onu cinsel bir varlıktan öte, toplumsal bir varlık yapar (Altıntaş, 1992, s. 50). Adler'in teorisi bireyi izole bir varlık olarak değil, ilişkiler ağı içinde anlam kazanan toplumsal bir bütünün parçası olarak görür. İnsanlıkla bir akrabalık duygusuna işaret eder ve fiziksel olarak zayıf türümüzün iş birliği yoluyla hayatta kalmasını sağladığını belirtir. Örneğin, ilkel bir ormanda, hiçbir kültür aracı olmadan, yalnız yaşayan bir adam, herhangi bir diğer canlı organizmadan daha yetersiz olurdu. Topluluk ile uyum, insan varlığının devamı için en iyi seçenektir (Adler, 2010, s. 92). Sosyal psikolojiye göre, **kişisel uyumsuzluğa ve narsistikliğe** sebep olur. Sosyal ilgi doğumla beraber aile de başlar ve gelişir. Sosyal ilginin gelişmesi çocuğun ailede özellikle annesi tarafından cesaretlenmesi ve desteklenmesi ile mümkün olur (Aytekin & Aytekin, 2023, s. 44).

Bu bilgiler ışığında bireysel psikoloji açısından güvenlik kavramı ele alındığında bireyin kendini güvenli hissetmesi yalnızca fiziksel korumaya değil, toplumsal bağlar ve sosyal ilgi aracılığıyla da mümkün olduğu söylenebilir. Adler'in insan doğası ve topluma yönelik bakış açısı, klasik siyaset felsefesindeki güvenlik temelli toplum kuramlarına alternatif bir psikolojik temel sunar. Örneğin, realist felsefenin öncülerinden Thomas Hobbes'a (2007, s. 94) göre insan doğası saldırgan ve bencildir; bu nedenle toplum düzeni ancak otoritenin varlığı yani devlet ile sağlanabilir. Diğer taraftan John Locke ise insanı rasyonel, uzlaşmaya yatkın bir varlık olarak görür ve toplumsal düzenin sağlanması için doğal hakların korunmasına dikkat çeker (Locke, 2021). Adler'in bireyin kendini toplumsal birlik içinde hissetmesi anlamında kullandığı *gemeinschaftsgefühl* (Altıntaş, 1992, s. 51) yani sosyal ilgi aslında insan topluluğu içinde bir aidiyet ve dayanışma duygusu anlamında kullanılmıştır (Adler, 2013, s. 31).

Adler 1927 yılında yayımladığı *Understanding Human Nature* adlı kitabında insan doğasını gerçekten tanımanın önemine vurgu yaparak bireyin kendini ve davranışlarını anlaması için toplumdan soyutlanmadan çevreyle etkileşim içinde yaşaması gerektiğini ifade eder (2013, ss. 3-4). Birey ne Hobbes'un tanımlamasındaki gibi saldırgan ve bencil ne de Locke'un öne sürdüğü gibi sadece rasyonel hesaplarla ilişki kuran bir aktördür. Adler'e göre birey, tutarlı bir amaç doğrultusunda hareket eden bütünsel bir varlıktır. Amaca ulaşmak insanın doğa ile uyum sağlamaya çalışmasının bir sonucudur (2013, s. 19). Bireyin iyimser ya da kötümser bir şekilde hayatına devam edip etmeyeceği onun çocukluk döneminde yaşadıklarına bağlıdır. Eğer çocuk karşılaştığı zorlukları aşabileceğine inanıyorsa iyimser şayet bu zorluklar karşısında yetersiz kalıyorsa kötümser bir karakter geliştirir (Adler, 2013, ss. 24-25).

2.3. Ontolojik Güvenlik ve Güvensizlik

Uluslararası İlişkiler (UI) literatüründe 1980'lerden itibaren yaşanan eleştirel dönüşüm Güvenlik Çalışmaları alanında da kendini göstermiş, devleti merkeze alan geleneksel güvenlik anlayışının dışında güvenlik kavramının farklı açılardan ele alınması ile insani güvenlik, çevre güvenliği, cinsiyet güvenliği gibi farklı teori ve yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Güvenliğin referans nesnesinin sorgulanması ile başlayan eleştirel güvenlik anlayışı güvenliği hem aktörleri, hem boyutları, hem de seviyeleri bakımından genişleyen ve derinleşen bir kavram olarak ele almaktadır. Güvenlik kavramının genişlemesi ve derinleşmesi, büyük ölçüde Barry Buzan'ın (1983) *People, States and Fear* adlı eseriyle kuramsallaşmıştır. Buzan (1983, s. 11), uluslararası sistemdeki tehditlerin sadece askeri tehditlerden oluşmadığını vurgulamış; disipline *sektör analizi* kavramını kazandırmıştır. Sektör analizi askeri güvenlik, siyasi güvenlik, ekonomik güvenlik, toplumsal güvenlik ve çevresel güvenlik olmak üzere askeri olmayan sektörleri de kapsayan beş sektörden oluşmaktadır (Buzan vd., 1998, s. 7). Bu sektörlerle karşı ortaya çıkan askeri tehditlerin dışında ekonomik, çevresel, politik ve toplumsal gibi tehditler ile güvenlik kavramı genişlemiştir. Güvenlik kavramının derinleşmesi (*deepening security*) ise güvenliğin referans nesnesine devletin dışında birey ve sistem gibi tüm grupların dâhil edilmesidir. Güvenliğin derinleşmesinde bölgesel ve toplumsal güvenlik ile beraber güvenliğin küresel ve uluslararası düzeye yükselmesi veya birey güvenliği ile güvenlik düzeyini aşağıya çekilmesi ile ilgilidir (Krause & Williams, 1996, s. 230). Sonuç olarak güvenliğin genişlemesi, güvenlik tehditlerinin kaynağı ile ilgili ve güvenliğin

derinleşmesi ise güvenliğin kim için sağlanacağı ile ilgilidir (Aksu & Turhan, 2012, s. 70).

Eleştirel güvenlik çalışmaları, uluslararası güvenliğin etki alanları ve aktörlerin çeşitliliği bakımından klasik güvenlik çalışmalarından ayrılmaktadır. Eleştirel güvenlik çalışmalarının yarattığı dönüşüm ile güvenliğin fiziksel boyutu dışında ontolojik bir boyutunun da olduğu savına dayanarak ortaya çıkan ontolojik güvenlik kavramı bu dönüşümle birlikte Uİ literatürüne girmiştir.

Ontolojik güvenlik literatürde zaman zaman “teori” olarak adlandırılrsa da, uluslararası ilişkiler alanında henüz gelişim sürecinde olduğu için kavramsal sınırları ve tam olarak netleşmemiştir. Ayrıca literatürde ontolojik güvenliğin teori olup olmadığı konusunda da ortak bir görüş bulunmamaktadır (Demirci & Şahin, 2023, s. 4). Bu çalışmada ontolojik güvenlik, bireylerin deprem sonrası deneyimlerini ve devlet-toplum ilişkilerine yönelik algılarını analiz etmek amacıyla kuramsal bir çerçeve olarak kullanılmaktadır.

Ontolojik güvenlik interdisipliner bir kavram olarak 20. yüzyılın sonundan itibaren psikoloji ve sosyoloji disiplinlerinin yanı sıra Uİ disiplinde çalışılmaya başlanmıştır. Ontolojik güvenlik çalışmaları, temelde “benlik” ve “kimlik” kavramlarına odaklanarak bu kavramların bireylerin ontolojik güvenliğinin oluşumu ve sürekliliği için ne derece önemli olduğunu inceler (Demirci & Şahin, 2023, s. 8).

Ontolojik güvenlik, güvenlik çalışmalarına özgün katkılar sunmuş geleneksel güvenlik anlayışının daha çok devlet merkezli sorunları ele almasına karşılık, güvenlik çalışmalarına bireysel psikolojiyi dâhil etmiştir. Ontolojik güvenlik ile beden, benlik ve kimlik gibi temel içgüdüsel kavramlar güvenlik alanına eklenmiştir. Bunun yanı sıra ontolojik güvenlik yaklaşımı devlet, sistem ve bölge düzeyinde yürütülen güvenlik çalışmalarına birey düzeyi analizi yapma imkânı da sağlamıştır (Birdişli, 2024, s. 619).

Ontolojik güvenlik kavramı, kişinin benliğinde ve çevresindeki dünyada temel istikrar ve süreklilik duygusunu ifade eder. Bu kavram ilk olarak psikoloji alanına varoluşçu felsefeden esinlenerek 1960’lı yıllarda Robert D. Laing (1961), ardından 1980’lerin sonunda sosyal bilimler ve sosyoloji alanına Anthony Giddens (1991) ve

1990'ların sonunda Uİ disiplinine Jef Huysmans (1998) tarafından taşınmıştır (Sarı Ertem & Düzgün, 2021, s. 44).

Ontolojik güvenlik literatürünün Uİ disiplinindeki kurucu isimlerinden biri olan **Jennifer Mitzen** (2006), devletlerin fiziksel güvenliğin yanı sıra ontolojik güvenlik veya benlik güvenliği de aradığını ileri sürmektedir. **Brent J. Steele** (2008) ise *Ontological Security in International Relations: Self-Identity and the IR State* adlı kitabında devletin kimlik inşasını etik dış politika pratikleriyle ilişkilendirir ve eleştirel bakış açısı sunar. Kitabında devletlerin uluslararası politikada hayatta kalmaktan daha fazlasını isteyip istemediklerini sorusuna cevap aramaktadır. Ontolojik güvenlik alanında öne çıkan diğer bir isim **Catarina Kinnvall**'dır. Kinnvall (2004) ekonomi, siyaset ve insan ilişkilerinin küreselleşmesi ile bireylerin ve grupların ontolojik olarak daha güvensiz ve varoluşsal olarak belirsiz hale geldiğini belirtir. Ona göre artan bu güvensizliği ve varoluşsal kaygıyı azaltmak için herhangi bir kolektife yaklaşarak kişinin kendi kimliğini yeniden doğrulamaya çalışmasıdır. Uluslararası ilişkiler teorisi ve özellikle ontolojik güvenlik alanında önemli katkılar sunan **Ayşe Zarakol** (2017), *States and Ontological Security: A Historical Rethinking* başlıklı makalesinde devletler ile ontolojik güvenlik arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Tarihsel örneklerden yola çıkarak, tüm devletlerin ontolojik güvenlik arayışında olduğunu varsaymanın bir hata olduğunu savunulmaktadır. Zarakol çalışmaları ile ontolojik güvenliği yalnızca bireysel düzeyde değil, tarihsel süreçler ve küresel güç ilişkileri bağlamında da değerlendirme imkânı sunar. Son olarak bu alanda öne çıkmış diğer bir isim olan **Bahar Rumelili**, devletlerin ve toplumların yalnızca fiziksel güvenlik değil, aynı zamanda süreklilik ve kimlik bütünlüğü arayışı içinde olduklarını savunur. Bu bağlamda devlet, ulusal ve uluslararası düzeyde kolektif kimliğin sürekliliğini ve bütünlüğünü sağlamayan çalışan başlıca aktörlerden biri olarak ortaya çıkar. Ontolojik güvenlik askeri, ekonomik veya çevresel tehditlerin neden olduğu fiziksel güvensizlikten farklı olarak, Uİ alanında öz-anlatıların bozulmasından kaynaklanan bir kaygı durumunu belirtmek için kullanılan yeni bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Rumelili & Sofuoğlu, 2025, s. 91). Örneğin "Kinnvall'a göre, küreselleşme ile birlikte ekonomik, politik ve beşeri ilişkilerin yapısının değişmesi, bireyler ve grupların varoluşsal belirsizlik ve 'ontolojik güvensizlik' yaşamalarına sebep olmuş; bu durum, öz-anlatılarının bozulmasına ve kimlik-algılarının kemikleşen

toplumsal değerlere ya da dini-milliyetçi kolektif kimliklere sığınmaya yönelmesine yol açmıştır (Kinnvall, 2004, s. 741).

Ontolojik güvenlik kavramı, antropomorfik bir bakış açısıyla Uİ literatüründe devletlerin kimliklerini koruma, süreklilik sağlama ve öngörülebilir bir uluslararası ortamda varlıklarını sürdürebilme çabalarını anlamlandırmak amacıyla kullanılmıştır (Kinnvall, 2004; Mitzen, 2006; Rumelili, 2014; Steele, 2008; Zarakol, 2017). Genel olarak ontolojik güvenlik arayışı, devlet düzeyinde, sistemsel tehditler ve kimliksel belirsizlikler bağlamında ele alınmıştır. Ancak bu çalışmada, ontolojik güvenlik kavramı daha çok birey düzeyinde ve sosyolojik açıdan ele alınmaktadır. Çalışmaya konu olan 2023 yılındaki 6 Şubat 2023 depreminin ardından sonrasında travmatik olaylar bireylerin sadece fiziksel değil, varoluşsal kaygılar yaşamalarına sebep olmuştur (Çetintaş, 2025, s. 436). Bu bağlamda bu çalışma, 6 Şubat 2023 depreminin bireylerde sebep olduğu ontolojik güvensizlik durumunu, bireylerin devlete ve topluma bakışı üzerinden incelemektedir. Bu kapsamda ontolojik güvenlik kavramı, sadece bireyin benlik bütünlüğü arayışıyla sınırlı kalmayıp, devlet-toplum ilişkilerinin yeniden inşasında etkili olan bir sosyopolitik unsur olarak ele alınmaktadır.

İnterdisipliner bir kavram olan ontolojik güvenlik, Uİ disiplininde kavramsallaşmadan önce psikoloji ve sosyoloji gibi sosyal bilimlerin farklı alanlarında bireysel düzeyde ele alınmıştır. İskoç psikiyatrist R. D. Laing (1967, s. 42) eseri olan *The Divided Self: An Existential Study in Sanity and Madness* kitabında ontolojik güvenlik kavramını; bireyin temel varlığını ve kimliğini tehdit etmeyen, bireyin güvenli ve istikrarlı bir dünya algısına sahip olması olarak tanımlamaktadır. Birey ontolojik olarak güvendeyse günlük yaşamın olağan koşullarını tehdit olarak algılamaz. Bireyin güven ve istikrar hissetmesi kaygı ve stres düzeyini azaltır. Diğer taraftan birey ontolojik olarak güvende değilse çevresi ile olan etkileşimini tehdit olarak algılayabilir bundan dolayı kaygı ve stres düzeyi artabilir.

Ontolojik güvenlik kavramının bir diğer öncüsü olan sosyolog A. Giddens (Giddens, 2015, s. 92) ise *The Consequences of Modernity* adlı eserinde ontolojik güvenliği, “insanın kendi kimliğinin sürekliliğine ve çevresindeki sosyal ve maddi eylem ortamlarının tutarlılığına duyduğu güven” olarak tanımlamıştır. Giddens'in *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age* (1991) adlı eserinde ontolojik

güvenlik kavramı, kitabın ikinci bölüm olan "The Self: Ontological Security and Existential Anxiety" başlığı altında detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Giddens, bireylerin günlük yaşamlarındaki rutinlerin ve sosyal ilişkilerin önemine dikkat çekmek için bunların kimliklerinin sürekliliğini ve tutarlılığını nasıl sağladığını tartışır. Bireylerin varlıklarını sürdürebilmeleri için tutarlı ve sürekli bir benlik duygusuna sahip olma ihtiyaç olarak tanımladığı ontolojik güvenliği bireyin yalnızca içsel psikolojisiyle değil, aynı zamanda içinde bulunduğu çevreyle kurduğu ilişkilerle de şekillendiğini dile getirir. Bireylerin kendilik duygusunun oluşumunda sosyal çevrenin ve günlük yaşam pratiklerinin rolünü vurgularken yeni doğan bir bebek ve bakıcısı üzerinden örneklenir. Ona göre, alışkanlık ve rutin hayatın ilk günlerinden itibaren bebek ve bakıcısı arasındaki ilişkiler içinde bir potansiyel alanın şekillenmesinde temel rol oynamaktadır (Giddens, 1991, s. 57). Ontolojik güvenlik, esasen bireyin ve bireyin ait olduğu topluluğun dünyayı anlamlandırma biçimleriyle ilgilidir (Croft, 2012, s. 219).

Ontolojik güvenlik, bireyin karşılaşılabileceği fiziksel tehditlerden ziyade öz varlığına -yani beden, benlik ve kimlik bütünlüğüne- yönelik tehditlerle alakalıdır. Ontolojik güvenlik beden, benlik ve kimlik gibi içgüdüsel alanı kapsadığından dolayı güvenlik çalışmalarına psikolojik ve felsefi bir derinlik kazandırmıştır. Bireyin içsel istikrarına odaklanması güvenlik kavramını genişletmiştir (Birdişi, 2024, s. 619).

Ontolojik güvenlik, bireyin dünyadaki temel güvenlik duygusunu ifade eder ve diğer insanlara karşı temel bir güveni içerir. Böyle bir güveni elde etmek, bir kişinin psikolojik olarak iyi olması ve varoluşsal kaygıdan kaçınması için gereklidir. Diğer bir ifadeyle, ontolojik güvenlik varoluşsal güvenliği, güven duygusunu ve dünyanın görüldüğü gibi olduğuna duyulan inancı kapsamaktadır. Başkalarına duyulan güven, varoluşsal kaygılara karşı duygusal bir aşılama gibidir. Bireyin daha sonra karşılaşılabileceği her türlü zorlu koşula karşı umut ve cesaretini sürdürmesini sağlayan gelecekteki tehdit ve tehlikelere karşı bir korumadır (Kinnvall, 2004, s. 746). Ontolojik güvenlik, zaman ve mekân boyunca tutarlı bir benlik arayışı ve bu benliğin başkaları tarafından tanınması ve onaylanması arzusudur. Küresel siyasete, devlete ve diğer grupların davranış biçimlerine uygulandığında, bunların 'kim' ya da 'ne' (ontolojik olarak) olunduğu ya da olunmak istendiği ile ilgili sürdürülen bir güvenlik arayışı biçimidir (Innes & Steele, 2013, s. 15).

Ontolojik güvenlik bireylerin kimliklerinin sürekliliğine ve dünyanın belirli ölçüde öngörülebilir olduğuna dair sahip oldukları temel güven duygusunu ifade eder (Giddens, 1991, s. 36). Bu güven, bireylerin çevreleriyle aşırı kaygı ya da korku duymadan etkileşime girmelerini sağlar ve böylece özne olarak eylemde bulunabilmelerinin (aktörlüklerinin) önünü açar (Mitzen, 2006; R. D. Laing, 1967). Ontolojik güvenliğin varlığı, bireyin hem içsel tutarlılık hissini korumasına hem de toplumsal düzlemde anlamlı ilişkiler kurmasına zemin hazırlar. Ontolojik güvenliğin olmadığı durumda bireyin sosyal yaşamı öngörülemez hale gelir, savunmasız durumda olan birey varoluşsal kaygı yaşar.

Giddens'e göre, bireyler ontolojik güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gündelik yaşamlarına rutinleri yerleştirir ve bu rutinleri sosyalleşme süreçleri aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarırlar. Sosyal düzenin bu rutinler sayesinde istikrar kazandığını savunan Giddens, ontolojik güvenliğin refleksif bilinçlenmeye dayandığını vurgular (Yıldırım, 1999, s. 37). Buna göre ontolojik güvenliğin, özneyi sürekli olarak bilinçli hareket etmeye yönelten bir yanı vardır. Giddens öz-kimliği, insanların özelliklerinin toplamından çok, bireylerin kendi yaşam öykülerinde yine kendileri tarafından anlaşılmış öz-benlikleri olarak tanımlamaktadır (Sarı Ertem & Düzgün, 2021, s. 51). Yani, biyografik-anlatılardaki devamlılık, diğer insanlarla etkileşimler ve rutinler, ontolojik güvenliğin temel öğeleridir. Ontolojik güvenliği sağlayan rutinler ve alışkanlıklar bozulduğunda, bireylerin karşılaştıkları belirsizlik, kararsızlık ve kaygı, ontolojik güvensizlik halini meydana getirir (Sarı Ertem & Düzgün, 2021, s. 51).

Ontolojik güvenlik, bireyin kendilik sürekliliğini sağlayabildiği, istikrarlı bir çevrede var olma hissiyle doğrudan ilişkilidir. Bu açıdan bakıldığında "ev", sadece fiziksel bir barınak alanı değil aynı zamanda bireyin kimliğini inşa ettiği ve yeniden ürettiği temel bir güvenlik alanıdır. Kinnvall (2004), Dupuis ve Thorns'un (1998) kavramsallaştırmasına dayanarak, evin hem maddi hem de duygusal düzeyde süreklilik ve kalıcılık hissi sağladığını belirtir. Günlük rutinlerin sürdürüldüğü bu alan, bireyin toplumsal baskılardan görece azade biçimde hareket edebildiği, dolayısıyla kendisini en çok kontrol sahibi hissettiği bir "güvenli üs" işlevi görür. Bunun aksine, evin kaybı ya da evsizleşme durumu bireyde süreksizlik ve belirsizlik hissini tetikler ve ontolojik güvensizlik durumunda hissettirir. Bu tür varoluşsal tehditler karşısında bireyler,

ontolojik güvenliklerini yeniden inşa edebilmek için yeni kimlik anlatıları ve aidiyet zeminleri arayışına yönelirler (Dupuis & Thorns, 1998, ss. 28-30; Kinnvall, 2004, s. 747).

Travmatik olayların, özellikle deprem gibi yıkıcı afetlerin ardından, bu duruma maruz kalan bireylerin kimlik ve aidiyet duyguları olumsuz yönde etkilenir. Bu durumda kişiler, kendilerini yeniden anlamlandırmak ve benlik bütünlüğünü korumak için “Ben kimim?” ve “Nereye aitim?” sorularına cevap aramaya başlar (Giddens, 1991, s. 37; Kinnvall, 2004, s. 747). Örneğin, deprem sonrası evini kaybeden bir birey, “güvenli bir ev sahibi” kimliği kaybetmiş “depremzede ve hayatta kalmaya çalışan” biri olarak tanımlanabilir. Bu zamanlarda, bireyler kendilerini ait hissedebilecekleri yeni sosyal, kültürel veya ideolojik alanlar arar, dayanışma grupları gibi. Bu çaba, bireyin varoluşsal kaygılarını azaltma ve ontolojik güvenliğini tekrar sağlama isteğinden kaynaklanır.

Ontolojik güvenlik; bireyin dünya üzerindeki emniyet duygusunu sağlayan, bireyin sosyal ve fiziksel etkileşimlerinde karşılaşması muhtemel olan riskleri aza indiren bir olgudur. Bu olgu ile birey, düzen ve istikrar arzusuyla, adeta kendisine yönelik hiçbir tehlike yokmuşçasına, öz-kimliğinin sürekliliğini sağlayarak yaşamaya çalışmaktadır (Sarı Ertem & Düzgün, 2021, s. 37). Ancak koşullar bireyin yerleşik davranış kalıplarının ve öz-anlatılarının devamını engeller, geçersiz kılar ya da bu kalıp ve anlatılarda radikal bir değişim doğurursa, bu durum bastırılan temel ontolojik sorunların yüzeye çıkmasına neden olur. Bu şartlar altında birey, kendisinin ve çevresinin devamlılığına dair güvenini kaybeder ve kendini derin bir kaygı durumunun içerisinde bulur (Rumelili & Adisönmez, 2020, s. 25). Kaygı ve rutinlerin sekteye uğraması durumu **ontolojik güvensizlik** olarak adlandırılır. Ontolojik güvensizlik, bireyin veya grupların dengeleyici dayanaklarını (güvenlik duygusunu) ve doğrusal bir anlatıyı sürdürme ve yapma, eylemde bulunma ve olma ile ilgili soruları yanıtlama yeteneklerini kaybettikleri bir bozulma durumunu ifade etmektedir (Kinnvall & Mitzen, 2017, s. 7).

Aktörlerin derin belirsizlikleri bir kimlik tehdidi olarak görüp korktukları zaman ontolojik güvenliğin temel bir ihtiyaç olduğu iddiası başlar. Bu tür bir belirsizlik harekete geçmeyi zorlaştırabilir, bu da eylem-kimlik dinamiğini boşa çıkarır ve bir benlik algısını sürdürmeyi zorlaştırır. Ontolojik güvensizlik, hangi tehlikelerle yüzleşeceğini ve hangilerini görmezden geleceğini, yani dünyada nasıl yaşayacağını bilmemenin zayıflığını, acizliğini ifade eder. Ontolojik güvensizlik durumunda birey enerjisini acil

ihtiyaçları karşılamak için harcar. Geleceğin belirsizliği altında gündelik yaşamdaki amaçlarını araçlarla sistematik bir şekilde ilişkilendiremez. Kısacası, bir eylemlilik duygusu gerçekleştiremez (Mitzen, 2006, s. 345).

Ontolojik güvenlik sadece birey psikolojisiyle sınırlı değildir, aynı zamanda devlet gibi kolektif kimliklerin de istikrarlı benlik arayışlarının sürdürülebilirliği ile ilgilidir (Rumelili & Adisönmez, 2020, s. 24). Birey düzeyinde istikrarlı bir benlik algısı, varoluşsal tehditlere karşı dayanıklılığı artırmakla kalmaz; aynı zamanda bireyin yaşamın getirdiği zorluklarla başa çıkma kapasitesini de arttırır. Tutarlı bir bireysel kimlik duygusuna sahip olan birey, yaşam öyküsünü refleksif olarak algılayabilir ve bu biyografik srekliyet hissi başkalarına aktarabilir. Bu kimlik duygusu, bireyin toplumsal olarak karşılaşacağı temel gerilimler ve geçiş dönemleri karşısında yeterince sağlam bir dayanak sunar (Giddens, 1991).

Kolektif düzeyde istikrarlı bir benlik algısı grupların, toplulukların ya da devletlerin konumlarının nasıl algılandığıyla şekillenir. Ontolojik güvenlik, bir varlığın dünyadaki varoluş biçimine dair sahip olduğu kesinlik ve srekliyet duygusudur. Bu kavrama göre devlet, iki düzeyde ele alınabilir: İlk olarak toplum için düzen, öngörülebilirlik ve kimlik sağlayan kurumsal bir yapı ikincisi ise kendi kimliğini ve varoluşsal srekliyetini korumaya çalışan bir aktör. Bu kapsamda devletin ontolojik güvenliği hem uluslararası sistemdeki konumu hem de içsel kimlik anlatısıyla doğrudan ilişkilidir. Devlet, geçmiş ve şimdiki eylemlerine anlam yükleyerek srekliyet arz eden kolektif bir kimlik inşa etmeye çalışır (Innes & Steele, 2013, ss. 16-17).

Yapısal şiddet ve Ontolojik Güvensizlik İlişkisi

Ontolojik güvenlik literatüründe bireylerin benlik srekliyetini tehdit eden unsurlar genellikle varoluşsal kaygılar üzerinden tartışılırken, Galtung'un yapısal şiddet teorisi bu tehditler üzerinde yapısal durumların etkisini göstermektedir. Eleştirel güvenlik çalışmaları arasında yer alan yapısal şiddet teorisi diğer güvenlik çalışmalarının aksine kolektif şiddet üzerine odaklanmış ve güvenlik çalışmalarına üçüncü bir referans obje kazandırmıştır. Teori güvenliği; sosyal, ekonomik ve kültürel yapı üzerinden ele almaktadır (Birdişli, 2016, s. 114). Ontolojik güvenlik ve yapısal şiddet teorisi arasındaki

bu bağlantının çalışmanın konusu olan 6 Şubat 2023 depreminin toplumsal, siyasal etkilerinin incelenmesi açısından kayda değerdir.

Yapısal şiddet kavramı, Norveçli sosyolog Johan Galtung'un 1969 yılında yayımladığı *Violence, Peace, and Peace Research* adlı makalesinde yer almıştır. İnsanların fiili bedensel ve zihinsel durumlarının potansiyel durumları altında kalması halinde *şiddet* ortaya çıkmaktadır. Galtung (1969, s. 168) bu duruma on 18.yy'da tüberkülozdan ölmüş biri ile günümüzde tüberkülozdan ölen birini örnek vermektedir. 18.yy da tüberkülozdan ölen biri için bu durum kaçınılmazdır dolayısı ile şiddet söz konusu değildir. Ancak günümüzde tıbbi kaynaklara rağmen tüberkülozdan ölen biri için şiddet durumu mevcuttur.

Galtung, şiddet terimini açıklarken şiddetin altı önemli boyutu üzerinde durmaktadır. İlk olarak fiziksel ve psikolojik şiddet arasındaki ayrımı yapmaktadır. Şiddet kavramı sadece fiziksel şiddet ile ilgili değildir. Psikolojik şiddet, zihinsel potansiyelleri azaltan yalan, beyin yıkama ve tehdit gibi telkinleri içerir. İkinci olarak, negatif etki ve pozitif etki arasındaki durumdur. Ona göre yalnızca etkileyen kişinin uygunsuz gördüğü şeyi yaptığında cezalandırmakla kalmayıp aynı zamanda uygun gördüğü şeyi yaptığında ödüllendirilmesiyle de kişinin etkileneceğini belirtmiştir (Galtung, 1969, s. 169; Güngörsen & Şahin, 2023, s. 7).

Şiddetin üçüncü boyutu ise *nesne* üzerinedir ve nesnenin zarar gören tarafı olup olmadığı ile ilgilidir. Fiziksel şiddet olmadan da şiddetin var olup olmayacağı sorusunu sormuş ve şu şekilde açıklamıştır: Bir kişi, grup ya da devletin fiziksel şiddet araçlarını kullanırken veya deneme yaparken eylemini kısıtladığı için psikolojik şiddet olarak nitelendirilebilecek “fiziksel şiddet tehdidi” veya “dolaylı psikolojik şiddet tehdidin”den dolayı şiddetin var olduğunu belirtmiştir (Galtung, 1969, s. 170). Dördüncü boyut, *özne* ile alakalıdır. Öznenin eylemi yapan kişi olup olmadığı sorusunu şu şekilde açıklamıştır:

Şiddet eylemini gerçekleştiren bir kişi ise doğrudan/kişisel şiddet, bir kişinin bulunmadığı şiddet türü ise dolaylı/yapısal şiddet olarak ifade edilmektedir. Dolaylı şiddette, şiddet yapı içinde yerleşiktir (Galtung, 1969, ss. 170-171).

Şiddetin beşinci boyutu; kasıt olup olmaması durumudur. Kastın belirlenmesi suça karar verilirken önem kazanmaktadır. Günümüzde niyetten ziyade sonuca

odaklanılsa da önemli olan niyetin anlaşılmasıdır. Son boyutta ise şiddetin açık ya da gizli düzeyde olup olmadığı belirlenmeye çalışılmaktadır. Açık şiddet kişisel olabileceği gibi yapısal da olabilmektedir. Burada önemli olan şiddetin gözlemlenebilir olmasıdır. Gizli şiddet ise henüz var olmasa da meydana gelebilecek durumların olmasıdır (Galtung, 1969, ss. 171-172).

Yapısal şiddet teorisi güvenliği; ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla ele aldığından stratejik güvenliğe farklı yönleriyle katkı sunmuştur. İlk olarak, devletin güvenliğine yönelik tehditler sadece başka devletlerden kaynaklı olmayabilir. Devletin maruz kaldığı ulusaltı ya da etnik düzeyde çatışmalar devletin güvenliğine yönelik tehlike oluşturabilir. Bu bağlamda teori bu alana dikkat çekmektedir. İkinci katkısı ise ulusal düzeyde yapılan düzenlemelerde dikkatten kaçan gereksinimlere odaklanılmasına yarar sağlaması ve devletin güvenliğine katkıda bulunmasıdır (Birdişli, 2016, s. 116).

Sonuç olarak yapısal şiddet teorisi, güvenlik kavramını genişleterek, sadece askeri veya dış tehditlerle sınırlı olmayan, daha kapsamlı bir perspektiften ele almaya yardımcı olmuştur. Teori, devletlerin güvenlik stratejilerini sadece askeri ve dış tehditlere odaklanmak haricinde devletin iç dinamiklerine ve toplumsal yapılarına dikkat çeken daha kapsamlı ve etkili stratejiler geliştirmelerine olanak sağlayabilir. Bu bağlamda afet sonrası dönemde ortaya çıkan eşitsizlikler yapısal şiddete örnek gösterilebilir. Bu durum toplumda güvensizlik hissini artırabilir.

2.4 Travma Zamanlarında Devlet - Siyaset – Toplum

Kişinin, fiziksel veya psikolojik olarak ciddi zarar gördüğü durumları ifade ederken kullanılan **travma** kavramı kaza, saldırı, savaş, kayıp, işkence, hastalık veya doğal afet gibi olaylar sonucu ortaya çıkabilir. Kavramın tanımı, Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) sözlüğünde şu şekilde tanımlanmaktadır (APA, 2018b); “Bir kişinin tutumlarının, davranışlarının ve işlevselliğinin diğer yönleri üzerinde uzun süreli olumsuz bir etki yaratacak kadar yoğun korku, çaresizlik, ayrışma, kafa karışıklığı veya diğer yıkıcı duygularla sonuçlanan rahatsız edici herhangi bir deneyim”. Travmatik olaylar ise tecavüz, savaş, endüstriyel kazalar gibi insan davranışlarından kaynaklanan ya da deprem gibi doğadan kaynaklanan olayları içermektedir. Bunlar genellikle bireyin dünyayı adil, güvenli ve öngörülebilir bir yer olarak görmemesine neden olmaktadır (APA, 2018b).

Kişinin bedensel ve ruhsal sağlığını derinden etkileyen, inciten ve zarar veren travmaya sebep olan olaylar; kişinin bedensel bütünlüğünü, yaşamını, sevdiklerini ve dünyaya karşı inanç ve güvenini tehdit ederler (Budak, 2020, s. 218). Bu olayların kapsamı, deprem, sel gibi doğal felaketler, savaşlar, cinsel ya da fiziksel saldırıya uğrama, işkence, çocuklukta yaşanan istismar, trafik kazaları, iş kazaları, yaşamı tehdit eden bir hastalığın tanısının konması, tehlikeli bir olaya tanık olmak gibi olaylar ile genişletilebilir (Öztürk, 2017, s. 1). Travmatik olayların etkisi kişiden kişiye değişiklik göstermektedir. Bu olaylardan etkilenme düzeyi; travmaya yakınlık düzeyi, travmatik yaşantı süresi, travmanın yaşamsal etkileri, stresle başa çıkma gücü ve sosyal destek gibi bazı etmenlerin varlığına bağlıdır. Bu etmenlerin her biri, bireylerin travmaya nasıl tepki verdiği üzerinde önemli bir rol oynamaktadır (Kurt & Gülbahçe, 2019, s. 960).

Travmaların sadece bireyleri değil aynı zamanda kitlesel olarak toplumu da etkileyebilmesi bu konunun önemini artırmaktadır. D. Myers'ın bireysel ve toplumsal travma tanımlamaları, travmanın farklı boyutlarını anlamak açısından oldukça değerlidir (Budak, 2020, s. 219). Bireysel travma, kişinin aniden karşılaştığı bir durum karşısında savunma mekanizmalarının devreye girmediği, etkili bir tepki veremediği anları ifade etmektedir. Toplumsal travma ise daha geniş bir alanda, toplumun temel yapısına zarar veren olayları ifade etmektedir. Doğal afetler, savaşlar, terör saldırıları veya salgınlar gibi yaşanan olaylar toplumsal travmalara neden olmaktadır. Toplumda yaşanan ortak bir travma, bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini, güven duygularını ve sosyal destek sistemlerini etkileyebilmektedir (Budak, 2020, s. 219). Bu tür toplumsal travmalara neden olan olaylar sadece olaya tanık olan bireyleri değil genel olarak toplumu etkilemektedir. Bu bağlamda, toplumsal travmalara neden olan olaylar toplumun psikolojik yapısını etkilediği için tek boyutlu olmayıp çözümü de birden fazla boyutu kapsamaktadır. Devletin toplumsal travma zamanlarındaki rolü, politikaları bu boyutlar arasındadır. Bu açıdan bakıldığında Travma zamanlarında devlet-siyaset-toplum teması, toplumsal travmaların, devlet politikalarının ve siyasal dinamiklerin birbirleriyle olan etkileşimini ele alması açısından önemlidir.

Travma zamanlarında bireyler dehşet ve çaresizlik hissi yaşayabilirken, aynı zamanda tedirginlik ve acı da hissedebilmektedirler. Yaşadıkları kayıp hissi, bireylerde kayıtsızlık, öfke ve yabancılaşma gibi duyguları arttırabilir. Bireylerin yaşadığı yalnızlık

hissi, toplumsal bağların zayıflamasıyla toplumda bireylerin birbirinden uzaklaşmasına neden olabilir. Bu duyguların, toplumun psikolojik sağlığı üzerinde uzun vadeli etkileri olabilir (Çopur & Gencer, 2015, ss. 1-2). Toplumsal travmalar sonucunda bireylerin yaşadıkları stres, kaygı, dehşet, korku, üzüntü vb. duygu durumlarının sebebi; bu olayların gündelik yaşamlarının dışında meydana gelmesi, sosyal yaşam dengelerini bozması, bireylerin denetim mekanizmalarını aşması, rutin sorun çözme veya savunma mekanizmalarını işletemez hale gelmesidir (Budak, 2020, s. 220).

Travmatik bir olayın tüm bir insan grubunu benzer şekilde etkilemesiyle ortaya çıkan toplumsal travma, toplumun her bir iç dinamiğini ve ilişkisini değiştirebilir. Travma, kolektif olarak deneyimlendiğinde etkisi kolektiftir. Kolektif travmanın bir sonucu olarak bir toplumdaki birden fazla kişi veya küresel bir salgın durumunda tüm dünyadaki insanlar travmanın fiziksel ve duygusal etkilerini deneyimleme riski altındadır. Ele alınmazsa, kolektif travma korku, kaygı, umutsuzluk ve kaçınma gibi travmanın olumsuz etkilerinden doğan yeni toplumsal normlara yol açabilir (Larson, 2023).

Toplumsal travma, bireysel travmadan farklı olarak daha kapsamlı bir etkiye sahiptir. Toplumsal travmanın etkileri, toplum genelinde daha uzun süreli olabilmektedir. Çünkü yaşanan travma doğrudan veya dolaylı olarak çok sayıda birey tarafından hissedilir. Bundan dolayı yaşanan toplumsal travmaların kültürel bir miras olarak nesiller boyu aktarılması için bu olayların maddi ve manevi olarak yarattığı hasarlarının ortadan kaldırılması, travma üzerine konuşulması ve travmaya yol açan nedenlerin ortadan kaldırılması gerekir. Bu yüzden, toplumsal travmanın üstesinden gelmek için, travmanın nedenlerini anlamak, onun üzerine konuşmak ve gerekli tedbirleri almak önemlidir (Budak, 2020, s. 220).

Büyük ölçekte yıkıma, can ve mal kaybına ve psikolojik etkilere neden olan depremler de toplumsal travma olarak kabul edilirler. Bu açıdan bakılacak olursa depremler, sadece fiziksel bir yıkıma neden olmaz aynı zamanda bireylerin ve toplulukların psikolojik, toplumsal ve kültürel yapısında derin sarsıntılara sebep olur. Bu tarz travmatik olaylarda çok sayıda insanın aynı anda etkilediği, gündelik hayatın pratiklerini altüst eden sarsıcı özellikleri ile toplumsal travma kategorisinde değerlendirilir (Kuman Tunçel, 2023, s. 97)

Depremlerin etkisinin kitlesel olması nedeniyle yarattığı hasar sonucunda toplumsal travma meydana gelmektedir (Kuman Tunçel, 2023, ss. 97-98). Depremler, öngörülemez yapıları nedeniyle en yıkıcı doğal afetlerdendir. Meydana gelmeden önce bazı işaretler gösteren heyelan, sel ve çığ gibi diğer doğal afetlerin aksine depremler, uyarı vermeden meydana gelir ve tam olarak nerede, ne zaman ve hangi saatte olacağını tahmin etmeyi imkânsız hale getirir. Jeoloji biliminin gelişmesine rağmen bilim insanları hala depremleri kesin bir şekilde tahmin edememektedir. Depremlerin yarattığı bu öngörülemezlik, her an deprem olacağı kaygısı ya da nerede olacağı sorusu bireyler arasında güvensizlik hissinin artırmakta ve korku ve kaygı seviyelerini yükseltmektedir. Bundan dolayı depremlerin ani ortaya çıkışları ve yarattıkları yıkım, yaşamı altüst eden bir etki bırakmaktadır (Abay & Abay Çelik, 2023, s. 93; Kuman Tunçel, 2023, s. 97).

Deprem sonrası yaşanan can ve mal kaybı, bireylerin ruhsal durumlarını etkiler. Deprem sonrası yaşanan travmanın etkileri ilk etapta belirgin olmayabilirken, zamanla kaygı, panik, umutsuzluk ve depresyon gibi psikolojik sorunlar ortaya çıkabilir. Travma, insanların dayanıklılığını zorlayarak, yaşamları üzerinde kalıcı değişikliklere yol açabilir. Dolayısıyla, depremler gibi olaylar sadece fiziksel değil, ruhsal açıdan da önemli bir dönüşüm yaratır (Kurt & Gülbahçe, 2019, s. 958). Bu duruma, 23 Ekim 2011 tarihinde Van ve çevresinde meydana gelen deprem sonrasında Çocuk Vakfı tarafından yapılan Van Depremi Sosyo-Ekonomik ve Psikolojik Durum Tesbiti saha araştırması örnek gösterilebilir. Çalışmada ‘Psikolojik Durum Tesbiti’ başlığı altında depremzedelerin %87’sinin “her an deprem olacaktı” düşüncesi yaşadığını, %85,7’sinin aile bireyleri için yoğun kaygı duyduğunu ve %77,5’inin kapalı ortamlara girmekte güçlük çektiğini sonucuna varmışlardır (S. Erdoğan vd., 2012, s. 53).

Depremlerin oluşumu ve etkileri evrensel olsa da, depremle mücadele etme ve depreme karşı verilen tepki kültürel ve siyasal faktörlerle belirlenir. Deprem öncesi, sırasında ve sonrasında alınan tedbirlerin niteliğini ve etkinliğini bu faktörler etkiler. Deprem hazırlığı, deprem yönetmelikleri, acil durum müdahale planları, halkın bilinçlendirilmesi gibi konular, o ülkenin kültürel ve siyasal yapısının bir yansımasıdır. Bu nedenle, depremlerle başa çıkma stratejileri toplumdan topluma ülkeden ülkeye farklılık gösterir (B. Erdoğan, 2023, s. 719).

Deprem gibi yıkıcı afetlerden sonra devletin üstlendiği rol çok önemli ve çok yönlüdür. Afetin doğasına ve büyüklüğüne bağlı olarak değişen bu rol; afet sonrasında toplumun iyileşmesi, can ve mal güvenliğinin sağlanması, sosyal düzenin yeniden kurulması ve afetin etkilerinin en aza indirilmesi gibi çok yönlüdür. Toplumsal travmalara sebep olan yıkıcı afetler karşısında yapılabilecek en etkili hareket, bu afetlerin etkilerinden kurtulmak veya bunların toplum üzerindeki etkilerini en aza indirmek için araştırmalar yapmak, bunlar üzerine çeşitli planlar geliştirmek ve bunları uygulamaya koymaktır (Erkal & Değerliyurt, 2009, s. 151). Burada *afet yönetimi* kavramı devreye girmektedir. Meydana gelen felaketleri önlemek ve etkilerini hafifletmek için tüm mekanizmaların ve stratejilerin uygulanması anlamına gelen afet yönetimi, birçok ülkede Afet Yönetim Sistemi olarak geliştirilmiştir. Temel amacı, can ve mal kaybını azaltmak olan afet yönetimi, hem afet öncesi hem de afet sonrası felaketler de dâhil olmak üzere, felaketleri planlamak ve bunlara müdahale etmek için tüm yönleri kapsayan kolektif bir terimdir (Yeşildal, 2020, s. 92).

Deprem ülkesi Türkiye üzerinden bakıldığında bu yıkıcı afetin büyük ölçekli toplumsal travmalarının yalnızca idari ve toplumsal değil, aynı zamanda siyasi boyutunun da olduğu göz ardı edilmemelidir. Afet sonrası dönemde, devletin kriz yönetimindeki başarısı veya başarısızlığı, siyasi aktörlerin söylem ve politikaları toplumu dorudan etkiler.

Özellikle Türkiye gibi yüksek riskli afet bölgelerinde, deprem sonrası siyaset, sadece bir kriz yönetimi faaliyeti olmaktan öteye geçerek, iktidarın sorgulandığı, toplumsal beklentilerin ve taleplerin arttığı bir alan haline gelir. Türkiye’de 6 Şubat 2023 depremi, siyasi iktidarın kriz yönetimi kapasitesinin toplumsal gözlemi açısından önemli bir vaka sunmakta, siyasi muhalefetin eleştirileri ve toplumsal tepkiyi artırmaktadır. İktidar ile muhalefet arasındaki kutuplaşma, siyasetin net bir ayrım üzerinden devam edildiği, taraflar arasında güven ilişkisinin zayıfladığı ve siyasetçilerin diğer siyasetçilerin meşruiyetini tanımadığı bir duruma işaret eder (Taşgetiren, 2023, s. 336). Afet sonrası dönemlerde siyaset, krizden etkilenenlerin tecrübeleri devletin yeniden meşruiyet kazanma veya kaybetme süreçlerini birbirine entegre eder.

Afetlerin siyasal sistemler üzerindeki etkileri, uzun süre siyaset bilimi literatüründe çok fazla çalışılmamış olsa da afetlerin politik açıdan önemsiz sayılmamalıdır. Esasen afetler, bir hükümetin kriz yönetimi kapasitesini sıyanan olaylardır. Hükümetlerin bu süreçteki etkinliğı siyasi sonuçlar açısından belirleyici olabilir. Kriz yönetiminin başarılı olması siyasi açıdan kazanç doğururken aksi bir durum hükümetin meşruiyet kaybına ve toplumda hoşnutsuzluğa neden olabilir. Yapılacak etkili liderlik ve doğru kaynak kullanımı, halkın güvenini artırabilir. Diğer taraftan başarısız liderlik durumunda başarısız seçim sonuçlarına neden olabilir. Bu nedenle afetler, siyasi davranışları analiz etmek için önemli fırsatlar sunar(Abney & Hill, 1966, s. 980).

Sonuç olarak, depremler gibi afetler toplumlar için sadece fiziksel değil, aynı zamanda ontolojik, psikososyal ve siyasal anlamda da kalıcı etkileri olan kolektif travmalardır. Bundan dolayı afetler sadece mühendislik ve afet yönetimi açısından değil aynı zamanda travma sosyolojisi ve devlet-toplum ilişkileri gibi çok boyutlu olarak ele alınmalıdır.

2.5 Afet Sosyolojisi ve Ontolojik Güvenlik İlişkisi

Afet; fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, insan yaşamını sekteye uğratan sadece doğa olaylarından kaynaklanmayan teknolojik ve insan kaynaklı nedenlerden ötürü de ortaya çıkan, yıkıcı, can ve mal kayıplarına neden olan olaylardır (Erkal & Değerliyurt, 2009, s. 149). Afetler, yalnızca fiziksel yıkıma sebep olan olaylar değildir, toplumsal yapının temel dinamiklerini sarsan ve toplumsal yaşamı yeniden yapılandıran sosyal olgulardır. Afetlerin sosyal boyutundan dolayı altyapı, bina güçlendirme gibi mühendislik alanını kapsayan ya da kriz planları, acil durum protokolleri gibi bürokratik eylemler ile sınırlandırılmamalıdır. Sosyolojik boyut yaşanan afetlerin toplum üzerindeki yapısal, kültürel ve politik etkilerini değerlendirmede kritik bir rol oynar.

Charles E. Fritz'in klasik tanımıyla afetler; “zaman ve mekânda yoğunlaşan, bir toplumun veya bir toplumun görece kendi kendine yeten bir alt bölümünün ciddi bir tehlike altına girdiğı ve üyelerinde ve fiziksel yapılarında kayıplara yol açan, sosyal yapının bozulduğu ve toplumun bazı temel işlevlerinin engellendiğı bir olaydır” (akt. Levent & Gönç Şavran, 2025, s. 773) . Bundan dolayı afetlerin sosyolojik boyutu da göz

önüne alınmalı ve yaşanan ani bozulmaların toplumsal davranışlara nasıl yön verdiği anlaşılmalıdır. Sosyolog araştırmalarına göre afetler sonrasında durumdan etkilenen insanların normal davranışlarının dışına çıktığı gözlemlenmiştir. Çünkü insanların günlük hayattaki normal ve tekrarlayan rutinleri sekteye uğramış ve yeni bir durum ortaya çıkmıştır (G. G. Yılmaz, 2021, s. 197).

Afet sosyolojisine göre afetlerde bazı toplumlar diğer toplumlara göre daha fazla etkilenir. Burada karşımıza "**vulnerability**" (kırılganlık) kavramı öne çıkmaktadır. Kırılganlık kavramı kişinin yaşamının, geçim kaynaklarının ve varlıklarının risk altında olma düzeyini belirleyen çeşitli faktörlerin kombinasyonu anlamına gelmektedir. Bu kavram ile kastedilen bir kişinin veya grubun ve doğal bir tehlikenin etkisini tahmin etme, onunla başa çıkma, ona direnme ve ondan kurtulma kapasitesini etkileyen durumlardır (Blaikie vd., 2014, s. 11). Kırılganlık çok boyutlu bir kavram olmak ile beraber sadece doğal olayların etkilerini değil, aynı zamanda bu etkilere karşı başa çıkma ve bu süreçte hayatta kalma kapasitesini etkileyen sosyal ve ekonomik faktörleri de içeren bir yaklaşımı ifade etmektedir. Meydana gelen afetlerden her kesimin aynı düzeyde etkilenmediğine dikkat çekmek için kullanılan bu kavram; yoksullar, kadınlar, yaşlılar, çocuklar, engelliler ve göçmenler gibi grupların, sosyal ve ekonomik sebeplerden ötürü daha fazla zarar görme eğiliminde olduğuna dikkat çekmek için kullanılır. Buradaki kırılganlığı etkileyen temel faktörler ekonomik durum, konut kalitesi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim yer alır (Kolay Çepni & Varlıklar Demirkazık, 2023, s. 831).

Blaikie ve arkadaşları (2014, s. 4), afetleri yalnızca doğal tehlikelerin bir sonucu olarak değil, toplumsal kırılganlıkların dışı vurumu olarak ele alırlar. Afetlerin neden oluştuğunu incelerken bunların sadece doğal olaylar olmadıkları aynı zamanda sosyal, politik ve ekonomik durumların da sonucu olabileceğini dile getirirler. Onlara göre “afetler doğal değildir” çünkü doğa olayları, kırılgan bir toplumsal yapıya çarptığında felakete dönüşür (Blaikie vd., 2014, s. 11). Bu açıdan bakılacak olursa afetler, toplumun sosyopolitik yapısına ışık tutmakta ve “normal” dönemde kapalı olan eşitsizlikleri görünür kılmaktadır.

Afetlerin ardından ortaya çıkan dayanışma ve topluluk ruhunun incelendiği Rebecca Solnit'in A Paradise Built in Hell: The Extraordinary Communities That Arise

in Disaster (2010) adlı kitabı, afet dönemlerinde sadece yıkımların değil aynı zamanda ortaya çıkan kolektif umut ve dayanışmayı göstermesi açısından önemlidir. Solnit, büyük afetlerin ardından insanların kendiliğinden örgütlendiğini, toplumsal dayanışmanın arttığını ve bu süreçte yeni kolektif kimliklerin doğduğunu gözlemler. Bu toplumsal refleks sadece yardım etme güdünden kaynaklı değildir ontolojik güvenlik arayışının da burada etkili olduğu söylenebilir. Çünkü belirsizlik dönemlerinde bireyler kendilerini bütünün parçası olarak hissederek varoluşsal tehditlere karşı daha dirençli olabilmektedirler (Solnit, 2010, ss. 9-10).

Afetlerle bağlantılı toplumsal kriz anlarında bireylerin sergilediği uyum ve dayanışmanın arkasında, paylaşılan sosyal kimliklerin etkili olduğu görülmektedir. Bu kimlik, bireylerin kendilerini aynı topluluğun üyeleri olarak görmeleriyle şekillenir ve kolektif hareketi kolaylaştırır. Bu çerçevede geliştirilen “kolektif dayanıklılık” kavramı, grup olarak hareket eden bireylerin kriz anlarında gösterdiği toplu tepkilerin gücüne işaret eder. Panik ve kaostan ziyade, dayanışma ve sosyal destek bu kolektif yapının ürünüdür. Sosyal kimliğin varlığı stresle başa çıkmada önemli bir tampon işlevi görür (Erfurth vd., 2021, ss. 16-17).

Afetler doğal olayların ötesinde toplumsal ilişkileri, kurumsal yapıları ve politik düzenlemeleri içeren olgulardır. Afet dönemlerinde toplumsal eşitsizlik, kurumsal kırılmalıklar ve siyasal dinamikler ortaya çıkarak bunlar toplumun sosyopolitik kırılmalarına ayna tutar. “Afet” ile “doğal afet” kavramlarının birbirinden farklı olduğuna dikkat çeken Levent ve Gönç Şavran (2025, s. 776), afetleri hem doğanın bir sonucu hem de insan faaliyetleri ve toplumsal eşitsizlikler çerçevesinde şekillendiğini dile getirmektedir. Onlara göre tehlikeler doğal olabilirler ancak afetlerin doğal olamayacağı savunulmaktadır. Bu olayların afete dönüşmesi, toplumdaki adaletsiz güç ilişkileri ve daha önce belirtilen kırılmalık kavramı ile ilgilidir. Örneğin; yoksullar, kadınlar ve çocuklar gibi bazı gruplar afetten daha fazla etkilenirler (2025, s. 776). Afetlerin toplumsal olaylar olarak da değerlendirmesi hâlihazırdaki devlet-toplum ilişkisini görünür kılmakta ve bu ilişkinin sorgulanmasına yol açmaktadır.

Afetler sadece doğal olaylar değildirler. Kasırgalar, hortumlar, seller, depremler gibi doğal olayların felaketleri tetikleyebilir ancak felaketin büyüklüğünü yalnızca rüzgâr

hızlarının, yağış miktarlarının, yer hareketlerinin bir fonksiyonu olarak ele almamak gerekir (Peek vd., 2021, s. 219). Bu açıdan bakılacak olursa doğal afet, inşa edilmiş çevrenin durumu ve risk manzarasını şekillendiren toplumsal yapının statüsü arasındaki etkileşimdir. Bir felaketin gelip gelmeyeceğini etkileyen çevre ve toplum arasındaki bu etkileşimdir (2021, s. 219). Felaketlerin ardından bireyler sıklıkla dayanışma, ortak amaç ve aciliyet duygusu geliştirir. Bu durumu inceleyen ilk araştırmacılar, gözlemledikleri yoğun empati ve yardımlaşma düzeyini tanımlamak için “fedakâr topluluk” ve “terapötik sosyal sistem” gibi kavramlara başvurmuşlardır. Bu tür topluluklar, özellikle travma yaşamış bireyler arasında psikolojik iyileşmeyi destekleyerek, afet sonrası toparlanma sürecinde belirleyici bir rol oynar (Peek, 2011, s. 176).

Afetler, toplumların ya da toplulukların ciddi kayıplar yaşadığı ve rutin işleyişlerinin kesintiye uğradığı olgulardır. Zaman ve mekânda yoğunlaşmaları gerekmesi de gözlemlenebilir niteliktedirler. Bu süreçlerde hem halk hem de resmi müdahale kurumları bir araya gelerek afet mağdurlarına destek olur; ancak toplumsal ihtiyaçların öncelik kazanması, bireysel özerkliğin geçici olarak zayıflamasına yol açabilir. Afetlerin ardından ise karmaşık ve uzun süren iyileşme süreçleri yaşanır (Peek vd., 2021, s. 220).

Bu teorik çerçeve kapsamında afetler, kolektif ontolojik güvenlik krizleri olarak değerlendirilebilir. Ontolojik güvenlik, bireylerin ve toplulukların istikrarlı bir kimlik ve dünya algısı geliştirmesiyle mümkün olmakta (Giddens, 1991, s. 92) ancak, afet dönemlerinde bozulan istikrar ve rutinler bireylerin ve toplumların hem fiziksel hem de varoluşsal tehditler ile karşılaşmasına neden olmaktadır.

Afet sosyolojisi, afetleri yalnızca teknik ya da doğal olaylar olarak değil, toplumun yapısal dinamikleriyle iç içe geçmiş karmaşık süreçler olarak ele alır (Can, 2020, s. 16). Çünkü afetlerin; can kaybı ve yaralanmaları kapsayan biyolojik, yapı ve altyapı bozulmalarını içeren fiziksel, maddi kayıpların oluşması açısından ekonomik ve aile bütünlüğünün bozulması, eğitimin sekteye uğraması gibi travmatik sonuçları içeren sosyolojik etkileri vardır (Yavuz & Dikmen, 2015, s. 305).

Sonuç olarak afetler, her ne kadar teknik yönleriyle ele alınsa da, toplumsal bir olgudur. Bu nedenle büyük bir deprem sonrasında sadece yer bilimcilerin olasılık

hesaplarını ve teknik açıklamalarını medyaya yansıtmak yerine toplumun sosyal dinamiklerini, psikolojisini, uygulanmakta olan ya da eksik kalan sosyal politikaları ve bütüncül afet yönetimi süreçlerini gibi konuları tartışabilecek sosyal bilimcilerin görüş ve analizlerine alan açılması gerekmektedir. Afetin etkilerini tam anlamıyla anlayabilmek ve etkili bir müdahale gerçekleştirebilmek için bu sosyal perspektifin dikkate alınması gerekir (Can, 2020, s. 26).

2.6. Türkiye’de Devlet Toplum İlişkisinin Sosyolojisi

Devlet ile toplum arasındaki ilişki birçok disiplinde araştırma konusu olarak öne çıkmaktadır. Devlet-toplum ilişkisi, kamu otoritesinin nasıl kullanıldığını müzakere etmek ve insanların bu otoriteyi nasıl etkileyebileceğini belirlemek amacıyla devlet kurumları ile toplumsal gruplar arasındaki etkileşimler olarak tanımlanmaktadır (Haider, 2010, s. 6). Yalnızca siyasi gücün örgütlenmesi olmayan bu ilişki toplumsal yapılar, kamusal kurumlar, bireysel kimlikler ve gündelik yaşam üzerinde belirleyici role sahiptir. Türkiye özelinde devlet ile toplum arasındaki ilişki, oldukça kendine özgü bir karaktere sahiptir.

Türkiye bağlamında devlet-toplum ilişkisini anlamak için tarihsel süreç oldukça önemlidir. Türk sosyolojisi ve siyaset biliminde önemli izler bırakan Şerif Mardin’in (1973) “merkez-çevre” modeli bu ilişkinin analizinde sıklıkla kullanılır. Mardin’e göre Türkiye’nin siyasi yapısı merkezdeki bürokratik kesim ile çevrede yer alan halk arasındaki tarihsel süreçten gelen bir gerilim barındırmaktadır (1973, s. 179). Osmanlı’dan miras kalan Türkiye toplumu “merkez” (devlet / elit / kurumsal yapı) ve “çevre” (taşra, geleneksel, yerel toplum) şeklinde ikili bir yapıya ayrılmaktadır. “Toplumun bir merkezi vardır” ifadesiyle bu ayrımın kurumsal arka planını oluşturur (Mardin, 1973, s. 169). Merkez-çevre modeli, devletin toplum ile arasındaki ilişkiyi anlamada önemli bir kavramsal araç sunar.

Osmanlı Devleti sui generis bir imparatorluktu. Osmanlı’daki yönetim anlayışı, devlete bağlılık temelinde eğitilen görevlilerin oluşturduğu ve merkezi gücü pekiştiren bir yapıya dayanıyordu. Devlet halkın kültürel değerlerinden alsa da kendine özgü normları ile güç kazanmıştır. Bundan dolayı devlet ile toplum arasındaki ilişki bir “sözleşme” ya da “uzlaş” esasına değil devlete üstünlük tanıyan bir yapıya

dayanmaktaydı (Çaha, 1994, s. 83). 19. yüzyıldan önce Osmanlı İmparatorluğu'nda, toplumsal güçler arasındaki ilişkiler Batı'dakine benzer karmaşık ve çok yönlü bir mücadele alanından yoksundu. Temel çekişme, neredeyse her zaman devlet (merkez) ile taşradaki toplumsal kesimler (çevre) arasında yaşanan tek boyutlu bir çatışma olarak ortaya çıkıyordu. Ayrıca, çevredeki yerel güç odaklarının özerkliği, Batı Avrupa'da olduğu gibi yasalarla tanınmış, kurumsal bir hak değildi. Daha ziyade, fiili bir durumdan ibaretti. Örneğin, Batı'da soylular ve zümreler, "Prens'ten ayrı" ve "bağımlı tüzel kişilikler" olarak belirli yasal haklara sahipti. Osmanlı'daki fiili özerklik ile Batı'daki bu kurumsal haklar arasında çok temel bir fark bulunuyordu. İşte bu merkez-çevre çatışması, Türk siyasi hayatının altında yatan en derin toplumsal bölünmeydi (Mardin, 1973, s. 170).

Türkiye'de devlet toplum ilişkisini analiz eden bir diğer isim Metin Heper'dir. Heper, Osmanlı devletindeki yönetim biçiminin yapısını patrimonyalizm olarak tanımlamıştır. Bu yönetim biçiminde çevre, merkez tarafından etkisiz hale getirilmiştir (Heper, 2018, s. 37). Patrimonyal şeklindeki devlet yönetiminde bir babanın (padişah/merkez) ailesi (tebaa/çevre) üzerindeki mutlak otoritesi vardır ve bütün iktidar padişahın elinde toplanmıştır. Bu gibi toplumlarda tebaa iktidara sadakatle itaat etmek zorunda iken iktidar da tebaasını ayırım gözetmeksizin korumak zorundadır. Bu sistemde yasama, yürütme ve yargı gücü padişahın inisiyatifindedir (Aslan, 2003, s. 245).

Osmanlı toplum yapısını ideolojik açıdan üç temel özelliğe sahipti: ataerkillik, İslamiyet'in belirleyici rolü ve merkezi devlet anlayışı. Birincisi, Osmanlı düzeni görece özerkliğe sahip cemaatlerin hiyerarşik bir yapı içinde konumlandığı ataerkil bir sistemdi. Her dinsel mezhep ayrı bir "millet" olarak kabul edilir ve bu sistemde her milletin bir sıralaması mevcuttu. Sünni Müslümanlar hiyerarşik yapının tepesinde yer alıyordu. İkinci temel özellik olan İslamiyet, yalnızca bir inanç sistemi değildi, devletin hükmetme aracı ve toplumsal düzenin taşıyıcısıydı. Burada din, hem devleti meşrulaştırmakta hem de ataerkil yapıyı yumuşatarak sistemin tüm boşluklarını dolduran bir unsur gibi işliyordu. Üçüncüsü ise Osmanlı'daki devlet anlayışıydı. Osmanlı'da devlet en yüksek otorite olarak kabul edilir ve dinin koruyucusu ve uygulayıcısı olarak tanımlanır (Durdu, 2013, ss. 61-62). Osmanlı Devletinde ülke geleceğinin akıbeti padişahın elindeki yaptırımları her an uygulayabileceği tehdidine ve böylece tebanın daima korku ve ümit arasında kalmasına bağlı olmuştur, aksi senaryoda ise ülkenin parçalanacağı düşünülmüştür

(Heper, 2018, s. 39). Merkez ve çevre arasındaki bu gerilim Osmanlı siyasal kültürünü önemli ölçüde şekillendirmiştir.

Cumhuriyet dönemi, devlet toplum ilişkisini analiz ederken Osmanlı devlet geleneğinin etkisini göz ardı etmemek gerekir. Cumhuriyet, Osmanlı'dan tamamen kopmuş gibi görünse de, devletin geleneği, bürokratik düzen, toplumsal yapı ve din gibi pek çok alanda köklü bir süreklilik bulunmaktadır (Durdu, 2013, s. 67). Cumhuriyet döneminde devlet-toplum çatışması da devam etmiştir (Heper, 2018, s. 40). Merkez ile çevre arasındaki gerilim merkezin çevreye karşı şüpheli tutumu ve potansiyel bir muhalefet alanı olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı çevre, merkez tarafından hep gözetim altında tutulmuştur (Mardin, 1973, s. 182).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında devletin toplumla kurduğu ilişki, modernleşme projesinin taşıyıcısı olarak devletin, halkı dönüştürmek için kurduğu tepeden inme düzenleme anlayışı ile devam etmiştir. Halktan kopuk ama halk adına, toplumun yapısı dikkate alınmadan bir modernleştirme projesi uygulamışlardır (Közlme, 2024, ss. 26-27). Bu dönemde devlet, toplumu laikleştirmek ve modernleştirmek amacıyla dil, din, eğitim ve giyim gibi gündelik yaşam pratikleri üzerinde reformlar yapmıştır (Zürcher, 2010, s. 252). Cumhuriyet döneminde laiklik uygulamaları üzerinden devlet-toplum ilişkilerinde gerilim meydana gelmiştir. Batılılaşma ideolojisi ve modernleşme çabalarına karşı yapılan her eleştiri ve düşünce mevcut rejime karşı bir tehdit olarak algılanıp din ile ilişkilendirilmiştir (Duman, 2010, s. 286).

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında çok partili hayata geçiş denemeleri yapılmıştır, ancak kurulan iki parti toplumdan gelen taleple oluşan bir siyasi hareket neticesinde değil tavan hareketi ile kurulmuştur (Tuncel & Gündoğmuş, 2012, s. 144). Halk Fırkası içinden çıkan, laik ve milliyetçi politikalardan yana olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası iktidar partisinin köktenci, merkeziyetçi ve otoriter tutumlarına karşı çıkarak doğmuştu (Zürcher, 2010, s. 246). 1925 Kürt ayaklanması ile aynı zamana gelen Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulunca, ayaklanmayı bastırmak için hükümete 2 yıl boyunca geniş yetkiler veren Takrir-i Sukun Yasası çıkarılmıştır (Mardin, 1973, s. 182). Yeni parti isyanı desteklemek ve dini istismar etmek suçları ile iktidar partisi tarafından aynı yıl kapatılmıştır (Zürcher, 2010, s. 251). Tek partili dönemin diğer bir kapatılan

partisi Serbet Cumhuriyet Fırkası toplumsal hoşnutsuzluğu yönlendirebilmek ve Cumhuriyet Halk Fırkasını bulunduğu rehavetten çıkarmak için Atatürk'ün istek ve teşviği 1930'da kurulmuştu (Zürcher, 2010, s. 260). Halkın desteğiyle çok partili sistem denenirken bu süreç Menemen olayı ile sarsılmış, bu olay laikliğe karşı bir gericilik hareketi olarak görülmüştür (Mardin, 1973, s. 182). Taşra-çevre laikliğe karşı yine tehdit olarak algılanmıştır. Çok partili hayata geçiş denemeleri başarısız kalmıştır.

Çevrenin merkezde söz sahibi olması Mayıs 1950'deki yapılan seçimlerde Demokrat Partinin (DP) iktidarı ele geçirmesi ile olmuştur. DP'nin yönetim iddiası bürokrasiye karşı halkı temsil etmeydi (Heper, 2018, s. 133). Partinin ezici seçim zaferinin modern Türk siyasal tarihinde dönüm noktası olduğu kabul edilmektedir (Zürcher, 2010, s. 321). DP'nin seçim başarısında çevrenin-köylünün hoşnutsuz olması ve 1945 Toprak Kanununa karşı tepkiler etkili olmuştur. Bunların yanında asıl önemli olan ise savaş döneminde ekonomik gelişme ve toplumsal hareketlilik nedeniyle köy-kasaba bütünleşmesinin artmasıdır (Mardin, 2016, s. 71). Çok partili dönem ile birlikte merkez-çevre ilişkisi farklı bir boyuta girmiş ve çevre merkeze doğru ilerlemeye başlamıştır. Seçimler, siyasi partiler ve parlamonta aracılığı ile gerçekleşen bu süreç bazı dönemlerde kesintiye uğrasa da bundan sonraki dönemde dış ve iç dinamiklerin etkisiyle sürdürülebilir bir nitelik kazanmıştır. Çevrenin DP'ye yönelmesi ve DP iktidarının çevrenin taleplerini dikkate alması, parti üyelerinin camilere ve dinsel törenlere olağanüstü ilgi gösterilmesi merkezi rahatsız etmiş, DP çevre kültürüyle özdeş bir kuruluş olarak görülmüştür (Mardin, 2016; Tuncel & Gündoğmuş, 2012, ss. 144-145).

Bu rahatsızlık 27 Mayıs 1960 askeri darbe ile sonuçlanmıştır. Bu darbe merkez-çevre arasındaki kutuplaşmayı göstermiştir (Mardin, 2016, s. 74). Türk demokrasisini daha sağlıklı bir işleyiş zeminine oturtmak olarak açıklanan müdahalenin amacı, esasında bürokratik seçkinlerin yükselen yeni orta sınıfın meydan okumalarına karşı verdikleri tepkiydi (Söğütü, 2010, s. 62). 27 Mayıs, Osmanlı'daki ordu-medrese ittifakının Cumhuriyet'e yansıması olarak görülebilir. CHP'nin DP'yi Anayasa ihlaliyle suçlaması üzerine üniversite ve ordunun harekete geçmesi, bu geleneğin devamıdır. Bu müdahale, ordunun krizlerde yönetime el koymasının başlangıcı olmuş ve sonraki darbelerin önünü açarak Türk demokrasisinde kritik bir dönüm noktası haline gelmiştir (Eser vd., 2012, ss. 77-78).

Türkiye’de 27 Mayıs 1960 darbesiyle birlikte asker, devlet-toplum ilişkilerinde belirleyici bir aktör haline gelmiştir. 1961 Anayasası demokratik bir zemin ve sosyal adalet ilkesi getirirse de ordunun siyasal ve toplumsal etkisi sürmüştür. 1971 Muhtırası, sivil toplumdaki kazanımları sınırlarken, 12 Eylül 1980 müdahalesi özgürlükleri daha da kısıtlayarak “aşkın devlet” anlayışını yeniden güçlendirmiştir (Kılıç, 2012).

Sonuç olarak, Türkiye’de devlet-toplum ilişkisi, tarihsel olarak merkezî otoritenin çevreyi denetim altında tutma eğilimi ile çevrenin merkeze doğru ilerleme çabası arasındaki gerilimi barındırmaktadır. Osmanlı’dan miras kalan patrimoniyal devlet anlayışı Cumhuriyet döneminde modernleşme ve laiklik projeleriyle yeniden üretilmiş, ancak bu süreç toplum-çevre de çatışmalara kutuplaşmalara sebep olmuştur. Demokrat Parti’nin iktidara gelişiyle çevrenin merkeze dâhil olma girişimi, askerî müdahalelerle sınırlandırılmış ve devletin “aşkın” karakteri tekrar tesis edilmiştir. Dolayısıyla Türkiye’de devlet-toplum ilişkisi, hem süreklilik hem de kırılmalarla örülü bir tarihsel seyir izlemekte; demokrasi, modernleşme ve toplumsal talepler arasındaki denge arayışı hâlâ bu ilişkinin temel belirleyeni olmaktadır.

2.7. Türkiye’de Afetler Konusunda Resmi ve Sivil Örgütlenme

Türkiye, jeolojik yapısı ve coğrafi konumu nedeniyle deprem, sel, heyelan ve fırtına gibi doğal afetlere maruz kalan bir ülkedir (SBB, 2023). Türkiye’de afet riskini en aza indirmek için toplumun afet ve acil durum yönetimine bakışını değiştirmek gerekmektedir. Hükümet ve yerel yönetimlerin yanında halkın katılımını da sağlayarak afetlere hazırlıklı olma ve zarar azaltmanın üzerinde önemle durulmalıdır (Gökçe & Tetik, 2012, s. 3). Afet yönetimi yalnızca afet anında müdahale ile sınırlı kalmayıp; afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılabilmesi için temel olarak afet öncesi ve sonrası yapılması gereken teknik, yasal ve yönetsel çalışmaları belirleyen ve uygulamaya aktaran, her olaydan elde edilen deneyimlerin ışığında mevcut sistemi geliştiren bir yönetim yaklaşımıdır (Şengün, 2007, s. 161).

Afet öncesi ve afet sonrası aşamaları içeren afet yönetiminin kapsamı oldukça geniştir. Modern afet yönetimi “**Risk Yönetimi**” ve “**Kriz Yönetimi**”nden oluşmakta bunların ilki olan risk yönetimi kayıp ve zararların azaltılması, hazırlık, tahmin ve erken uyarı, afetleri anlamak gibi afet öncesi korumaya yönelik çalışmaları içermektedir. Kriz

yönetimi ise etki analizi, müdahale, iyileştirme, yeniden yapılanma gibi afet sonrası çalışmaları kapsamaktadır (Gökçe & Tetik, 2012, s. 25). Etkili bir afet yönetimi için afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası ihtiyaç duyulan tüm çalışmaları kapsamalıdır (Erkal & Değerliyurt, 2009, s. 151).

Coğrafi konumu ve jeolojik yapısı nedeniyle çeşitli doğal afetlere maruz kalan bir ülke olarak Türkiye’de afet yönetimi önem arz etmektedir. Geçmişten günümüze deprem, sel, kuraklık, fırtına ve toprak kayması gibi birçok doğal afet meydana gelmiştir (Kemaloğlu, 2015, s. 127). Bu doğal afetler içinde şüphesiz maddi ve manevi en çok zarar veren depremler olmuştur. Türkiye’de tarih boyunca çok sayıda can ve mal kayıplarına yol açan büyük depremler meydana gelmiştir. Yakın geçmişe bakıldığında 7,9 büyüklüğündeki 1939 Erzincan depremi, 7,6 büyüklüğündeki 1999 Gölcük depremi ve 7,7 ve 7,6 büyüklüklerindeki 6 Şubat 2023 depreminde yaklaşık 106.000 kişi hayatını kaybetmiştir (KOERI, t.y.). Depremler yaşanan can kayıplarının yanında gerek fiziksel altyapının hasar görmesine gerekse toplumun sosyoekonomik dokusunun bozulmasına neden olmuştur. Bu nedenle, Türkiye’de deprem öncesi, deprem sırası ve deprem sonrası yönetim stratejileri, yapıların deprem güvenliği ve acil durum müdahalesi planları büyük önem taşımaktadır (Göver, 2023, s. 281).

Türkiye’de afet yönetimi 1939 Erzincan Depremi ile gelişmeye başlamıştır. Bu deprem, 32.968 insanın hayatını kaybetmesine ve 116.720 binanın yıkılmasına sebep olmuştur (KOERI, t.y.). Depremin ağır bilançosu afet yönetimine yönelik yasal bir çerçeve oluşturma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Afetlerle ilgili doğrudan ilk yasa, 17 Ocak 1940 tarih ve 3773 sayılı “Erzincan’da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntıklarda Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanun” olmuştur (Kemaloğlu, 2015, s. 127). 1959 yılında çıkarılan Afetle Mücadele ve Yardım Kanunu (Kanun No. 7269) afetle ilgili tüm kanunları bir araya getirmiş ve kanunda afet öncesi, sırası ve afet sonrasında yapılması gereken çalışmalar yer almıştır (Özmen, 2023, s. 167). Ancak, 1999 Marmara depremi, ülkenin afet yönetim sisteminde önemli reformlar yapma ihtiyacını ortaya çıkarmış ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının (AFAD) kurulmasına yol açmıştır. 2009 yılında 5902 sayılı yasa ile Başbakanlık bünyesine bağlı olarak kurulan AFAD, afetlerle ilgili olarak görev yapan çeşitli müdürlükleri tek çatı altında toplamıştır. 2018 yılında, İçişleri Bakanlığı altında bir kurum haline getirilmiştir

(AFAD, 2018, s. 28). AFAD, görev ve yetkilerini şu şekilde tanımlamaktadır: “Afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve risk azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması, yurt içinde ve yurt dışında insani yardım operasyonlarının yapılması ve koordine edilmesi ile bu konularda politika önerilerinin geliştirilmesi ve uygulanması hususlarını kapsar” (AFAD, 2021).

AFAD’ın yanı sıra, Türkiye’de deprem yönetiminde önemli rollere sahip birçok kurum vardır. Bunlar arasında en önemlilerinden Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, özellikle yapılaşmaya dair mevzuatın hazırlaması, yapı denetimin yapılması, riskli yapıların tespiti edilmesi ve kentsel dönüşüm projeleri gibi çalışmaları yürütür (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2023). Deprem dönemlerinde bilgi almak için sıklıkla başvuru yapılan Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü (KOERI) ise Türkiye’de sismolojik verilerin toplanması, deprem hareketlerinin sürekli takibini yapıp bunları analiz etme konusunda uzmanlaşmıştır. KOERI’nin yurt geneline kurduğu deprem istasyonları, erken uyarı ve bilimsel verinin hızla toplanmasında böylece afet yönetiminde karar alma süreçlerinde başat bir kaynak olarak kullanılmaktadır (KOERI, 2023).

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı afet dönemlerinde etkili olan bir diğer kurumdur. Bakanlığa bağlı olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Daire Başkanlığı, afet ve olağandışı durumlarda sağlık hizmetlerinin planlanması, yürütülmesi ve koordinasyonun sağlanması için görevlendirilmiştir. Bu kurum, kriz yönetimi merkezinin 24 saat esasına göre faaliyette kalmasını sağlamakta; bilgi toplama, değerlendirme ve iletişim süreçlerini yönetmektedir. Ayrıca kurumun, Ulusal Medikal Kurtarma Ekiplerinin (UMKE) oluşturulması, medikal müdahale ve psiko-sosyal destek hizmetlerinin sunulması, eğitim ve tatbikatların yürütülmesi gibi görevleri de bulunmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Daire Başkanlığı, t.y.).

Afet bölgelerinde emniyetin sağlanması, arama-kurtarma faaliyetlerine destek olunması ve gerekli malzeme ve kaynakların temini gibi görevleri bulunan Jandarma

Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü afet dönemlerinde kritik role sahiptir (İçişleri Bakanlığı, 2023).

AFAD ve diğer resmi kurumların yanı sıra, afet yönetiminde sivil toplum kuruluşları (STK'lar) da kritik bir role sahiptir. Özellikle Özellikle 1999 yılında Marmara bölgesinde meydana gelen depremlerden sonra aktif rol alan STK'lar afet yönetiminde ve afetlere karşı mücadelede katkı sağlamışlardır. Bunun yanı sıra hükümetler ve uluslararası yardım kuruluşlarıyla iş birliği kurarak afet yönetiminde önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır (Duruel, 2023, s. 6).



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ALAN ÇALIŞMASI

Bu bölümde, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında Türkiye’de devlet-toplum ilişkilerinde yaşanan dönüşümlerin, bireylerin tecrübe ve algıları üzerinden değerlendirilmesine yönelik yürütülen alan araştırmasının bulgularına yer verilmiştir. Tezin önceki bölümlerinde kuramsal çerçevede ele alınan ontolojik güvenlik, afet sosyolojisi ve Türkiye’deki devlet-toplum ilişkisi bu bölümde saha verileriyle desteklenerek somutlaştırılmıştır. Araştırma, depremin doğrudan etkilediği illerde gerçekleştirilmiş ve afet sonrası dönemde bireylerin devlete, kurumlara ve topluma yönelik güven düzeyleri, yaşadıkları belirsizlik ve kaygı duygusu ve dayanışma pratikleri üzerine odaklanılmıştır.

Alan çalışması kapsamında öncelikle 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin fiziksel ve toplumsal etkileri kısaca özetlenmiş, ardından araştırmanın yöntemi, veri toplama süreci, karşılaşılan zorluklar ve sınırlılıklar detaylandırılıp açıklanmıştır. Elde edilen bulgular takip eden başlıklarda sunulmuş ve bu bulgular, çalışmanın temel hipotezleri bağlamında değerlendirilmiştir. Bu şekilde, afetin yalnızca fiziksel bir yıkım olmadığı aynı zamanda ontolojik bir kırılma olduğu üzerinde durulmuştur.

3.1 Türkiye’de 6 Şubat Depremi: Boyutu, Etki Alanı ve Sonuçları

Türkiye, büyük depremlerin meydana geldiği yüksek sismik aktif Anadolu plakası üzerinde bulunmaktadır. Yakın geçmişe bakıldığında 1900 yılından günümüze büyüklüğü 7’nin üzerinde 20 deprem meydana gelmiştir. Can kaybı ve ağır hasar bakımından en büyük depremler sırasıyla 2023 Kahramanmaraş, 1939 Erzincan ve 1999 Gölcük merkezli Marmara Depremleri örnek gösterilebilir (SBB, 2023, s. 17).

2023 Kahramanmaraş depremi, 6 Şubat 2023 tarihinde, Türkiye saati ile 04:17’de ve 13:24’te merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) olan Mw 7.7 ve Mw 7.6 büyüklüğünde meydana gelen iki büyük depremdir (AFAD, 2023, s. 1). Bu deprem Türkiye’nin Kahramanmaraş ve Hatay başta olmak üzere 11 ilini etkilemiş, ülke tarihinin en yıkıcı doğal afeti olarak kayıtlara geçmiştir (Aytıs, 2023, s. 569).

Depremi şiddeti, etkisi ve kapsadığı alan açısından bakıldığında yakın tarihte eşi benzeri olmayan bir felakettir (SBB, 2023, s. 6). 6 Şubat 2023 depremi Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ'da çok şiddetli hissedilmiş can kaybı ve ağır hasara neden olmuştur (AFAD, 2023, s. 1). Depremi büyüklüğü, etkilediği nüfus ve yıkılan yapıların sayısı bakımından ülke çapında ciddi bir kriz yaratmıştır. Yaşanan bu kriz eğitim, sağlık, sanayi, ulaşım, enerji, tarım, kültür ve turizm altyapısında da kendini göstermiştir. 08.02.2023 tarihli 6785 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 11 ilde olağanüstü hal ilan edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından 2023 yılı mart ayında yapılan çalışmaya göre yaklaşık 2 trilyon TL olarak tahmin edilmiştir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2023, s. 51).

6 Şubat depremi büyük bir insani dram ortaya çıkarmıştır. Depremlerde hayatını kaybedenlerin sayısı 53.537 iken 107.213 kişi ise yaralanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2024). 31 Aralık 2022 tarihi itibarıyla depremden etkilenen 11 ilin toplam nüfusu 14.013.196 olup, bu sayı ülkenin toplam nüfusunun %16,4'üne karşılık gelmektedir (SBB, 2023, s. 9). Bu veriler dikkate alındığında, depremin doğrudan etkilediği nüfusun azımsanamayacak ölçüde yüksek olduğu görülmektedir. Depremlerde hayatta kalan insanlar ağır psikolojik travmalar yaşamıştır. Yakınlarını, mallarını kaybetmenin yanında zorlu yaşam koşullarıyla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Sert hava şartları süreci daha da güçleştirmiştir (Aytıs, 2023, s. 570). Depremlerin ve artçıların neden olduğu yıkımlar, neden olduğu psikolojik sorunlar, imkânların yetersiz olması ve yaşanan çeşitli mağduriyetler eş anlı olarak gerçekleşmiş, enkaz altında kalan insanlar hayata tutunmaya çalışırken dışarıdaki insanlar da kötü iklim koşulları ve yetersiz imkânlar ile mücadele etmeye çalışmışlardır (Sabırsız & Şöhret, 2024, s. 575). Yüksek can kayıpları ve olumsuz koşullar sonucunda, yaklaşık 5 milyon kişi farklı şehirlere göç etmek zorunda kalmış, bu durum da ciddi demografik ve sosyoekonomik sonuçlar doğurmuştur (Aytıs, 2023, s. 570).

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından depremden etkilenen 11 ilde hasar tespit çalışmaları yapılmıştır. Bu hasar tespit çalışması sonucuna göre acil yıkılacak, yıkık veya ağır hasarlı kategorilerine giren toplam konut sayısı 518.009 olup orta hasarlı konut sayısı 131.577 ve az hasarlı konut sayısı 1.279.727 olarak kayda

geçmiştir. Bu verilere göre deprem sonrasında birçok kişi barınma sorunu ile doğrudan barınma sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Depremlerin devam eden etkisi ve deprem bölgesindeki koşullar bu sorunu derinleştirmektedir (SBB, 2023, s. 36).

Depremin ağır bilançosu çok sayıda binanın yıkılması, alt yapı sisteminin çökmesi ile kendini göstermiştir. Örneğin içme suyu ve kanalizasyon hasar tespiti için yetkili makamlarca yürütülen çalışmalar doğrultusunda ilk aşamada elde edilen verilere göre içme suyu ve kanalizasyon altyapısında oluşan hasarın toplam maliyeti yaklaşık 15,1 milyar TL'dir (SBB, 2023, s. 62).

6 Şubat depremlerinin hem kentsel hem de kırsal yerleşim alanlarında meydana gelmesi, çok sayıda binanın hasar görüp yıkılması, altyapı ve üstyapı tesislerinin kullanılamaz hâle gelmesi, 4. seviye acil durum ilan edilecek kadar geniş çaplı bir etki yaratması ayırt edici özellikleri arasındadır (Turan, 2025). Bunların yanı sıra depremten etkilenen bu 11 ilin Türkiye'nin milli gelir içindeki payı TÜİK verilerine 2021 yılı itibarı ile %9,8'dir (SBB, 2023, s. 13). Bu orana bakıldığında depremin ekonomi üzerinde olumsuz sonuç doğurmuştur. Sabırsız ve Şöhret (2024) çalışmasında, deprem sonrası Türkiye ekonomisinin makroekonomik göstergeleri üzerinde gözlemlenen olumsuz etkiler detaylı şekilde ele alınmıştır. Çalışmada toplam ekonomik kaybın yaklaşık 104 milyar dolar olduğu, konut hasarlarının maliyetin en büyük kısmını oluşturduğu ve afetin sosyal ile çevresel boyutlarda da önemli etkiler yarattığı yer almıştır (Sabırsız & Şöhret, 2024, s. 590).

6 Şubat depremlerinin toplumsal boyutu, bireyler ve toplum üzerindeki psikososyal etkilerle kendini göstermiştir. Tüccar ve Yavuz'un (2023), depremzede bireylerde depremin psikolojik etkilerini ölçmeye yönelik yaptıkları çalışmada bireylerin travma, kaygı ve stres düzeylerine ciddi artışlar gözlemlenmiştir. Katılımcıların çoğu uyku bozukluğu, yoğun kaygı, çaresizlik hissi ve günlük yaşam aktivitelerinde aksaklık yaşadığını belirtmiştir. Deprem sonrası psikososyal etkiler, özellikle kadınlarda, çocuk sahibi olanlarda ve yakın çevresinde kayıp yaşayanlarda daha yüksek düzeyde ortaya çıkmıştır. Ayrıca ekonomik kayıplar ve barınma sorunları da travmayı artırıcı faktörler olarak belirlenmiştir (Tüccar & Yavuz, 2023, ss. 68-70).

Sonuç olarak 6 Şubat depremleri, Türkiye'nin yakın tarihindeki en yıkıcı afetlerden biri olarak, çok boyutlu sorunlar ortaya çıkmıştır. Depremin fiziksel, ekonomik, toplumsal ve psikolojik sonuçları afet yönetiminin önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, 6 Şubat depremi hem bilimsel hem de politik açıdan kapsamlı bir değerlendirmeyi gerekli kılmakta ve afet sonrası toplumun dayanıklılığını artıracak stratejilerin geliştirilmesi için bir temel oluşturmaktadır.

3.2 Araştırmanın Evreni, Yöntemi ve Veri Toplama Usulü

Araştırma; nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma bir araştırma desenine dayandırılmaktadır. Araştırma; teorik, analitik ve uygulama safhaları olmak üzere üç aşamayı içermektedir. Teorik araştırma safhasında travma zamanlarında ontolojik güvenlik ile ontolojik güvenliğin sosyopolitik yansımaları hakkında veri toplanıp bunlar arasındaki ilişkisellik betimlenerek araştırmaya bir teorik arka plan oluşturulmaktadır. Bu teorik çerçeve aynı zamanda araştırma kapsamında geliştirilen ölçek için de rehberlik etmektedir. Ölçek; tutum, davranış, algı ve görüşlerin belirlenmesi amacıyla soru/ifade maddelerin belirli bir standarda göre oluşturulmasıdır (Creswell, 2016). Bu çalışma kapsamında 6 Şubat depreminin sonuçları ile depremin devlet/toplum ilişkileri üzerine etkileri arasında bir korelasyon aranarak bunların sahada test edilmek amaçlanmaktadır. Bu aşamada araştırma ekibinde yer alan siyaset bilimi ile sosyoloji/sosyal psikoloji alanında uzman danışmanlardan görüş alınarak anket sorularının en uygun sorgulamayı sağlaması hususunda azami çaba sarf edilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşaması ölçek geliştirme ve uygulama aşamasıdır. Araştırmanın hedeflerine ve olayın niteliğine uygun hazır bir ölçek bulunamamıştır. Bu konuya yönelik geliştirilmiş bir ölçek olmaması nedeniyle ölçeğin geliştirilmesinin alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle Siyaset Bilimi, Sosyoloji/Sosyal Psikoloji alanındaki uzman danışmanlardan yararlanılarak yeni bir ölçek geliştirilmiştir. Bu prototip ölçek, İnönü Üniversitesi ve Malatya'da konteyner kentlerde kalan deprem mağdurlarına birebir uygulanarak test edilmiştir. Ölçeğin doğrulanmasının ardından uygulama safhasına geçilmiştir.

Pilot uygulamadan elde edilen veriler üzerinde geçerlilik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda faktör analizi (AFA) uygulanmıştır. Ölçeğin güvenirliği

Cronbach Alfa katsayısı ile test edilmiş ve kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur ($\alpha > 0.70$).

Uygulama safhasında daha önce geliştirilen ölçeğin depremde etkilenen on bir ilde uygulanması planlandığından bu konuda profesyonel bir destek alınmaktadır. Bu kapsamda kurumsal, güvenilirliği daha önce tecrübe edilmiş referansları güçlü olan bir anket şirketiyle anlaşma yapılmaktadır.

Araştırmanın üçüncü aşaması bulguların yorumlanması aşamasıdır. Sahadan toplanan verilerle ontolojik güvenliğin teorik çerçevesinin örnek olay bazında ne ölçüde örtüştüğü anlaşılmaya çalışmakta ve araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirilmektedir.

Araştırmanın uygulama safhasının ayrıntıları şu şekildedir;

Araştırmanın evrenini 6 Şubat depreminde zarar gören 11 il oluşturmaktadır. Bu iller Kahramanmaraş, Hatay, Osmaniye, Adıyaman, Malatya, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Adana, Elazığ, Diyarbakır illeridir. Bu 11 ilin toplam nüfusu yaklaşık 14 milyonu bulmaktadır. Yani evren 14 milyonluk depremzede halk kitlesinden oluşmaktadır (Tablo 3. 1).

Tablo 3.1. TÜİK Verileri Doğrultusunda 11 İlin 2023 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

TÜİK Verileri Doğrultusunda 11 İlin 2023 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

İl	Nüfus
Adana	2 270 298
Adıyaman	604 978
Diyarbakır	1 818 133
Elazığ	604 411
Gaziantep	2 164 134
Hatay	1 544 640
Kahramanmaraş	1 116 618
Kilis	155 179
Malatya	742 725
Osmaniye	557 666
Şanlıurfa	2 213 964
TOPLAM	13 792 746

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2023).

Evren içindeki örneklem hesaplanırken öncelikle kabul edilebilir hata payı ve güven düzeyi dikkate alınarak örneklem hesaplaması yapılmıştır. Bunun yanı sıra; Demografik yapı, il sayısı, evrenin büyüklüğü gibi unsurlar da dikkate alınmıştır. Bu

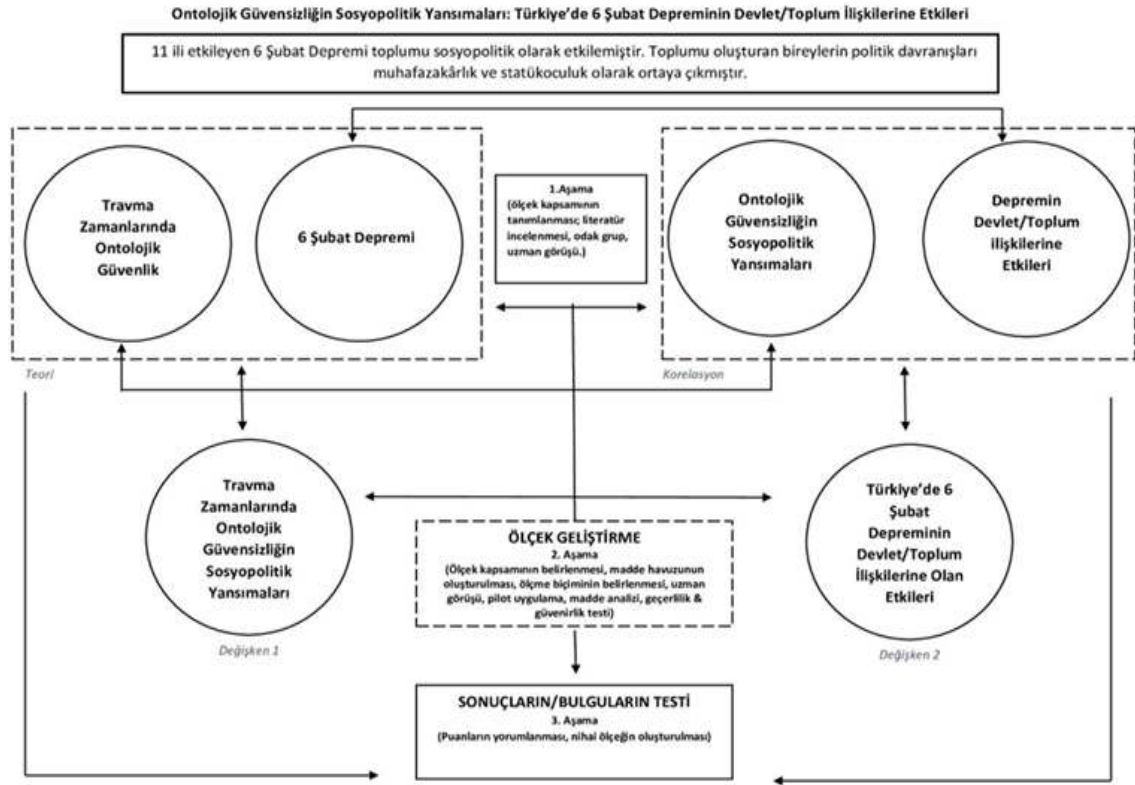
kapsamda kabul edilebilir hata payının +/- %5 seviyesinde, güven seviyesinin ise %98 oranında olması tasarlandığında örneklem sayısı 1504 olarak hesaplanmıştır.

Seçilecek örneklem illerin nüfuslarına göre ağırlıklandırılıp dağıtılmaktadır. Anketler profesyonel uzmanlar tarafından bu illerde bulunan ve halen konteyner kentlerde ikamet eden 18 yaş üstü depremzedelere uygulanmıştır. Deprem felaketinin etkilerinin devam etmesi nedeniyle bu illerde yaşayan depremzedelerin önemli bir kısmının halen konteyner kentlerde yaşıyor olması araştırma için önemli bir kolaylıktır. Ayrıca konteyner kentlerde yaşayanlar sosyopolitik ve ekonomik açıdan heterojen bir yapı sergilemektedir. Bununla birlikte konteyner kentlerde yaşayan geçici koruma statüsündeki bireyler araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Zira bu kişilerin yaşam tecrübeleri başka bir çalışmaya konu olacak niteliktedir. Köy ve kırsalda yaşayanların yaşam biçimleri ve depremin günlük rutinlerine etkileri şehirlerde yaşayanlar kadar derin ve yaygın izler içermediği için köy ve kırsalda yaşayanlar da araştırmanın evreni dışında tutulmuştur. Bu her iki grubun başka bir çalışmaya konu edilerek karşılaştırmalı araştırmalara konu edilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Katılımcılara uygulanacak olan anket formu beşli likert ölçeğine göre hazırlanmış toplam 34 sorudan oluşmaktadır. **Ek-1**'de yer verilen madde havuzunda yer alan 32., 33. ve 34. sorular çok seçeneklidir. Toplam iki bölümden oluşan anket formunun birinci bölümü katılımcıların demografik bilgilerini içeren fakat kişisel veri içermeyen dokuz sorudan oluşmaktadır. İkinci bölümde yer alan 34 soru “Kaygı”, “Korku”, “Kimlik ve yabancılaşma”, “Rutin” ve “ontolojik güvenlik için sosyal kurumların sağlayıcısı olarak devlet” şeklinde belirlenen beş tematik kodları içeren faktörlerden oluşmaktadır. Bu faktörler anket sorularına dağıtılmış olup anket sonuçları analiz edilirken kategorize edilmektedir. Böylelikle anketi cevaplayanların daha objektif cevaplamalar yapabileceği düşünülmüştür.

Anket soruları literatürde yer alan çok sayıda Travma Sonrası Stres Tanı Ölçeği (Posttraumatic Diagnostic Scale -PTSD), Olay Etkisi Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Beck Anksiyete Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri gibi ölçekler araştırma ekibinde yer alan sosyal psikoloji, klinik psikoloji, siyaset bilimi, işletme ve uluslararası ilişkiler danışmanlarının görüşleri dikkate alınarak bu araştırma uyarlanmıştır. Ölçek uyarlama işlemleri sırasında Savaşır'ın (1994) Türk Psikoloji Dergisinde yayımlanan “Ölçek

Uyarlamasındaki Sorunlar ve Bazı Çözüm Yolları” makalesi dikkate alınmıştır. Veri analizi SPSS programı kullanılarak yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler, faktör analizi ve korelasyon testleri yapılmış; bulgular teorik çerçeve ile karşılaştırmalı olarak yorumlanmıştır. Bu araştırmada 3 aşama ve 12 adımdan oluşan bir model kullanılmaktadır. Araştırmanın modeli Şekil 1’ de sunulmuştur.



Şekil 3. 2. Ölçek Geliştirme Süreci

Bu araştırma, İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik açıdan uygun bulunmuştur. (EK 2.) Araştırma sürecinde katılımcılara çalışmanın amacı açıklanmış, gönüllülük esas alınmıştır. Anket formunda kişisel veri toplanmamış, elde edilen veriler yalnızca bilimsel amaçla kullanılmıştır.

3.3. Araştırmanın Zorlukları ve Sınırlılıkları

Araştırma, deprem sonrası saha koşullarının zorlayıcı ortamı nedeniyle bazı sınırlılıklara sahiptir. Araştırma, yalnızca şehir merkezlerinde ve konteyner kentlerde yaşayan 18 yaş üstü depremzedeler ile sınırlıdır. Köy ve kırsal bölgeler kapsam dışı bırakılmıştır. Bu tercih, metodolojik bir temele dayanmaktadır. Şöyle ki bu seçim rastgele ya da keyfi yapılmış bir seçim değildir, araştırmanın amacına ve yöntemine uygun bir

gerekçeye dayanmaktadır. Deprem sonrasında farklı sosyoekonomik geçmişlere sahip bireylerin aynı konteyner kentlerde yaşamak zorunda kalması, sınıfsal ve mekânsal ayrımların geçici olarak arka planda kalması özgün bir toplumsal ortam yaratmıştır. Bu durum, ontolojik güvenlik algısının farklı toplumsal gruplar arasında aynı yaşam koşulları altında nasıl şekillendiğini görme fırsatı sunmuştur. Öte yandan, kırsal alanlarda yaşayan depremzedelerin deneyimleri farklı sosyo-mekânsal dinamikler barındırabileceği için, elde edilen bulguların köy ve kırsal nüfusa doğrudan genellenmesi mümkün değildir. Bu grupların ayrı bir çalışmada ele alınması, karşılaştırmalı analizler açısından daha anlamlı olacaktır.

Araştırmanın başlıca sınırlılıkları şu şekilde özetlenebilir:

- 1. Katılımcı Profili:** Geçici koruma statüsündeki göçmen ve sığınmacılar araştırmaya dâhil edilmemiş olup bu grup, farklı sosyopolitik koşulları nedeniyle ayrı bir çalışmaya konu olabilecek niteliktedir.
- 2. Psikolojik Faktörler:** Katılımcıların maruz kaldığı travmatik olaylar, yanıtların duygu durumundan etkilenme olasılığını artırmıştır.
- 3. Veri Toplama Yöntemi:** Veriler öz-bildirim yoluyla elde edilmiştir. Bu durum, sosyal olarak kabul edilebilir cevaplar verme eğilimi gibi sınırlılıklara açıktır.
- 4. Zaman ve Lojistik:** Araştırma, deprem sonrası ilk yıl içinde yürütülmüş olup, bulgular uzun dönemli etkileri yansıtmada sınırlıdır.
- 5. Örneklem Dağılımı:** Tabakalı örnekleme yöntemi uygulanmış olsa da, örneklemin her ilin iç sosyodemografik çeşitliliğini tam olarak yansıtmama riski bulunmaktadır.

Bu araştırmada, ontolojik güvenlik kavramının deprem sonrası yaşanan travmanın etkisiyle siyasal davranışlar üzerindeki etkisini ölçmek için özgün bir ölçek geliştirmiştir.

3.4 Araştırmanın Bulguları

Bölümün bu başlığı, 6 Şubat depremlerinin yaşandığı 11 ilde gerçekleştirilen bir saha araştırmasının anket verilerine ayrılmıştır. Çalışmanın temel hedefi, 6 Şubat 2023 depreminden etkilenen bireylerin yaşadığı ontolojik güvenlikleri ile devlete karşı tutum,

davranış ve düşüncelerini analiz etmektir. **EK-1** de yer alan çalışmada kullanılan anket formu, demografik bilgilerin yanı sıra kaygı, korku, kimlik, yabancılaşma, günlük rutinlerin kesintiye uğraması ve devletin bir sosyal kurum olarak rolüne dair sorulardan oluşturulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular, öncelikle tablo ve grafikler gibi betimsel istatistikler ile sunulmuştur.

Katılımcıların Demografik ve Deprem Deneyimlerine İlişkin Bulgular (Frekans Tabloları)

Bu bölümde, sunulan tablolarda ankete katılanların demografik özellikleri ile deprem deneyimlerine ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 3.2. 6 Şubat 2023 depremine kadar hangi şehirde yaşıyordunuz?

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Adana	248	16,3	16,3	16,3
	Adıyaman	66	4,4	4,4	20,7
	Diyarbakır	198	13,1	13,1	33,8
	Elazığ	66	4,4	4,4	38,1
	Gaziantep	236	15,6	15,6	53,7
	Hatay	168	11,1	11,1	64,7
	Kahramanmaraş	122	8,0	8,0	72,8
	Kilis	30	2,0	2,0	74,8
	Malatya	81	5,3	5,3	80,1
	Osmaniye	61	4,0	4,0	84,1
	Şanlıurfa	241	15,9	15,9	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Anket çalışması depremin yaşandığı 11 ilde uygulanmıştır. Katılımın yoğun olduğu şehirler sırasıyla Adana (16,3,) Şanlıurfa (%15,9) ve Gaziantep (%15,6)'tir. Diğer illerin katılım oranları ise %2 ile %13 arasında değişmektedir.

Tablo 3.3. Yaşınız?

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	18-24	199	13,1	13,1	13,1
	25-34	528	34,8	34,8	47,9
	35-44	448	29,5	29,5	77,5
	45-54	169	11,1	11,1	88,6
	55-64	116	7,6	7,6	96,2
	65 ve üstü	57	3,8	3,8	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların yaş dağılımlarına bakıldığında %34,8'lik oranla 25-34 yaş grubunun en büyük kitleyi oluşturmaktadır. Bu grubu %29,5 ile 35-44 yaş aralığı takip etmekte olup, diğer tüm yaş gruplarının oranları %3,8 ile %13,1 arasında değişmektedir.

Tablo 3.4. Cinsiyet?

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Erkek	748	49,3	49,3	49,3
	Kadın	769	50,7	50,7	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Ankete katılanların cinsiyet dağılımları incelendiğinde %49,3'ünü erkek, %50,7'sini kadın katılımcılar oluşturmaktadır.

Tablo 3.5. Eğitiminiz?

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	İlkokul	118	7,8	7,8	7,8
	Ortaokul	108	7,1	7,1	14,9
	Lise	469	30,9	30,9	45,8
	Ön Lisans	176	11,6	11,6	57,4
	Lisans	575	37,9	37,9	95,3
	Yüksek Lisans	54	3,6	3,6	98,9
	Doktora	17	1,1	1,1	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde, en yüksek oranın %37,9 ile lisans mezunlarına ait olduğu görülmektedir. Bu grubu sırasıyla %30,9 ile lise ve %11,6 ile ön lisans mezunları takip etmektedir. Diğer eğitim düzeylerinin dağılımı ise %1 ile %8 aralığında değişmektedir.

Tablo 3.6. Mesleğiniz?

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Emekli	62	4,1	4,1	4,1
	Esnaf/İşletme sahibi	138	9,1	9,1	13,2
	Ev hanımı	342	22,5	22,5	35,7

İşsiz	164	10,8	10,8	46,5
Kamuda işçi	43	2,8	2,8	49,4
Kamuda memur	249	16,4	16,4	65,8
Öğrenci	67	4,4	4,4	70,2
Özel sektör beyaz yaka çalışan	190	12,5	12,5	82,7
Özel sektör mavi yaka çalışan	184	12,1	12,1	94,9
Serbest meslek erbabı (Avukat, Mali müşavir vb.)	70	4,6	4,6	99,5
Çiftçi	8	,5	,5	100,0
Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların meslek durumu incelendiğinde en yüksek oranın 24,6 ile toplam özel sektör çalışanlarına ait olduğu görülmektedir. Bu grubu sırasıyla %22,5 ile ev hanımları ve %16,4 kamuda memurlar takip etmektedir. Diğer meslek düzeylerinin dağılımı ise %0,5 ile %10,8 aralığında değişmektedir.

Tablo 3.7. Aşağıdaki gelir gruplarından hangisi sizin için uygundur?

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Düşük gelir grubu	774	51,0	51,0	51,0
	Orta gelir grubu	638	42,1	42,1	93,1
	Üst gelir grubu	105	6,9	6,9	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların gelir grupları incelendiğinde en yüksek oranın %51 ile düşük gelir grubuna aittir. Bu grubu sırasıyla %42,1 ile orta gelir grubu ve %6,9 üst gelir grubu takip etmektedir.

Tablo 3. 8. Aile fertlerimizden bir ya da birkaçını kaybettim.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Aile fertlerimizden bir ya da birkaçını kaybettim	26	1,7	100,0	100,0
Eksik Veri	Sistem	1491	98,3		
Toplam		1517	100,0		

Katılımcılardan %1,7'si aile fertlerinden bir ya da bir kaçını kaybetmiştir.

Tablo 3. 9. Akrabalarımızdan bir ya da bir kaçını kaybettim.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Akrabalarımızdan bir ya da bir kaçını kaybettim	238	15,7	100,0	100,0
Eksik Veri	Sistem	1279	84,3		
Toplam		1517	100,0		

Katılımcılardan %15,7'si akrabalarından bir ya da bir kaçını kaybetmiştir.

Tablo 3. 10. Arkadaşlarımdan bir ya da bir kaçını kaybettim.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Arkadaşlarımdan bir ya da bir kaçını kaybettim	128	8,4	100,0	100,0
Eksik Veri	Sistem	1389	91,6		
Toplam		1517	100,0		

Katılımcılardan %8.4'ü arkadaşlarından bir ya da bir kaçını kaybetmiştir.

Tablo 3. 11. Evimi kaybettim.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Evimi kaybettim	115	7,6	100,0	100,0
Eksik Veri	Sistem	1402	92,4		
Toplam		1517	100,0		

Katılımcılardan %7,6'sı evini kaybetmiştir.

Tablo 3. 12. Arabamı kaybettim.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Arabamı kaybettim	10	,7	100,0	100,0
Eksik Veri	Sistem	1507	99,3		
Toplam		1517	100,0		

Katılımcılardan %0,7'si arabasını kaybetmiştir.

Tablo 3. 13. İşyerimi kaybettim.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
--	--	---------	-----------	-------------------	---------------------

Geçerli	İşyerimi kaybettim	24	1,6	100,0	100,0
Eksik Veri	Sistem	1493	98,4		
Toplam		1517	100,0		

Katılımcılardan %1,6'sı işyerini kaybetmiştir.

Tablo 3. 14. Ev eşyalarımın tamamını veya büyük bir kısmını kaybettim.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Ev eşyalarımın tamamını veya büyük bir kısmını kaybettim	33	2,2	100,0	100,0
Eksik Veri	Sistem	1484	97,8		
Toplam		1517	100,0		

Katılımcılardan %2.2'si ev eşyalarımın tamamını veya büyük bir kısmını kaybetmiştir.

Tablo 3. 15. Hiçbiri

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiçbiri	1079	71,1	100,0	100,0
Eksik Veri	Sistem	438	28,9		
Toplam		1517	100,0		

Katılımcılardan %71,1'i maddi kayıp yaşamadığını ifade etmiştir.

Tablo 3. 16. Depremden sonra psikolojik destek aldım.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	1078	71,1	71,1	71,1
	Katılmıyorum	338	22,3	22,3	93,3
	Kararsızım	6	,4	,4	93,7
	Katılıyorum	44	2,9	2,9	96,6
	Tamamen Katılıyorum	51	3,4	3,4	100,0
Toplam		1517	100,0	100,0	

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%93,4) deprem sonrasında psikolojik destek almadığını ifade ederken, yalnızca %6,3'lük bir kesim (95 kişi) psikolojik destek aldığını belirtmiştir.

Tablo 3. 17. Deprem sonrasında Psikiyatrik ilaçlar kullanmaya başladım.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	1113	73,4	73,4	73,4
	Katılmıyorum	315	20,8	20,8	94,1
	Kararsızım	2	,1	,1	94,3
	Katılıyorum	43	2,8	2,8	97,1
	Tamamen Katılıyorum	44	2,9	2,9	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%94,2) deprem sonrasında psikiyatrik ilaç kullanmaya başlamadığını ifade ederken, yalnızca %5,7'lik bir kesim (87 kişi) psikiyatrik ilaç kullanmaya başladığını belirtmiştir.

Tablo 3. 18. Deprem sonrası daha sık tartışmaya ve kavga etmeye başladım.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	431	28,4	28,4	28,4
	Katılmıyorum	490	32,3	32,3	60,7
	Kararsızım	209	13,8	13,8	74,5
	Katılıyorum	280	18,5	18,5	92,9
	Tamamen Katılıyorum	107	7,1	7,1	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %25,6'si deprem sonrası daha sık tartışmaya ve kavga etmeye başladığını ifade ederken, %60,7'lik kesim bu duruma katılmadıklarını belirtmiştir. Kararsız kalanların oranı ise %13,8'dir.

Tablo 3. 19. Yıkılan yerler nedeniyle geçmişimin adeta silindiğini hissediyorum.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	268	17,7	17,7	17,7
	Katılmıyorum	513	33,8	33,8	51,5
	Kararsızım	348	22,9	22,9	74,4
	Katılıyorum	242	16,0	16,0	90,4
	Tamamen Katılıyorum	146	9,6	9,6	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %51,5'i yıkılan yerler nedeniyle geçmişlerinin silindiği hissine katılmadığını belirtirken, %25,6'lık bir kesim bu duyguyu onaylamıştır. Öte yandan, katılımcıların neredeyse dörtte biri (%22,9) ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 3. 20. Hayattan eskisi gibi zevk alamıyorum.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	126	8,3	8,3	8,3
	Katılmıyorum	325	21,4	21,4	29,7
	Kararsızım	345	22,7	22,7	52,5
	Katılıyorum	420	27,7	27,7	80,2
	Tamamen Katılıyorum	301	19,8	19,8	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %47,5'i hayattan eskisi gibi zevk alamadığını ifade ederken, %29,7'lik bir kesim bu duruma katılmadığını belirtmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %22,7 olarak ölçülmüştür.

Tablo 3. 21. Geleceğe güvenle bakamıyorum.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	76	5,0	5,0	5,0
	Katılmıyorum	238	15,7	15,7	20,7
	Kararsızım	203	13,4	13,4	34,1
	Katılıyorum	462	30,5	30,5	64,5
	Tamamen Katılıyorum	538	35,5	35,5	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %66'sı geleceğe güvenle bakamadığını ifade ederken, %20,7'lik bir kesim bu duruma katılmadığını belirtmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %13,4 olarak ölçülmüştür.

Tablo 3. 22. AFAD ya da Boğaziçi Rasathanesi deprem verilerine her gün bakıyorum.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	150	9,9	9,9	9,9
	Katılmıyorum	491	32,4	32,4	42,3
	Kararsızım	142	9,4	9,4	51,6

Katılıyorum	480	31,6	31,6	83,3
Tamamen Katılıyorum	254	16,7	16,7	100,0
Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %48,3'ü AFAD veya Boğaziçi Rasathanesi deprem verilerini her gün takip ettiğini belirtirken, %42,3'lük bir kesim bu duruma katılmadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %9,4'tür.

Tablo 3. 23. Her an bir şey olacaktı gibi hissediyorum.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli				
Hiç Katılmıyorum	74	4,9	4,9	4,9
Katılmıyorum	301	19,8	19,8	24,7
Kararsızım	104	6,9	6,9	31,6
Katılıyorum	595	39,2	39,2	70,8
Tamamen Katılıyorum	443	29,2	29,2	100,0
Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %68,4'ü her an bir şey olacaktı gibi hissettiğini belirtirken, %24,7'lik bir kesim bu durumu yaşamadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %6,9'dur.

Tablo 3. 24. Uykuya dalmakta zorlanıyorum.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli				
Hiç Katılmıyorum	198	13,1	13,1	13,1
Katılmıyorum	466	30,7	30,7	43,8
Kararsızım	130	8,6	8,6	52,3
Katılıyorum	438	28,9	28,9	81,2
Tamamen Katılıyorum	285	18,8	18,8	100,0
Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %47,7'si uykuya dalmakta zorlandığını belirtirken, %43,8'lik bir kesim bu sorunu yaşamadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %8,6'dır.

Tablo 3. 25. Yatarken her an kalkıp çıkacakmış gibi hazırlıklı yatıyorum

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	119	7,8	7,8	7,8
	Katılmıyorum	454	29,9	29,9	37,8
	Kararsızım	149	9,8	9,8	47,6
	Katılıyorum	477	31,4	31,4	79,0
	Tamamen Katılıyorum	318	21,0	21,0	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %52,4'ü yatarken her an kalkıp çıkacakmış gibi hazırlıklı yattığını belirtirken, %37,8'lik bir kesim bu duruma katılmadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %9,8'dir.

Tablo 3. 26. Sağlam olsa bile yüksek katlı binalara çıkamıyorum.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	267	17,6	17,6	17,6
	Katılmıyorum	483	31,8	31,8	49,4
	Kararsızım	130	8,6	8,6	58,0
	Katılıyorum	408	26,9	26,9	84,9
	Tamamen Katılıyorum	229	15,1	15,1	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %42'si sağlam olsa bile yüksek katlı binalara çıkamadığını belirtirken, %49,4'lük bir çoğunluk bu durumu yaşamadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %8,6'dır.

Tablo 3. 27. Tuvalet banyo gibi temel ihtiyaçlarımı giderirken eskisine göre daha aceleci davranıyorum.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	134	8,8	8,8	8,8
	Katılmıyorum	535	35,3	35,3	44,1

Kararsızım	176	11,6	11,6	55,7
Katılıyorum	469	30,9	30,9	86,6
Tamamen Katılıyorum	203	13,4	13,4	100,0
Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %44,3'ü tuvalet ve banyo gibi temel ihtiyaçlarını giderirken eskisine göre daha aceleci davrandığını belirtirken, %44,1'lik bir kesim bu durumu yaşamadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %11,6'dır.

Tablo 3. 28. Karanlıkta uyuyamıyorum.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli Hiç Katılmıyorum	444	29,3	29,3	29,3
Katılmıyorum	604	39,8	39,8	69,1
Kararsızım	95	6,3	6,3	75,3
Katılıyorum	228	15,0	15,0	90,4
Tamamen Katılıyorum	146	9,6	9,6	100,0
Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %69,1'i karanlıkta uyuyamadığını belirtirken, %24,6'sı bu sorunu yaşadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %6,3'tür.

Tablo 3. 29. Kendimi yabancı bir şehirde yaşıyormuş gibi hissediyorum.

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli Hiç Katılmıyorum	383	25,2	25,2	25,2
Katılmıyorum	576	38,0	38,0	63,2
Kararsızım	127	8,4	8,4	71,6
Katılıyorum	264	17,4	17,4	89,0
Tamamen Katılıyorum	167	11,0	11,0	100,0
Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %63,2'si kendini yabancı bir şehirde yaşıyormuş gibi hissetmediğini belirtirken, %28,4'lük bir kesim bu duyguyu yaşadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %8,4'tür.

Tablo 3. 30. Arkadaş ve komşu çevrem dağıldı.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	426	28,1	28,1	28,1
	Katılmıyorum	500	33,0	33,0	61,0
	Kararsızım	94	6,2	6,2	67,2
	Katılıyorum	327	21,6	21,6	88,8
	Tamamen Katılıyorum	170	11,2	11,2	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %61'i arkadaş ve komşu çevresinin dağılmadığını belirtirken, %32,8'i bu sosyal dağılmayı yaşadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %6,2'dir.

Tablo 3. 31. Zorunlu nedenlerle bu şehirde kalmak durumundayım.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	362	23,9	23,9	23,9
	Katılmıyorum	317	20,9	20,9	44,8
	Kararsızım	103	6,8	6,8	51,5
	Katılıyorum	399	26,3	26,3	77,9
	Tamamen Katılıyorum	336	22,1	22,1	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %48,4'ü zorunlu nedenlerle bulundukları şehirde kalmak durumunda olduğunu belirtirken, %44,8'i bu duruma katılmadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %6,8'dir.

Tablo 3. 32. Deprem öncesiyle kıyaslandığında başkalarına karşı güven duygum zayıfladı.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	293	19,3	19,3	19,3
	Katılmıyorum	513	33,8	33,8	53,1
	Kararsızım	200	13,2	13,2	66,3
	Katılıyorum	382	25,2	25,2	91,5
	Tamamen Katılıyorum	129	8,5	8,5	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %53,1'i deprem öncesine kıyasla başkalarına karşı güven duygusunun zayıflamadığını belirtirken, %33,7'si bu duygunun zayıfladığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %13,2'dir.

Tablo 3. 33. Onarılsa bile bu şehirde hiç bir şey eskisi gibi olmayacak.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	168	11,1	11,1	11,1
	Katılmıyorum	403	26,6	26,6	37,6
	Kararsızım	176	11,6	11,6	49,2
	Katılıyorum	431	28,4	28,4	77,7
	Tamamen Katılıyorum	339	22,3	22,3	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %50,7'si onarılsa bile bulundukları şehirde hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını düşünürken, %37,6'sı bu görüşe katılmadığını belirtmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %11,6'dır.

Tablo 3. 34. Deprem sonrası daha fazla dine yöneldim.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	199	13,1	13,1	13,1
	Katılmıyorum	515	33,9	33,9	47,1

Kararsızım	295	19,4	19,4	66,5
Katılıyorum	378	24,9	24,9	91,4
Tamamen Katılıyorum	130	8,6	8,6	100,0
Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %33,5'i deprem sonrasında daha fazla dine yöneldiğini belirtirken, %47'si bu duruma katılmadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %19,4'tür.

Tablo 3. 35. Deprem sonrası süreçte yaşadıklarım şeylere bağlı olarak ülkeme olan güvenim arttı.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	327	21,6	21,6	21,6
	Katılmıyorum	407	26,8	26,8	48,4
	Kararsızım	406	26,8	26,8	75,1
	Katılıyorum	273	18,0	18,0	93,1
	Tamamen Katılıyorum	104	6,9	6,9	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %48,4'ü deprem sonrasında ülkesine olan güveninin arttığını belirtmezken, %24,9'u bu güvenin arttığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %26,8'dir.

Tablo 3. 36. İmkânım olsa başka bir ülkeye göç etmek isterim.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	417	27,5	27,5	27,5
	Katılmıyorum	311	20,5	20,5	48,0
	Kararsızım	109	7,2	7,2	55,2
	Katılıyorum	220	14,5	14,5	69,7
	Tamamen Katılıyorum	460	30,3	30,3	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %44,8'i imkânı olsa başka bir ülkeye göç etmek istediğini belirtirken, %48'i bu isteği taşımadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %7,2'dir.

Tablo 3. 37. Günlük alışkanlıklarında bir değişiklik olmadı.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	155	10,2	10,2	10,2
	Katılmıyorum	449	29,6	29,6	39,8
	Kararsızım	229	15,1	15,1	54,9
	Katılıyorum	577	38,0	38,0	92,9
	Tamamen Katılıyorum	107	7,1	7,1	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %45,1'i günlük alışkanlıklarında bir değişiklik olmadığını belirtirken, %39,8'i bu görüşe katılmadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %15,1'dir.

Tablo 3. 38. Deprem sonrası yeni alışkanlıklar edindim.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	152	10,0	10,0	10,0
	Katılmıyorum	533	35,1	35,1	45,2
	Kararsızım	238	15,7	15,7	60,8
	Katılıyorum	496	32,7	32,7	93,5
	Tamamen Katılıyorum	98	6,5	6,5	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %39,2'si deprem sonrasında yeni alışkanlıklar edindiğini belirtirken, %45,1'i bu duruma katılmadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %15,7'dir.

Tablo 3. 39. Hayatımı tekrar bir düzene sokabildim.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	75	4,9	4,9	4,9
	Katılmıyorum	196	12,9	12,9	17,9
	Kararsızım	189	12,5	12,5	30,3
	Katılıyorum	871	57,4	57,4	87,7
	Tamamen Katılıyorum	186	12,3	12,3	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %69,7'si hayatını tekrar bir düzene sokabildiğini belirtirken, %17,9'u bu duruma katılmadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %12,5'tir.

Tablo 3. 40. Şehirde eskiden gitmeyi alışkanlık haline getirdiğim yerlere hala gidebiliyorum.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	115	7,6	7,6	7,6
	Katılmıyorum	325	21,4	21,4	29,0
	Kararsızım	175	11,5	11,5	40,5
	Katılıyorum	695	45,8	45,8	86,4
	Tamamen Katılıyorum	207	13,6	13,6	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %59,4'ü eskiden gittiği yerlere hala gidebildiğini belirtirken, %29'u bu duruma katılmadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %11,5'tir.

Tablo 3. 41. Eskiden görüştüğüm insanlarla hala görüşebiliyorum.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	65	4,3	4,3	4,3
	Katılmıyorum	195	12,9	12,9	17,1
	Kararsızım	187	12,3	12,3	29,5
	Katılıyorum	840	55,4	55,4	84,8

Tamamen Katılıyorum	230	15,2	15,2	100,0
Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %70,6'sı eskiden görüştüğü insanlarla hala görüşebildiğini belirtirken, %17,2'si bu duruma katılmadığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %12,3'tür.

Tablo 3. 42. Deprem sonrası devlet tarafından verilen sözlerin tutulacağına inanıyorum.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	308	20,3	20,3	20,3
	Katılmıyorum	335	22,1	22,1	42,4
	Kararsızım	499	32,9	32,9	75,3
	Katılıyorum	294	19,4	19,4	94,7
	Tamamen Katılıyorum	81	5,3	5,3	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %42,4'ü devletin deprem sonrası verdiği sözleri tutacağına inanmadığını belirtirken, %24,7'si bu inanca sahip olduğunu ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %32,9'dur.

Tablo 3. 43. Açıklanan depremde ölü ve yaralı sayılarının doğruluğuna inanıyorum.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	686	45,2	45,2	45,2
	Katılmıyorum	445	29,3	29,3	74,6
	Kararsızım	245	16,2	16,2	90,7
	Katılıyorum	113	7,4	7,4	98,2
	Tamamen Katılıyorum	28	1,8	1,8	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %74,6'sı açıklanan depremdeki ölü ve yaralı sayılarının doğruluğuna inanmadığını belirtirken, %9,2'si bu sayıların doğru olduğuna inandığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %16,2'dir.

Tablo 3. 44. Deprem sonrası iktidar değişikliği işleri aksatacaktır.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	241	15,9	15,9	15,9
	Katılmıyorum	266	17,5	17,5	33,4
	Kararsızım	689	45,4	45,4	78,8
	Katılıyorum	256	16,9	16,9	95,7
	Tamamen Katılıyorum	65	4,3	4,3	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %45,4'ü deprem sonrası iktidar değişikliğinin işleri aksatacağı konusunda kararsız olduğunu belirtirken, %33,4'ü bu görüşe katılmadığını, %21,2'si ise katıldığını ifade etmiştir.

Tablo 3. 45. Deprem sonrası toparlanma sürecinde, yaşadığım şehir diğer deprem mağduru şehirlere göre daha geride kaldı.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	142	9,4	9,4	9,4
	Katılmıyorum	550	36,3	36,3	45,6
	Kararsızım	225	14,8	14,8	60,4
	Katılıyorum	397	26,2	26,2	86,6
	Tamamen Katılıyorum	203	13,4	13,4	100,0
	Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %45,6'sı yaşadığı şehrin diğer deprem mağduru şehirlere göre toparlanmada geride kaldığı görüşüne katılmadığını belirtirken, %39,6'sı bu görüşe katıldığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %14,8'dir.

Tablo 3. 46. Depremi hemen ardından bir süre kendi kaderimize terk edildik.

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiç Katılmıyorum	96	6,3	6,3	6,3

Katılmıyorum	413	27,2	27,2	33,6
Kararsızım	165	10,9	10,9	44,4
Katılıyorum	507	33,4	33,4	77,9
Tamamen Katılıyorum	336	22,1	22,1	100,0
Toplam	1517	100,0	100,0	

Katılımcıların %55,5'i depremin hemen ardından bir süre kendi kaderlerine terk edildiklerini düşünürken, %33,5'i bu görüşe katılmadığını belirtmiştir. Konuyla ilgili kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %10,9'dur."

Tablo 3. 47. Deprem sonrası devletten, AFAD`dan aşağıdaki yardımlardan hangilerini alabildiniz?

Para yardımı (taşınma, yol, kira vb).					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Para yardımı (taşınma, yol, kira vb)	474	31,2	100	100
Eksik Veri	Sistem	1043	68,8		
Toplam		1517	100		
Yiyecek, giyecek yardımı					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Yiyecek, giyecek yardımı	223	14,7	100	100
Eksik Veri	Sistem	1294	85,3		
Toplam		1517	100		
Hiçbir yardım almadım.					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Hiçbir yardım almadım	956	63	100	100
Eksik Veri	Sistem	561	37		
Toplam		1517	100		

Tablo 3. 48. Deprem sonrası aşağıdakilerden hangisinden yardım aldınız?

Devlet		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Devlet	562	37	100	100
Eksik Veri	Sistem	955	63		
Toplam		1517	100		
Dernekler		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Dernekler	108	7,1	100	100
Eksik Veri	Sistem	1409	92,9		
Toplam		1517	100		
Vakıf ve cemaatler		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Vakıf ve cemaatler	19	1,3	100	100
Eksik Veri	Sistem	1498	98,7		
Toplam		1517	100		
Özel şahıslar		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Özel şahıslar	68	4,5	100	100
Eksik Veri	Sistem	1449	95,5		
Toplam		1517	100		
Diğer (lütfen belirtin)		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Diğer	33	2,2	100	100
Eksik Veri	Sistem	1484	97,8		
Toplam		1517	100		
Diğer açık		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli		1484	97,8	97,8	97,8
	AFAD	1	0,1	0,1	97,9
	AFAD	7	0,5	0,5	98,4
	AFAD, Unicef	1	0,1	0,1	98,4
	AFAD, Valilik	1	0,1	0,1	98,5
	Belediye	6	0,4	0,4	98,9
	Belediye, AFAD	1	0,1	0,1	98,9

Beykoz Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi	1	0,1	0,1	99
Çalıştığım hastane	1	0,1	0,1	99,1
Hatırlamıyorum	2	0,1	0,1	99,2
İstanbul Büyükşehir ve Başakşehir Belediyesi	1	0,1	0,1	99,3
Kızılay	2	0,1	0,1	99,4
Kızılay, Afad	1	0,1	0,1	99,5
Mersin Valiliğinden erzak yardımı aldım.	1	0,1	0,1	99,5
Muhtar	1	0,1	0,1	99,6
Sigorta şirketinden ev için para alınmış	1	0,1	0,1	99,7
Sosyal Yardımlar	1	0,1	0,1	99,7
Şahinbey belediyesi Aile destek programı 1.200 TL	1	0,1	0,1	99,8
Şehit Kamil Belediyesi	1	0,1	0,1	99,9
Tırlardan gelen yardım	1	0,1	0,1	99,9
Valilik	1	0,1	0,1	100
Toplam	1517	100	100	
Hiçbir yardım almadım.				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli Hiçbir yardım almadım	916	60,4	100	100
Eksik Veri Sistem	601	39,6		
Toplam	1517	100		

Katılımcıların %60,4'ü (916 kişi) deprem sonrasında hiçbir kurum veya kişiden yardım almadığını belirtirken, yardım alanlar arasında en yüksek oran %37 ile devlet kurumlarından olmuştur. Diğer yardım kaynakları arasında dernekler (%7,1), özel şahıslar (%4,5), vakıf ve cemaatler (%1,3) ile diğer kurumlar (%2,2) yer almaktadır.

Tablo 3. 49. Deprem sonrası yaşadığınız tüm süreçleri düşündüğünüzde aşağıdakilerden hangilerini güvenilir buluyorsunuz?

Dernekler

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Dernekler	281	18,5	100	100
Eksik Veri	Sistem	1236	81,5		
Toplam		1517	100		

Vakıf ve Cemaatler

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Vakıf ve Cemaatler	82	5,4	100	100
Eksik Veri	Sistem	1435	94,6		
Toplam		1517	100		

Belediyeler

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Belediyeler	325	21,4	100	100
Eksik Veri	Sistem	1192	78,6		
Toplam		1517	100		

Valilik

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Valilik	275	18,1	100	100
Eksik Veri	Sistem	1242	81,9		
Toplam		1517	100		

AFAD

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	AFAD	513	Yüzde (%)	100	100
Eksik Veri	Sistem	1004	33,8		
Toplam		1517	66,2		
			100		

Cumhurbaşkanlığı

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Cumhurbaşkanlığı	374	24,7	100	100

Eksik Veri	Sistem	1143	75,3
Toplam		1517	100

Türk Silahlı Kuvvetleri

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Türk Silahlı Kuvvetleri	563	37,1	100	100
Eksik Veri	Sistem	954	62,9		
Toplam		1517	100		

TOKİ

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	TOKİ	170	11,2	100	100
Eksik Veri	Sistem	1347	88,8		
Toplam		1517	100		

Kızılay

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kızılay	238	15,7	100	100
Eksik Veri	Sistem	1279	84,3		
Toplam		1517	100		

Diğer

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Diğer Açık	464	30,6	100	100
Eksik Veri	Sistem	1053	69,4		
Toplam		1517	100		

Diğer Açık

		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli		1053	69,4	69,4	69,4
	Ahıncı Derneği	30	2	2	71,4
	Ankara Baro Başkanlığı	1	0,1	0,1	71,5
	Cevap Yok	36	2,4	2,4	73,8
	Deniz Feneri	1	0,1	0,1	73,9
	Diyanet İşleri Başkanlığı	1	0,1	0,1	74
	Eczacılar Odası	1	0,1	0,1	74
	Halkımız	5	0,3	0,3	74,4

Hiçbiri	378	24,9	24,9	99,3
İçişleri Bakanlığı	2	0,1	0,1	99,4
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	1	0,1	0,1	99,5
Okul, Üniversiteler	1	0,1	0,1	99,5
Sivil Toplum Örgütleri	4	0,3	0,3	99,8
Sosyal Yardım Dernekleri	2	0,1	0,1	99,9
Yurtdışından gelen destek ekiplerine güven duy	1	0,1	0,1	100
Toplam	1517	100	100	

Diğer Açık

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	1512	99,7	99,7	99,7
Ahbab derneği	1	0,1	0,1	99,7
Hak Ve Barış Derneği	1	0,1	0,1	99,8
Halk	1	0,1	0,1	99,9
Haluk Levent	2	0,1	0,1	100
Toplam	1517	100	100	

Diğer Açık

	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	1516	99,9	99,9	99,9
Özel Şahıslar	1	0,1	0,1	100
Toplam	1517	100	100	

Katılımcıların güven duydukları kurumlar incelendiğinde, Türk Silahlı Kuvvetleri %37,1 ile ilk sırada yer alırken, onu %33,8 ile AFAD ve %24,7 ile Cumhurbaşkanlığı izlemektedir. Belediyeler %21,4, dernekler %18,5 ve valilik %18,1 oranında güvenilir bulunmuştur.

Faktör Analizi Sonuçları

Faktör analizi, birbiriyle ilişkili çok sayıda değişkenin bir araya getirilmesi ile az sayıda kavramsal olarak anlamlı faktör ve boyutlar gibi yeni değişkenler bulmayı hedefleyen çok değişkenli bir istatistik olarak tanımlanır (Büyüköztürk, 2002, s. 472). Ölçekde yer alan soruların ortak bir yapıyı ölçebilme durumunu belirlemek için, öncelikle verilerin faktör analizi için uygunluğu kontrol edilmiştir.

Tablo 3. 50. Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik Testi

Kaiser–Meyer–Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçütü		,784
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	22148,442
	Serbestlik Derecesi	741
	Anlamlılık Düzeyi (p)	,000

Tablo 3. 50. de gösterdiği gibi veri setinin uygunluğunu değerlendirmek amacıyla yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterlilik testi sonucu **0,784** olarak bulunmuştur. Bu değer, veri setinin faktör analizi için "iyi" düzeyde uygun olduğunu göstermektedir. Ayrıca uygulanan ikinci test (Bartlett), sorular arasında anlamlı bir ilişki olduğunu doğrulamıştır ($p < 0,001$). Bu sonuçlar, veri faktör analizi için yeterli örneklem uygunluğuna sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Güvenirlilik Analizi (Cronbach's Alpha)

Cronbach's alpha, bir ankette bir ölçek oluşturan likert soruların ve ölçeğin güvenilirliğini belirlemede kullanılır (*Güvenirlilik Analizi*, 2016). Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmıştır. 31 maddeden oluşan ölçeğin Alpha değeri 0,773 olarak bulunmuştur. Bu değer, ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir düzeyde olduğunu ve soruların aynı yapıyı ölçmede birbiriyle uyumlu olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. 51. Güvenirlilik İstatistikleri (Cronbach Alfa Katsayısı)

Cronbach Alfa Katsayısı	Standartlaştırılmış Maddelere Dayalı Cronbach Alfa Katsayısı	Madde Sayısı
,773	,755	31

Tanımlayıcı İstatistikler (Descriptive Statistics)

Tablo 3. 52. Tanımlayıcı İstatistikler (Descriptive Statistics)

	Gözlem Sayısı (N)	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Standart Sapma
Kaygı	1517	1,00	5,00	2,5912	,66015
Korku	1517	1,00	5,00	3,0602	,94541
Kimlik Yabancılaşma	1517	1,00	5,00	2,8065	,72384
Rutin	1517	1,40	4,60	3,3049	,51244
Ontolojik Güvenlik	1517	1,00	4,40	2,7413	,60330
Geçerli Gözlem Sayısı (listwise)	1517				

Araştırmada kullanılan tüm değişkenler, 1-5 arası değer alan beşli likert tipi ölçekle ölçülmüştür. Tanımlayıcı istatistiklere göre katılımcıların kaygı düzeyi ortalama 2,59; korku düzeyi ise 3,06 olarak tespit edilmiştir. Kimlik yabancılaşma algısı 2,81 ile orta seviyede seyrederken, rutin davranış eğilimi 3,30 ortalama ile diğer değişkenlere kıyasla daha yüksek çıkmıştır. Ontolojik güvenlik algısının ortalaması ise 2,74'tür. Standart sapma değerleri incelendiğinde, korku değişkeninde dağılımın daha geniş, ontolojik güvenlik ve rutin davranış eğiliminde ise daha homojen olduğunu görülmektedir.

Normallik Testi

Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri, değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini değerlendirmek için kullanılan istatistiksel testlerdir (Normallik Analizi, 2016).

Tablo 3. 53. Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Test İstatistiği	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi (p)	Test İstatistiği	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi (p)
Kaygı	,060	1517	,000	,992	1517	,000
Korku	,085	1517	,000	,978	1517	,000
Kimlik Yabancılaşma	,083	1517	,000	,985	1517	,000
Rutin	,146	1517	,000	,953	1517	,000
Ontolojik Güvenlik	,073	1517	,000	,988	1517	,000

a. Lilliefors Anlamlılık Düzeltmesi (Lilliefors Significance Correction)

Tüm değişkenler için normal dağılım varsayımı sağlanmadığından (**sig < 0,05**) analizlerde **non-parametrik testler** kullanılmasına karar verilmiştir.

Korelasyon Analizi (Spearman's / Pearson)

Tablo 3. 54. Korelasyon Tablosu tüm değişkenler (kaygı, korku, kimlik yabancılaşma, rutin, ontolojik güvenlik) arasındaki ilişkiyi gösterir. Bu tablo değişkenler arasındaki ilişkilerin yönünü ve gücünü ortaya koymaktadır. Tabloya göre istatistiksel olarak tüm değişkenler arasında anlamlı bir ilişki ($p < 0,01$) vardır.

Tablo 3. 54. Korelasyon Tablosu

			Kaygı	Korku	Kimlik Yabancılaşma	Rutin	Ontolojik Güvenlik
Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı	Kaygı	Korelasyon Katsayısı (ρ)	1,000	,565**	,526**	-,364**	,220**
		Anlamlılık Düzeyi (p)	.	,000	,000	,000	,000
		Gözlem Sayısı (N)	1517	1517	1517	1517	1517
	Korku	Korelasyon Katsayısı (ρ)	,565**	1,000	,492**	-,231**	,210**
		Anlamlılık Düzeyi (p)	,000	.	,000	,000	,000
		Gözlem Sayısı (N)	1517	1517	1517	1517	1517
	Kimlik Yabancılaşma	Korelasyon Katsayısı (ρ)	,526**	,492**	1,000	-,442**	,333**
		Anlamlılık Düzeyi (p)	,000	,000	.	,000	,000
		Gözlem Sayısı (N)	1517	1517	1517	1517	1517
	Rutin	Korelasyon Katsayısı (ρ)	-,364**	-,231**	-,442**	1,000	-,139**
		Anlamlılık Düzeyi (p)	,000	,000	,000	.	,000
		Gözlem Sayısı (N)	1517	1517	1517	1517	1517
	Ontolojik Güvenlik	Korelasyon Katsayısı (ρ)	,220**	,210**	,333**	-,139**	1,000
		Anlamlılık Düzeyi (p)	,000	,000	,000	,000	.
		Gözlem Sayısı (N)	1517	1517	1517	1517	1517

**Korelasyon 0,01 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Yukarıdaki tabloya göre değişkenler arasındaki korelasyon şu şekilde sıralanabilir;

Tablo 3. 55. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	rho	Yorum
Kaygı- Korku	0,565	Orta düzey pozitif, anlamlı
Kaygı – Kimlik Yabancılaşma	0,526	Orta düzey pozitif, anlamlı
Kaygı – Rutin	-0,364	Orta düzey negatif, anlamlı
Kaygı – Ontolojik güvenlik	0,220	Zayıf pozitif, anlamlı
Korku – Rutin	-0,231	Zayıf negatif, anlamlı
Kimlik Yabancılaşma – Rutin	-0,442	Orta düzey negatif, anlamlı
Kimlik Yabancılaşma – Ontolojik Güvenlik	0,333	Orta düzey pozitif, anlamlı
Rutin – Ontolojik Güvenlik	0,139	Çok zayıf negatif, anlamlı

Korelasyon verilerine göre, kaygı ile korku arasında güçlü şekilde pozitif bir ilişki vardır; yani kaygısı yüksek olan katılımcılarda korku düzeyi de yüksektir. Kaygı ve rutin arasında orta düzeyde negatif bir ilişki vardır. Kaygısı yüksek katılımcıların rutin davranışlarında azalmalar mevcuttur. Diğer taraftan kaygı ve kimlik yabancılaşma arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki saptanırken kimlik yabancılaşma ve rutin arasında orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Ontolojik güvenlik değişkeni ile kaygı ve kimlik yabancılaşma arasında pozitif ancak rutin ile zayıf negatif ilişkili düzeyi mevcuttur.

Bağımsız Örneklem T-Testi (Cinsiyet Değişkenine Göre)

Bağımsız örneklem T-testi, bağımlı değişken üzerinde ilişkisiz iki grup arasındaki ortalamaların karşılaştırılmasıdır (Bağımsız Örneklem T Testi, 2016).

Tablo 3. 56. Cinsiyet Değişkenine Göre Tanımlayıcı İstatistikler (Group Statistics)

	Cinsiyet	Gözlem Sayısı (N)	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama Standart Hatası
Kaygı	Erkek	748	2,5531	,63908	,02337
	Kadın	769	2,6283	,67838	,02446
Korku	Erkek	748	2,8895	,87253	,03190
	Kadın	769	3,2263	,98379	,03548
Kimlik Yabancılaşma	Erkek	748	2,7924	,73635	,02692
	Kadın	769	2,8202	,71169	,02566
Rutin	Erkek	748	3,3131	,49131	,01796
	Kadın	769	3,2970	,53239	,01920
Ontolojik Güvenlik	Erkek	748	2,7460	,60526	,02213
	Kadın	769	2,7368	,60174	,02170

Cinsiyet değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçları, kaygı ve korku düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Kadın katılımcıların kaygı düzeyi (Ort.=2,63), erkek katılımcılara oranla (Ort.=2,55) istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha yüksektir. Aynı şekilde, kadınların korku düzeyi (Ort.=3,23), erkeklerden (Ort.=2,89) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Diğer taraftan kimlik yabancılaşma, rutin ve ontolojik güvenlik değişkenlerinde kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

ANOVA Analizleri

ANOVA analizi, üç veya daha fazla grubun ortalamaları arasındaki farkı değerlendirmek için kullanılan istatistiksel bir testtir. Gruplar arasında aritmetik ortalamaları aynı anda karşılaştırmanıza olanak tanıyan bu analiz yöntemi ile gözlemlenen farklılıkların şansa bağlı mı yoksa gerçek ve anlamlı farklılıklar yansıttığını belirlemeye olanak tanır (Will Kenton, 2025). Bu araştırmada, katılımcıların yaş, eğitim düzeyi, meslek ve gelir gruplarına göre değişkenler arasındaki farklılıkları incelemek amacıyla ANOVA analizleri kullanılmıştır.

Tablo 3. 57. Yaş Gruplarına Göre ANOVA Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (p)
Kaygı	Between Groups	2,377	5	,475	1,091	,363
	Gruplar İçi	658,295	1511	,436		
	Toplam	660,672	1516			
Korku	Between Groups	2,078	5	,416	,464	,803
	Gruplar İçi	1352,923	1511	,895		
	Toplam	1355,001	1516			
Kimlik Yabancılaşma	Gruplar Arası	,630	5	,126	,240	,945
	Gruplar İçi	793,679	1511	,525		
	Toplam	794,309	1516			
Rutin	Gruplar Arası	2,281	5	,456	1,741	,122
	Gruplar İçi	395,812	1511	,262		
	Toplam	398,093	1516			
Ontolojik Güvenlik	Gruplar Arası	2,988	5	,598	1,646	,145
	Gruplar İçi	548,790	1511	,363		
	Toplam	551,779	1516			

Yaş gruplarına göre ANOVA analizi sonuçlarına göre katılımcıların yaş değişkeni ve kaygı, korku, rutin, kimlik yabancılaşma ve ontolojik güvenlik değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 3. 58. Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (p)
Kaygı	Gruplar Arası	1,570	6	,262	,600	,731
	Gruplar İçi	659,102	1510	,436		
	Toplam	660,672	1516			
Korku	Gruplar Arası	2,974	6	,496	,553	,768
	Gruplar İçi	1352,028	1510	,895		
	Toplam	1355,001	1516			
Kimlik Yabancılaşma	Gruplar Arası	1,633	6	,272	,518	,795
	Gruplar İçi	792,677	1510	,525		
	Toplam	794,309	1516			
Rutin	Gruplar Arası	2,987	6	,498	1,903	,077
	Gruplar İçi	395,106	1510	,262		
	Toplam	398,093	1516			
Ontolojik Güvenlik	Gruplar Arası	2,678	6	,446	1,227	,289
	Gruplar İçi	549,101	1510	,364		
	Toplam	551,779	1516			

Eğitim düzeylerine göre ANOVA analiz sonuçlarına bakıldığında katılımcıların kaygı, korku, kimlik yabancılaşma, rutin ve ontolojik güven düzeylerinde anlamlı fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu durum katılımcıların kaygı, korku ve davranışsal eğilimlerinin benzer olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3. 59. Meslek Türlerine Göre ANOVA Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (p)
Kaygı	Gruplar Arası	5,476	10	,548	1,259	,249
	Gruplar İçi	655,196	1506	,435		
	Toplam	660,672	1516			
Korku	Gruplar Arası	28,144	10	2,814	3,194	,000
	Gruplar İçi	1326,857	1506	,881		
	Toplam	1355,001	1516			
Kimlik Yabancılaşma	Gruplar Arası	2,887	10	,289	,549	,855
	Gruplar İçi	791,422	1506	,526		
	Toplam	794,309	1516			
Rutin	Gruplar Arası	3,351	10	,335	1,278	,237
	Gruplar İçi	394,742	1506	,262		
	Toplam	398,093	1516			
Ontolojik Güvenlik	Gruplar Arası	1,144	10	,114	,313	,978
	Gruplar İçi	550,635	1506	,366		
	Toplam	551,779	1516			

Meslek Türlerine Göre ANOVA Analizi Sonuçlarına göre sadece korku değişkeninde meslek durumuna göre anlamlı fark bulunmuştur. Diğer tüm değişkenlerde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 3. 60. Gelir Gruplarına Göre ANOVA Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (p)
Kaygı	Gruplar Arası	2,359	2	1,179	1,320	,267
	Gruplar İçi	1352,642	1514	,893		
	Toplam	1355,001	1516			
Korku	Gruplar Arası	2,459	2	1,230	3,389	,034
	Gruplar İçi	549,319	1514	,363		
	Toplam	551,779	1516			
Kimlik Yabancılaşma	Gruplar Arası	6,384	2	3,192	12,338	,000
	Gruplar İçi	391,708	1514	,259		
	Toplam	398,093	1516			
Rutin	Gruplar Arası	4,486	2	2,243	4,299	,014
	Gruplar İçi	789,823	1514	,522		
	Toplam	794,309	1516			
Ontolojik Güvenlik	Gruplar Arası	4,248	2	2,124	4,898	,008
	Gruplar İçi	656,424	1514	,434		
	Toplam	660,672	1516			

Gelir gruplarına göre ANAVO analizi sonuçlarına göre gelirin; katılımcıların kaygı, rutin, ontolojik güvenlik ve kimlik yabancılaşma düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. Ancak gelirin korku değişkeni üzerinde anlamlı bir farkı tespit edilmemiştir.

3.5. Bulguların Değerlendirilmesi ve Hipotezlerin Test Edilmesi

Bu bölümde 6 Şubat 2023 depremlerinin etkilediği 11 ilde yapılan saha çalışması bulguları (bkz. Bölüm 3. 4) tematik alt başlıklar altında değerlendirilip araştırmanın hipotezleri ile bağdaştırılmıştır. Araştırmada ontolojik güvenlik için referans alınan değişkenler; korku, kaygı, kimlik ve yabancılaşma ve rutindir. Bu kapsamda öncelikle Ölçeğin psikometrik uygunluğu değerlendirilmiştir. KMO=0,784 ve Bartlett testi $p<0,001$ ile veri faktör analizi için yeterli örneklem uygunluğuna sahip olduğu saptanmıştır (Tablo 3.50). Ölçek maddelerinin güvenilirliği kabul edilebilir düzeydedir (Cronbach's $\alpha=0,773$; Tablo 3.51). Araştırmada kullanılan değişkenlerin tamamı normal dağılmadığı (KS ve SW testlerinde $p<0,05$; Tablo 3.53) için analizlerde **non-parametrik** yaklaşımlar (Spearman korelasyonu vb.) kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklere göre değişkenlerin ortalamaları şu şekildedir; Kaygı=2,59; Korku=3,06; Kimlik ve yabancılaşma=2,81; Rutin=3,30; Ontolojik Güvenlik=2,74'tür (Tablo 3.52).

Sahadan elde edilen verilerin daha ayrıntılı biçimde yorumlanabilmesi için, ontolojik güvenliğin temel kavramlarıyla örtüşen sekiz alt başlık belirlenmiştir. Bu başlıklar anket sorularının kategorize edilmesi ile oluşturulmuştur. Bu kapsamda anket sonuçlarının frekans dağılımları söz konusu başlıklarla eşleştirilmiş ve bulgular sırasıyla yorumlanmıştır.

Depremden Sonra Psikolojik Destek ve Davranış Değişikliği

Deprem gibi yıkıcı afetlerden sonra bireyler yaşadıkları travmanın etkisi ile psikolojik desteğe ya da ilaç kullanımına ihtiyaç duyabilirler. Kişinin yaşamsal bütünlüğünü tehdit eden bu travmatik olaylar sonucunda mağdurlar sıklıkla korku, kaygı, çaresizlik ve dehşet gibi tepkiler verirler (Sönmez, 2022, s. 337). Yaşanan bu toplumsal travmalardan sonra psikososyal desteğin sağlanması elzemdir. Mağdurlara insani destek sunmayı, güvenliğini sağlamayı, temel ihtiyaçlarını (barınma, gıda, sağlık vb.) karşılamayı ve bilgi, iletişim ile sakinleşmelerine yardımcı olmayı amaçlayan bu yaklaşım psikolojik ilk yardım olarak tanımlanır (Sönmez, 2022, s. 339). Bu kapsamda yapılan anket çalışmasında katılımcıların çok büyük kısmı psikolojik destek almadığını belirtmiştir (%93,4 “katılmıyorum/hiç katılmıyorum”); yalnızca %6,3'lük bir kesim destek aldığını ifade etmiştir (Tablo 3.16). Benzer biçimde, psikiyatrik ilaç kullanımı başlayanların oranı %5,7'dir (Tablo 3.17).

Depremi mağdurlar üzerindeki davranışsal tepkilerini ölçmek için yöneltilen sorular travma sonrası ortaya çıkan tepkileri göstermektedir. Bu verilere göre deprem sonrası çatışma eğiliminin arttığına yönelik beyan toplamda %25,6'dır (Tablo 3.18). Bu oran, katılımcıların dörtte birinin depremin etkisi ile yaşanan travma sonrası stres veya öfke tepkileri sergilediğini göstermektedir. Travma sonrası stres bozukluğu bireylerde öfke, çabuk sinirlenme ve sosyal ilişkilerde zayıflama (yabancılaşma – “kimse beni anlamıyor”) gibi belirtilerin artması literatürde sıkça gözlemlenmektedir (Türkiye Psikiyatri Derneği, t.y.).

Kimlik ve Aidiyet Duygusu

Ontolojik güvenlik, yalnızca fiziksel güvenlik ya da maddi istikrarla değil, bireyin kimlik bütünlüğü ve sürekliliğiyle de ilgilidir. Giddens'a göre kimlik, bireyin kendisiyle ve içinde yaşadığı sosyal çevreyle kurduğu anlamlı bağlar aracılığıyla şekillenir; bu bağların kopması ise varoluşsal güvensizlik duygusuna neden olur (2019, s. 77). Deprem gibi yıkıcı ve travmatik olaylar, bireylerin içinde yaşadıkları çevreyi, toplumsal bağlarını ve geçmişe ait sembollerini ortadan kaldırarak benlik sürekliliğini tehdit eder. Bu durum da varoluşsal kaygılara sebep olur. Bireyin sahip olduğu aidiyet sembollerinin yok olması ya da zayıflaması bireyin ontolojik güvenliğinin kırılgan hale gelmesine neden olur. Bu bağlamda, saha çalışması kapsamında katılımcıların “yıkılan yerler nedeniyle geçmişimin silindiğini hissediyorum” ve “kendimi yabancı bir şehirde yaşıyormuş gibi hissediyorum” şeklindeki beyanları, kimlik ve yabancılaşmanın somut örnekleri olarak değerlendirilebilir.

Araştırma bulgularına göre katılımcıların %25,6'sı, “yıkılan yerler nedeniyle geçmişimin silindiğini hissediyorum.” önermesine katılırken (Tablo 3.19) ve “arkadaş ve komşu çevrem dağıldı” diyenlerin oranı %32,8'dir (Tablo 3.30). Katılımcıların %28,4'ü kendisini “yabancı bir şehirde yaşıyormuş gibi hissediyorum.” (Tablo 3.29) ifadesine katılmıştır. Bu durum onların yerinden edilme ve aidiyet kaybı hissi yaşadığını göstermektedir. Katılımcıların neredeyse yarısı (%48,4) zorunlu nedenlerden dolayı mevcut şehirde kalmak zorunda olduğunu belirtmiştir (Tablo 3.31). Buna göre kimlik ve aidiyet duygusunun mekânsal süreklilik ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Korelasyon analizi, kimlik ve yabancılaşma değişkeninin kaygı (0,526) ve korku (0,492) düzeyleriyle pozitif, rutinle (-0,442) ise negatif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Tablo 3.55). Bu sonuca göre, aidiyetin duygusunun zedelenmesi bireylerin güvenlik algılarını doğrudan etkilemekte ve ontolojik güvenliğin toplumsal boyutunu da ortaya koymaktadır. Aidiyet duygusunun azalmasıyla kaygı ve korkunun arttığı rutine devam etmenin ise zorlaştığı görülmektedir. Dolayısıyla, kimlik ve aidiyet kaybı, bireylerin düzen ve öngörülebilirlik arayışını güçlendirmekte; bu durum, H1 ve H2 hipotezleriyle örtüşmektedir.

Kaygı

Giddens'in klasik tanımıyla (1990b, s. 92) ontolojik güvenlik, "*bireyin kendi öz kimliğinin sürekliliğine ve çevresindeki sosyal ortamların sabitliğine duyduğu güvendir*". Bu güven, bireyin benlik bütünlüğünü korumasını ve gündelik yaşamını kaygıdan uzak bir biçimde sürdürebilmesini sağlar. Güven duygusunun zedelenmesi durumunda birey varoluşsal kaygılar yaşar. Belirli bir nesnesi olmayan kaygı artığı zaman bireyin temel güvenlik sistemini ve bireysel-kimlik algısını tehdit edip onun benlik olgusuna zarar veren bir duygu durumudur (Demirci & Şahin, 2023, s. 15). Ontolojik güvenlik de belirli bir dış tehdidin yol açtığı korku yerine, iç-kaynaklı varlığa ve devamlılığa dayalı kaygılardan beslenir (Rumelili & Adisönmez, 2020, s. 26). Kaygı, bu açıdan ele alındığında sadece psikolojik bir kavram değil aynı zamanda bireyin kimlik bütünlüğünü tehdit eden sosyolojik bir kavramdır. Ontolojik güvenliğin anahtar kavramlarından biri olan kaygı, bu araştırma kapsamında yürütülen saha çalışmasında yer alan anket sorularıyla doğrudan ilişkilidir.

Araştırma verilerine göre katılımcıların kaygı düzeyinin ortalaması **2,59**'dur (Tablo 3.52). Bu veri cinsiyet değişkeni açısından ele alındığında, kadın katılımcıların kaygı düzeyi (Ort.=2,63) erkek katılımcılara (Ort.=2,55) kıyasla daha yüksektir (Tablo 3.56). Diğer taraftan yaş, eğitim, meslek ve gelir grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 3.57–3.60). Bu durum, kaygının demografik özelliklerden bağımsız olarak deprem deneyiminin ortak psikolojik etkilerinden biri olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların %50,7'si “AFAD ya da Boğaziçi Rasathanesi'nin deprem verilerine her gün bakıyorum” (Tablo 3.22) ifadesine katılmış. Bu durum, bireylerde güvenlik algısının kırılmasının ardından gelişen sürekli tetikte olma eğiliminin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Sürekli tetikte olma hali ve uykuya ilişkin bulgular ise belirgindir: “Her an bir şey olacakmış gibi” hissedenlerin oranı %68,4 (Tablo 3.23), “Uykuya dalmakta zorlanıyorum” diyenlerin oranı %47,7 (Tablo 3.24) ve “Yatarken hazırlıklı yatıyorum” diyenlerin oranı %52,4'tür (Tablo 3.25). Geleceğe dair belirsizlik hissinin yarattığı kaygıyı analiz etmek adına ankette yer alan “Geleceğe güvenle bakamıyorum.” önermesine katılanların oranı ise %66'dır (Tablo 3.21).

Korelasyon analizine göre kaygı değişkeni, korku (0,565) ve kimlik ve yabancılaşma (0,526) ile orta düzeyde pozitif, rutin (-0,364) ile orta düzeyde negatif, ontolojik güvenlik (0,220) ile ise zayıf düzeyde pozitif ilişki göstermektedir (Tablo 3.54–3.55). Bu bulgular, kaygı düzeyinin artmasıyla birlikte bireylerin gündelik yaşam pratiklerini sürdürme kapasitesinin azaldığını, buna karşılık belirsizlik ve kontrol kaybı hissinin yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, kaygı düzeyindeki yükselme rutinlerin sürdürülebilirliğini azaltmakta, bireyleri düzen, istikrar ve güvenlik arayışına yöneltmektedir. Bu eğilim, araştırmanın H1 ve H2 hipotezleriyle uyumludur.

Korku

Korku ve kaygı, kesin olarak bilinmeyen tehdidin ilk algılanmasıyla ortaya çıkan duygulardır. Bu iki duyguyu birbirinden ayıran şey, tehdidin tespit edilmesinden sonraki değerlendirmedir; tehdidin yakınlığı, algılanan tehditten fiziksel veya psikolojik uzaklık ve olası zararın ciddiyeti (Parsafar & Davis, 2018, s. 10). Korku belirli bir tehdit karşısında sergilenen bir tepkidir ve bu yüzden bir nesnesi vardır (Giddens, 2019, s. 63). Örneğin, yürüyüş yolunda karşılaşılan bir yırtıcı hayvana verilen tepki öngörülebilir ve gerçektir bu tepki korku olarak kavramsallaştırılır (Parsafar & Davis, 2018, s. 10).

Korku duygusu tehdit karşısında bireyin “savaş ya da kaç” tepkisiyle savunmaya geçmesini sağlar ve tehdittin ortadan kalması ile bu duygu giderek azalır (Parsafar & Davis, 2018, s. 11). Korku, insana tehlikelere karşı hayatta kalma refleksi kazandıran doğal bir savunma mekanizmasıdır; ancak korkuya neden olan tehdit algısı ya da güvensizlik duygusu uzun süre devam ettiğinde, bu durum yeni korkuların oluşmasına

zemin hazırlayabilir. Günlük yaşamın farklı alanlarında tetiklenen bu korkular zamanla derin bir huzursuzluk, depresif duygu durum, endişe ve kaygıya dönüşebilir. Özellikle tehlikenin sürdüğü ya da belirsizliklerin yoğunlaştığı durumlarda kaygı kendini daha güçlü biçimde gösterir. Tıpkı insanı çevreleyen karanlık bir sis gibi, belirsizlik büyüdükçe kaygı da giderek artar (Çetintaş, 2025, s. 437). Depremlerin neden olduğu korku duygusu da artarak kaygıya dönüşmektedir. Bu durum da bireyin varoluşsal kaygılar yaşamasına ve dolayısı ile ontolojik güvensizliğe sebep olur. Bu nedenle kaygı ve korku duyguları arasında bir hiyerarşi bulunur.

Araştırma verilerine göre katılımcıların korku düzeyinin ortalaması **3,06**'dır (Tablo 3.52). Cinsiyet değişkenine göre yapılan karşılaştırmalarda, kadın katılımcılarda korku düzeyi ortalama 3,23 iken erkek katılımcıların ortalaması ise 2,89 ile anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 3.56). Meslek ve gelir düzeyi açısından da anlamlı farklılık gözlenmiştir (Tablo 3.59-60). Bu bulgulara göre korku olgusunun özellikle sosyoekonomik ve toplumsal alanlarla yakından ilişkili bir duygu durumu olduğu söylenebilir.

Korkunun davranışsal yansımalarına bakıldığında, deprem mağdurlarının mekânsal algıları etkilendiği görülmektedir. Mekânsal kaçınma göstergesi olan “sağlam olsa bile yüksek katlı binalara çıkamama” ifadesine katılanların oranı %42'dir (Tablo 3.26). Günlük faaliyetlerde (tuvalet/banyo) aceleci davrandığını beyan edenlerin oranı %44,3'tür (Tablo 3.27), karanlıkta uyuyamama ise %24,6 oranındadır (Tablo 3.28). Bu tepkilerin travmanın bireylerin mekânla ya da çevreyle olan ilişkilerini yeniden tanımlamalarına yol açtığı ve güven duygusunun hem fiziksel hem de psikolojik düzeyde yeniden inşa edilmediği söylenebilir. Bu değerlendirme, depremin neden olduğu travma sonrası kişilerin hipervijilans (aşırı derecede uyanık ve tetikte olma hali (Karcı, 2025)) ve kaçınma davranışlarının yükseldiğini göstermektedir.

Korelasyon analizine göre korku değişkeni, kaygı (0,565) ve kimlik ve yabancılaşma (0,492) ile orta düzeyde pozitif, rutin (-0,231) ile negatif, ontolojik güvenlik (0,210) ile ise zayıf düzeyde pozitif ilişki göstermektedir (Tablo 3.54–3.55). Bu veriler kapsamında korku düzeyinin artmasıyla bireylerin gündelik yaşam rutinlerinin zayıfladığı ancak güvenlik arayışının ve aidiyet ihtiyacının arttığı söylenebilir.

Sonuç olarak günlük rutinlerin ve düzenin bozulmasıyla birlikte korku, bir tür savunma mekanizmasına dönüşmektedir. Araştırma verilerine göre bireyler mevcut statükoyu koruyarak güvenlik duygusunu yeniden kurmaya çalışırlar. Dolayısıyla, bu eğilim araştırmanın H1 ve H2 hipotezleriyle uyumludur.

Güven Duygusu

Giddens, bireyin dünyaya ve kendine duyduğu güvenin kökenini bebeklikte gelişen “temel güven” duygusu ile açıklar. Ona göre, bebeğin ilk bakıcılarıyla olan sevgi dolu ilişkiyle temel güven duygusu gelişir ve bu da bireysel kimliğin oluşmasında kritik rol oynar; çünkü kişi kendisini, başkalarıyla ve çevresiyle kurduğu ilişkiler aracılığıyla tanımlar. Giddens ayrıca, bu güvenin özünde bilinçdışı bir sosyallik olduğunu ve “ferdi ben” ile “sosyal ben” ayrımının temelini oluşturduğunu vurgular (Giddens, 2019, ss. 55-56). Giddens’in deyişiyle ontolojik güvenlik, güvenlik duygularının özel ve en önemli biçimidir. Bu bağlamda ontolojik güvenlik, bireyin öz kimliğinin sürekliliğine ve toplumsal ve maddi eylem çevrelerinin sürekliliğine duyduğu güveni ifade eder. Kişilere ve nesnelere yönelik güven duygusu, ontolojik güvenin temelini oluşturur; dolayısıyla her iki kavram psikolojik olarak birbirine bağlıdır (Giddens, 1990a, s. 92).

Ontolojik güvenlik ile güven duygusu arasındaki kopmaz bağ dikkate alınıp, araştırma bulguları bu çerçevede değerlendirildiğinde “Başkalarına güven duygum zayıfladı” ifadesine katılanlar %33,7, katılmayanların oranı %53,1, kararsız olduğunu beyan edenlerin oranı ise %13,2’dir (Tablo 3.32). Bu tablo, kişilere olan güvenin yüksek kararsızlık ve kısmi güvensizlik olduğunu gösterir. “Geleceğe güvenle bakamıyorum” diyenlerin oranı %66’dır (Tablo 3.21). “Hayattan eskisi gibi zevk alamıyorum” ifadesine katılanların oranı ise %47,5’tir (Tablo 3.20). Bu iki bulgu, geleceğe dair güvenin zedelendiğini düşündürmektedir.

Diğer taraftan bireylerin ülke ve kurumlara olan güvenini analiz etmek adına katılımcılara yöneltilen anket sorularında deprem sonrası “Ülkeme olan güvenim arttı” ifadesine katılanların oranı %24,9, katılmayanların oranı %48,4; kararsız kalanlar ise %26,8’dir (Tablo 3.35). “İmkânım olsa başka bir ülkeye göç etmek isterim” ifadesine katılanlar %44,8 iken katılmayanlar %48,0’dır (Tablo 3.36). Bu durum, bireylerin güven duygusu ile göç isteği arasında belirsiz ve kararsız bir denge olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların kurumlara güven sıralamasında Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) %37,1 ile ilk sırada yer almaktadır. TSK'yı %33,8 ile AFAD ve %24,7 ile Cumhurbaşkanlığı izlemektedir. Belediyeler %21,4, dernekler %18,5, valilik ise %18,1 oranında güvenilir bulunmuştur (Tablo 3.49).

Sonuç olarak güven duygusu deprem sonrası toplumda dağınık ve kararsız biçimdedir. Belirsizliğin sebebi olduğu bu güvensizlik hali bireyleri mevcut düzeni korumaya itmiştir. Bu eğilim araştırmanın H1 ve H2 hipotezleriyle uyumludur.

Maneviyat

Travma, kriz ya da belirsizlik dönemleri insanlar, rasyonel olarak sağlanamayan güvenlik duygusunu yeniden inşa etmek adına dine ve maneviyata yönelebilirler. Kaderci bir bakış açısına sahip bireyler olayların kendi seyri içinde ilerlemesi gerektiğine itaat ederler (Giddens, 2019, s. 147). Deprem sonrası yaşanan travma ile başa çıkmak için insanlar dine yönelerek hayata yeniden uyum sağlamaya çalışırlar. Dinin travma sonrası yaşananları kabullenme, baş edilemeyen durumlara katlanma, sabretme gibi etkileri vardır (Bahadır & Ay, 2025, s. 86).

Bu bağlamda saha araştırması sorularında yer alan “Deprem sonrası daha fazla dine yöneldim” ifadesine katılanların oranı %33,5, katılmayanların oranı %47,0, kararsızlar kalanların oranı ise %19,4’tür (Tablo 3.34). Bu tabloya göre, dinin bir kesimde baş etme stratejisi olarak arttığı söylenebilir.

Güvenliğin Sağlayıcı Olarak Devlet

Devletin güvenliği sağlayıcı rolü, önceki bölümlerde de belirtildiği üzere siyasal düşüncenin temelinde yer alan toplumsal sözleşme teorileriyle yakından ilişkilidir. Toplumsal sözleşme teorilerinde, insanlar bireysel çıkarlarından vazgeçerek güvenlik ve düzen amacıyla siyasi üst otoriteye haklarını devrederler (Hobbes, 2007; Locke, 2021). Klasik siyasal düşüncede toplumsal sözleşme, devletsiz durumda yaşayan bireylerin sahip oldukları doğal hakları özellikle kendilerini koruma (preservation) hakkını, devlet vasıtasıyla koruma altına almak için bu hakları bırakmaya rıza göstererek yaptıkları anlaşmadır (Fabre, 2013, s. 4940). Hobbes ve Locke gibi toplumsal sözleşme düşünürleri

bireyin doğa durumundan kurtularak güvenli bir yaşam sürdürebilmesi için devleti zorunlu bir kurum olarak görmüşlerdir. Buzan'ın (1983) ifadesiyle devlet, insanlar için sosyal tehditlere karşı güvenliği sağlamaya çalışan bir araç haline gelmiştir. Devlet istikrarlı kılan şey, devletin olmadığı ortamda çıkan tehditlerin varlığındaki tehditlerden daha kötü olması varsayımından kaynaklanır. Toplum devletin etrafında gelip diğer sosyal ve ekonomik yapılar için bir temel unsur olarak devlete giderek daha bağımlı hale geldikçe, toplum ve devletin simbiyozu daha karmaşık, gelişmiş ve ekonomik olarak üretken çizgiler boyunca gelişir (Buzan, 1983, ss. 19-20). Yani devlet ve toplum birbirine bağımlı ve birbirinden fayda sağlayan bir ilişki sürdürürler. Burada toplum güvenlik ve refah için devlete bağımlı hale gelir, devlet ise istikrar ve meşruiyet için toplum desteğine ihtiyaç duyar.

Ancak toplumsal kriz ve travma dönemlerinde devlet ve toplum arasındaki bu simbiyotik ilişki tartışmalı hale gelebilir. Toplumsal travmalara neden olan toplumun güven ve refahını bozan doğal afetler, savaşlar veya ekonomik krizler gibi felaketlerden sonra devletin koruyucu kapasitesi sorgulanabilir. Bu bağlamda 6 Şubat 2023 depremlerinin neden olduğu toplumsal travmadan sonra bireylerin devlete duyduğu güven, saha araştırması kapsamında araştırılmıştır. Ontolojik güvenliğin birey düzeyinde siyasal yansımalarını analiz etmek adına kritik bir göstergedir.

Araştırma bulguları, devletin güvenliği sağlayıcı rolüne ilişkin algıların homojen olmadığını göstermektedir. Katılımcıların yaklaşık yarısı (%48,4) deprem sonrasında ülkesine olan güveninin artmadığını belirtirken güveninin arttığını ifade edenlerin oranı %24,9'dur (Tablo 3.35). Aynı şekilde devlet tarafından verilen sözlerin tutulacağına inananların oranı %24,7 iken, buna katılmayanların oranı %42,4 ve kararsızlar kalanların oranı ise %32,9'dur (Tablo 3.42). Katılımcıların %74,6'sı yani büyük çoğunluğu açıklanan depremdeki ölü ve yaralı sayılarının doğruluğuna inanmadığını ifade etmiştir (Tablo 3.43). Bunlara göre devletin güvenilirliğine karşı toplumda kararsızlık olduğu söylenebilir. Toplumun belirli bir kısmında devlete yönelik koşullu bir bağlılık vardır, bu bağlılık devletin güvenliğin sağlayıcı rolüne olan inancı yıkmamıştır.

Katılımcıların %45,4'ü deprem sonrası iktidar değişikliğinin işleri aksatacağı konusunda kararsız kalırken, %33,4'ü bu görüşe katılmamış, %21,2'si ise katıldığını ifade

etmiştir (Tablo 3.44). Bu bulgu bir kesimin politik davranışlarında temkinli duruşunu göstermiştir. Katılımcıların %45,6'sı yaşadığı şehrin diğer deprem mağduru şehirlere göre toparlanmada geride kaldığı görüşüne katılmadığını belirtirken, %39,6'sı bu görüşe katıldığını ifade etmiştir (Tablo 3.45). Katılımcıların toparlanma süreçlerine ilişkin algıları homojen olamamakla birlikte şehir bazında adil ve eşit davranıldığı görüşü tartışmalıdır. Bu bulgunun bir yansıması olarak katılımcıların yarısından fazlası (%55,5) depremin hemen ardından bir süre kendi kaderlerine terk edildiklerini düşünürken, %33,5'i bu görüşe katılmadığını belirtmiştir. Bu durumun sebep olduğu yalnızlık, çaresizlik hissi devletin koruyucu rolüne ilişkin algıyı sarstığı söylenebilir.

Katılımcıların %63'ü devletten veya AFAD'dan herhangi bir yardım almadığını, %31,2'si para yardımı, %14,7'si ise yiyecek-giyecek yardımı aldığını ifade etmiştir (Tablo 3.47). Yapılan yardımların kurumsal dağılımı incelendiğinde devlet kurumları %37, dernekler %7,1, özel şahıslar %4,5, vakıf ve cemaatler %1,3 ve diğer kurumlar %2,2 oranında yer almaktadır (Tablo 3.48). Deprem sonrası kurumlara olan güvenin analizi için yöneltilen soruda (Tablo 3.49) Türk Silahlı Kuvvetleri %37,1'lik oran ile ilk sırada yer almakta; onu %33,8 ile AFAD ve %24,7 Cumhurbaşkanlığı izlemektedir. Belediyeler (%21,4), dernekler (%18,5) ve valilikler (%18,1) daha düşük güven oranlarına sahiptir. Bu verilere göre güvenin TSK ve AFAD'a yoğunlaştığı genel olarak diğer kurumlara karşı güvenin daha zayıf ve parçalı olduğu söylenebilir.

Elde edilen verilere göre, devletin güvenliği sağlayıcı rolüne dair algı, kriz sonrasında farklılaşmıştır. Katılımcıların yüksek orandaki kararsızlık eğilimi, devlet ve toplum arasındaki güven ilişkisinin koşullu ve kırılgan bir yapıda olduğunu göstermektedir. Resmi ve sivil kurumlara olan güvenlik beklentisi de eşit dağılmamıştır. Bu bağlamda araştırmanın H1 hipotezi statükoya olan parçalı güven nedeniyle kısmen desteklenmekte H2 hipotezi ise TSK ve AFAD gibi güvenlik işlevini fiilen yerine getiren kurumlara olan güvenin daha belirgin olması nedeniyle koşullu olarak desteklenmektedir.

Rutin

Ontolojik güvenlik teorisi bireyin öz kimliğinin süreklilik ve istikrar ile güvende hissetmesi durumudur. Bu durum bireyin yaşamında rutinler aracılığı ile sağlanır. Birey, öz kimliğinin güvenliğini sağlamak adına tekrar eden davranış kalıpları yani rutinler

oluştururlar. Bireyin güvende hissetmesi için bu rutinlerin devamlılığı önem teşkil etmektedir. Çünkü birey rutinler sayesinde bilişsel ve duyuşsal belirsizlikten kaçınırlar (Demirci & Şahin, 2023, s. 9). Giddens'in (2019, s. 57) ifadesi ile bireyin yaşamındaki gündelik rutinleri, hem kendi faaliyetlerinin hem de çevresiyle olan ilişkisinin yeniden üretilmesine böylelikle varoluşsal güvenlik duygularının oluşmasını sağlar. Bu bağlamda rutinler aracılığı ile oluşan temel güven sistemi bireylerin çevrelerindeki belirsizliği azaltarak başkalarıyla olan ilişkilerini rutine dönmesini ve bu rutinler sayesinde bireylerin nasıl davranacaklarını bilemelerine olanak sağlar (Balaban, 2020, s. 2).

Araştırma verilerine göre beş değişkenden biri olan rutin ortalaması 3,30'dur (Tablo 3.52). Katılımcılara yöneltilen rutine yönelik sorularda "Hayatımı tekrar bir düzene sokabildim" ifadesine katılanların oranı %69,7 (Tablo 3.39); "Eskiden gittiğim yerlere gidebiliyorum" diyenler %59,4 (Tablo 3.40); "Eskiden görüştüğüm insanlarla hâlâ görüşebiliyorum" diyenlerin oranı ise %70,6'dır (Tablo 3.41). Buna göre katılımcıların rutinleri sürdürme eğiliminde olduğuna ulaşılabilir. Diğer taraftan günlük alışkanlıklarında değişiklik olmadığını beyan edenlerin oranı % 45,1 iken deprem sonrası yeni alışkanlıklar edinenlerin oranı ise %39,2'dir (Tablo 3.37–3.38). Bu bağlamda deprem sonrası süreçte bireylerin faaliyetlerinde hem devamlılık olduğu hem de uyum sağlamaya yönelik olduğu söylenebilir.

Korelasyon analizine göre rutin, kaygı (-0,364), korku (-0,231) ve kimlik yabancılaşma (-0,442) değişkenleri ile negatif ilişki içindedir. Ontolojik güvenlik tabloda (-0,139) ile daha zayıf negatif ilişkidir (Tablo 3.54-3.55). Sonuç olarak rutinlerin yeniden kurulması belirsizliğin yok olmasına bu da kaygı ve korku duygularının azalmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, bu eğilim araştırmanın H1 ve H2 hipotezleriyle uyumludur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

4.1. Analiz ve Tartışma

Bu araştırma, ontolojik güvenlik teorisinin epistemolojik çerçevesini 6 Şubat 2023 depremi mağdurlarına uygulanan anket vasıtası ile sahada test etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler yalnızca büyük bir yıkıma sebep olan, can ve mal kaybına neden olan bir doğal afet olarak incelenmemiştir. Asrın felaketi olarak adlandırılan bu deprem, bireylerde varoluşsal kaygılara sebep olan ve bireylerin ontolojik güvenlik algıları etkileyen sosyopolitik bir kırılma noktası olarak ele alınmıştır.

Araştırmanın kuramsal çerçevesi ontolojik güvenlik teorisi kapsamında oluşturulmuştur. Bu nedenle güvenlik kavramı sadece geleneksel anlamıyla ele alınmamış aynı zamanda bireysel, toplumsal ve psikolojik boyutları da incelenmiştir. Giddens’in ifadesiyle ontolojik güvenlik, insanın kendi kimliğinin sürekliliğine ve çevresindeki sosyal ve maddi eylem ortamlarının tutarlılığına duyduğu güvendir (1990, s. 92). Bu çalışmada ontolojik güvenlik kavramı bireysel düzeyde kaygı, korku, kimlik ve yabancılaşma, rutin değişkenleri ile analiz edilmiştir. Ancak araştırma bireysel düzey ile sınırlı kalmamış bu kavramın devlet-toplum ilişkilerine olan yansımaları toplumsal ölçekte ortaya konulmuştur. Araştırma vakası 6 Şubat 2023 depremi bireylerin ontolojik güvenliklerini sarsan bir toplumsal travma olarak değerlendirilmiş; bu bağlamda travma sonrası toplum yapısı, afet sosyolojisi ve bunun devlet toplum ilişkilerine olan yansıması konuları araştırmanın teorik arka planını oluşturmuştur.

Ontolojik güvenlik teorisinin temel kavramları olan rutin, süreklilik, benlik bütünlüğü, kimlik, kaygı ve belirsizlik olguları, 6 Şubat depremlerinin ardından bireyler üzerinde eş zamanlı biçimde tetiklenmiştir. Deprem sadece maddi hasara neden olmamış aynı zamanda bireylerin kimliklerini, geçmişlerini ve sosyal bağlarını da zedelemiştir. Bu bağlamda 6 Şubat 2023 depremi güvenlik kavramının sadece fiziksel koruma içeren algısını yıkarak güvenliğin bireysel ve toplumsal boyutunu da görünür hale getirmiştir (SBB, 2023).

Araştırma bulgularına göre, depremin ardından bireylerde kaygı ve korku düzeyleri artmış ve rutinlerin sekteye uğramasıyla ontolojik güvensizlik yaşanmıştır. Depremin yol açtığı travma, bireylerin güven duygusunu kırmıştır. Bireylerin bu güvensizlik hissiden kurtulmak adına rutinler oluşturarak düzen arayışına girdikleri gözlemlenmiştir. Gündelik rutinler bireye yaşadığı kaos ve varoluşsal belirsizlikleri “paranteze alarak” istikrar ve anlam hissetmesine yardımcı olur. Bu rutinlerin gerekliliği de yalnızca toplumsal düzeni sürdürmek için değil aynı zamanda bireyin bütüncül bir "dünya-içinde-olma" duygusunun koruması içindir (Giddens, 2019, s. 56).

Kriz ve travma zamanlarında insanların politik davranışları statükoyu koruma eğiliminde olduğu hipotezi bulgularla doğrulanmıştır. Katılımcıların bir bölümü, güvenliğin sağlanması için devletin varlığını en temel varlık olarak görmektedir. Bu durumda düzenin yeniden kurulması için bireylerin otoriteye yöneldiği söylenebilir. Bu durum ontolojik güvenlik kapsamında bireyin anlamlı bir dünya algısını koruyabilmesi için güçlü ve istikrarlı bir otoriteye ihtiyaç duyulduğu ile örtüşmektedir. Kriz ve travmaya maruz kalan insanların siyasal tercihlerindeki statükocu eğilimin nedeni ontolojik güvensizlik duygusu ve güvenlik arayışdır şeklindeki araştırmanın diğer hipotezi de bulgular ile doğrulanmıştır. Bu hipotez, varoluşsal kaygılar ile baş edebilmek için düzen, istikrar, sürdürülebilirlik, öngörülebilirlik arayışı gibi ontolojik güvenlik literatüründe yer alan kavramlar ile örtüşmektedir. Deprem sonrası dönemde mevcut düzeni sürdürme eğilimi bireylerin fiziksel güvenliğin sağlama isteğinin yanında anlamlı bir dünya düzeninin devamlılığına olan ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda devlet, ontolojik güvenliği sağlayıcı bir aktör haline gelmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma, ontolojik güvenlik kavramının uluslararası alanda devletin ontolojik güvenliği açısından değil, bireyin ve toplumun yaşanan toplumsal kriz ve travmalar karşısındaki sosyopolitik tepkilerini ölçmek adına kapsamlı bir analitik çerçeve sunmaktadır. 6 Şubat depreminin yarattığı kaotik ortam, bireysel güvenlikten toplumsal güvenliğe, oradan da politik güvenliğe kadar uzanan çoklu güvenlik krizine sebep olmuştur. Depremin olumsuz etkileri bireyin dünyayı anlamlandırma biçimini zedelemiş yeni düzenin inşasında rutin, bütünlük, sürdürülebilirlik, öngörülebilirlik, aidiyet, kimlik gibi kavramları yerleştirmiştir. Bu bağlamda ontolojik güvenliğin tesisi fiziksel güvenliğe dair politika ve uygulamalar ile değil psikolojik, sosyal ve kültürel

onarım süreçlerini kapsamaları ile mümkündür. 6 Şubat depremi Türkiye’de güvenlik anlayışının yeniden ele alınması gerektiğini göstermiş; güvenliğin sadece devlet güvenliğınden ibaret olmadığını, bireylerin ve toplumun kendilerini varoluşsal olarak güvende hissetmesinin de bir o kadar önemli olduğunu göstermiştir.

4.2 Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, travma zamanlarında ontolojik güvenliğıın yeniden inşası ve benzer krizlerde devlet-toplum ilişkilerinin güçlendirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Kurumsal düzeyde bakıldığında afet yönetiminin son aşaması olan iyileştirme aşaması kanun ve mevzuatlarda yer almakla birlikte uygulamanın daha fazla geliştirilmesi önerilmektedir. İyileştirme çalışmaları ile psiko-sosyal destek hizmetlerinin sağlanarak toplumun olası bir yeni afet karşısında daha fazla direnç kazanması amaçlanmaktadır. Afet sonrası kurulan rehabilitasyon merkezlerinde bireylerin yeniden anlamlı bir dünya kurmalarını sağlamak adına psikolog, sosyolog ve sosyal hizmet uzmanlarının aktif görev alacağı ontolojik güvenlik kapsamlı destek birimleri kurulması önerilmektedir. Ayrıca afet ve kriz durumları ile alakalı resmi prosedürlerin içeriğinin geliştirilerek güvenlik kavramına da yer vermesi, sadece fiziksel güvenliğı baz alan geleneksel güvenlik anlayışından ziyade bireysel ve toplumsal düzeni etkileyen yeni güvenlik anlayışı çerçevesinde güncellenmesi önerilmektedir.

Devletin kriz ve travma dönemlerinde toplum ile şeffaf bir şekilde iletişim kurması ve hesap verebilirlik mekanizmasının çalışması toplumdaki güvenliğıın sağlanmasında oldukça etkilidir. Çünkü bu durumlarda oluşan bilgi kirliliğı ve belirsizlik hali ontolojik güvensizliğe sebep olmaktadır. Bu nedenle, kamu kurumlarının vatandaşlarına karşı açık, anlaşılır ve tutarlı bir dil kullanması ve elde edilen bilgilerin hızlı bir şekilde kamuoyuyla paylaşılması önerilmektedir. Diğer taraftan medya kuruluşlarının toplumda panik yaratacak, bilgi kirliliğine sebep olabilecek yanlış haberciliğın önüne geçilmesi için kriz iletişimi bilinci geliştirilmelidir.

Kriz ve travma dönemlerinde oluşan hasarın giderilmesi adına toplumsal alanda dayanışma kültürünün süreklilik kazanması ve kolektif hafıza çalışmalarının

desteklenmesi etkili olabilir. 6 Şubat depreminden örnekle deprem sonrası oluşan toplumsal dayanışma tecrübesini sürekli kılmak için bu süreçlerin resmi olarak belgelenip sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları arasındaki işbirliğinin artmasına yönelik çalışmalar yapılabilir. Ayrıca afet mağduru bölgelerde bireylerin geçmiş ile bağ kurmasını sağlayacak bu sayede yaşanan travmayı atlatabilmelerini kolaylaştıracak mekânlar, arşivler oluşturulabilir. Bu kapsamda kolektif hafıza çalışmalarının desteklenmesi önerilmektedir.

Toplumsal travmalara sebep olan afetler ve krizler her zaman bir tehdit unsuru olarak değerlendirilmemelidir. Bu durumların bir yenilenme fırsatı olarak ele alınıp olası başka krizlere karşı daha dayanıklı olunması sağlanabilir. Bu nedenle toplumsal dayanıklılık ve psikolojik direnç eğitimleri verilebilir.

Ontolojik güvenlik teorisi uluslararası ilişkiler disiplininde genel olarak devlet düzeyli ele alınmaktadır. Akademik katkı sağlamak adına birey ve toplumsal analiz düzeyi de dâhil edilerek kavramın farklı afet, salgın veya savaş durumlarında analizi önerilmektedir. Politika yapıcılar için çalışmada yer alan saha verileri değerlendirilip afet sonrası durumlarda bireylerin veya toplumun ontolojik güvenlik düzeyini ölçmek için “ontolojik güvenlik endeksi” oluşturulabilir. Böylece afet sonrası oluşan travmalarda toplumun psiko-sosyal iyileşme ve dayanıklılık düzeyi ölçülebilir buna dayalı politika geliştirilebilir.

Bu tez çalışması ontolojik güvenliğin bireysel ve toplumsal düzede nasıl vuku bulduğunu ortaya koymaktadır. Elde bulgular bireylerin güvenlik algılarının yalnızca fiziksel koruma değil aynı zamanda “anamlı bir dünya düzeni kurma” çabasıyla ilgili olduğunu kanıtlamaktadır. Alan çalışması kapsamında ele alınan 6 Şubat Depremi ve onun sebep olduğu kolektif travmalar, hem bireysel hem kurumsal düzeyde ontolojik güvenliği test etmiş; güvenlik kavramının yeniden ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Sonuç olarak, ontolojik güvenliğin sürdürülebilir hale gelebilmesi için, devletin koruyucu rolünün yanında toplumun dayanışma, paylaşım ve aidiyet duygusunu güçlendiren mekanizmaların da desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Abay, A. R., & Abay ÇeliK, Z. E. (2023). Deprem Sonrası Ortaya Çıkan Sorunlar ve Sosyal Destek Ağlarının Rolü. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 4(1), 91-100. <https://doi.org/10.52108/2757-5942.4.1.7>
- Abney, F. G., & Hill, L. B. (1966). Natural Disasters as a Political Variable: The Effect of a Hurricane on an Urban Election. *American Political Science Review*, 60(4), 974-981. <https://doi.org/10.2307/1953770>
- Adler, A. (2010). Individual Psychology. İçinde *An Introduction to Theories of Personality* (7. bs). Psychology Press.
- Adler, A. (2013). *Understanding Human Nature (Psychology Revivals)*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203438831>
- AFAD. (2018). *Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri*.
- AFAD. (2021, Temmuz 29). *T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı—Hakkında*. <https://www.afad.gov.tr/afadhakkinda>
- AFAD. (2023). *Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan Kahramanmaraş (mw: 7.7–mw: 7.6) Depremleri Raporu* (s. 140). AFAD. https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf
- Aksu, M., & Turhan, F. (2012). Yeni tehditler, güvenliğin genişleme boyutları ve insani güvenlik. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(2), 69-80. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uaifd/issue/21594/231871>
- Allport, F. H. (1924). *Social psychology*. Boston, Houghton.
- Altıntaş, E. (1992). Alfred Adler ve bireysel psikolojisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 49-57.

<https://acikerisim.uludag.edu.tr/server/api/core/bitstreams/b07d1baf-bf52-4819-bfde-2cb982a1a25f/content>

Ansbacher, H. L., & Ansbacher, R. R. (1964). *The individual psychology of Alfred Adler*. HarperCollins. <https://adler.institute/wp-content/uploads/2019/01/Individual-Psychology-Alfred-Adler-min.pdf>

APA. (2018a). APA Dictionary of Psychology. <https://dictionary.apa.org/>

APA. (2018b). APA Dictionary of Psychology. <https://dictionary.apa.org/>

Arenas, J. F. M. (2008). From Homer to Hobbes and Beyond—Aspects of 'security' in the European Tradition. İçinde H. G. Brauch, Ú. O. Spring, C. Mesjasz, J. Grin, P. Dunay, N. C. Behera, B. Chourou, P. Kameri-Mbote, & P. H. Liotta (Ed.), *Globalization and Environmental Challenges* (C. 3, ss. 263-277). Springer Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-540-75977-5_17

Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2012). *Sosyal Psikoloji* (C. 1). Kaknüs Yayınları.

Aslan, S. (2003). OSMANLI SİYASİ REJİMİNİ ŞEKİLLENDİREN BİR OLGU OLARAK PATRİMONYALİZM. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(1-2). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/29993>

Ateş, D. (2008). Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivizm: Ortayol Yaklaşımının Epistemolojik Çerçevesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 213-235. <https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/handle/11630/3714>

Aytekin, H., & Aytekin, T. (2023). Alfred Adler's Individual Psychological Theory And Fundamental Principles. *Electronic Cumhuriyet Journal of Communication*, 5(1), 40-47. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2618145>

- Aytis, S. (2023). Deprem kavramı, etkileri ve 6 şubat 2023 depremleri bağlamında süreçler üzerinden bütünsel değerlendirmeler. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 8(Special Issue), 567-584.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/mbud/article/1287755>
- Bachleitner, K. (2023). Ontological security as temporal security? The role of ‘significant historical others’ in world politics. *International Relations*, 37(1), 25-47. <https://doi.org/10.1177/00471178211045624>
- Bağımsız Örneklem T Testi. (2016, Ocak 27). İstatistik Türkiye.
https://www.istatistikturkiye.com/bagimsiz_orneklem_t_testi/
- Bahadır, Z., & Ay, F. (2025). Deprem Kaygısı ve Dini Başa Çıkma. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (38), 83-101.
<https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1494849>
- Balaban, G. (2020). Ontolojik Güvenlik, Güvenlik Yazıları. *Güvenlik Portalı*, (53).
https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2020/10/OntolojikGuvenlik_GokceBalaban_v.2.pdf
- Bar-Tal, D., & Jacobson, D. (1998). A Psychological Perspective on Security. *Applied Psychology*, 47(1), 59-71. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1998.tb00013.x>
- Bhavnani, R. (2006). *Natural Disaster Conflicts*. Unpublished manuscript, Harvard University.
- Birdişli, F. (2016). *Teori ve pratikte uluslararası güvenlik* (Güncellenmiş 2. bsk). Seçkin.
- Birdişli, F. (2024). Güvenlik Çalışmalarının Sınıflandırılması ve Realist ve Ontolojik Güvenliğin Yorumsamacı (Hermeneutik) Analizi. *Current Perspectives in*

Social Sciences, 28(4), 616-628.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/atasobed/issue/88640/1439388>

Birdişli, F., & Başurgan, A. (2017). Güvenlik Politikalarının Konstrüktivist Bir Unsuru Olarak Güvenlik Kültürü ve Türkiye rneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(4), 58-78.

<https://doi.org/10.30803/adusobed.351648>

Blaikie, P., Cannon, T., Davis, I., & Wisner, B. (2014). *At risk: Natural hazards, people's vulnerability and disasters*. Routledge.

<https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203714775/risk-piers-blaikie-terry-cannon-ian-davis-ben-wisner>

Booth, K. (1991). Security and emancipation*. İçinde *National and International Security* (C. 17). Routledge.

Brancati, D. (2007). Political Aftershocks: The Impact of Earthquakes on Intrastate Conflict. *The Journal of Conflict Resolution*, 51(5), 715-743.

<https://www.jstor.org/stable/27638575>

Budak, H. (2020). Toplumsal Travmada Bir Onarım Aracı Olarak Mizah ‘‘Koronavirüs Günlerinde Bir Nefes Glmsemi’’. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).

[https://www.researchgate.net/profile/Hatice-](https://www.researchgate.net/profile/Hatice-Budak/publication/344144659_Toplumsal_Travmada_Bir_Onarim_Araci_Olarka_Mizah_Koronavirus_Gunlerinde_Bir_Nefes_Gulumsemi/links/6085124a2fb9097c0c0920f2/Toplumsal-Travmada-Bir-Onarim-Araci-Olarka-Mizah-Koronavirues-Guenlerinde-Bir-Nefes-Gueluemsemi.pdf)

[Budak/publication/344144659_Toplumsal_Travmada_Bir_Onarim_Araci_Olarka_Mizah_Koronavirus_Gunlerinde_Bir_Nefes_Gulumsemi/links/6085124a2fb9097c0c0920f2/Toplumsal-Travmada-Bir-Onarim-Araci-Olarka-Mizah-Koronavirues-Guenlerinde-Bir-Nefes-Gueluemsemi.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Hatice-Budak/publication/344144659_Toplumsal_Travmada_Bir_Onarim_Araci_Olarka_Mizah_Koronavirus_Gunlerinde_Bir_Nefes_Gulumsemi/links/6085124a2fb9097c0c0920f2/Toplumsal-Travmada-Bir-Onarim-Araci-Olarka-Mizah-Koronavirues-Guenlerinde-Bir-Nefes-Gueluemsemi.pdf)

Buzan, B. (1983). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*. University of North Carolina Press.

- Buzan, B. (2015a). *İnsanlar devletler & korku* (E. Çıtak, Çev.). Rôle Akademik Yayıncılık.
- Buzan, B. (2015b). *İnsanlar, Devletler, Korku* (E. Çıtak, Çev.). Uluslararası İlişkiler.
- Buzan, B., Wæver, O., & Wilde, J. de. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 32(32), 470-483.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10365/126871>
- Can, İ. (2020). GİRİŞ NİYETİNE: AFET SOSYOLOJİSİNE ALAN AÇMA ÇABASI. İçinde İ. Can (Ed.), *AFET SOSYOLOJİSİ* (ss. 15-39). Çizgi Kitapevi.
https://www.academia.edu/download/65378073/RISK_TOPLUMU_BAGLAMINDA_AFETLERI_YENIDEN_DUSUNMEK.pdf
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. Eğiten Kitap.
- Croft, S. (2012). Constructing Ontological Insecurity: The Insecuritization of Britain's Muslims. *Contemporary Security Policy*, 33(2), 219-235.
<https://doi.org/10.1080/13523260.2012.693776>
- Çaha, Ö. (1994). Osmanlı'da sivil toplum. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(03).
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/36484>
- Çakın, B., & AlMajdalawi, R. (2025). Unsettled Ground, Unsettled Lives: The Ontological (In)securities of Syrian Refugees in the Shadow of Turkey's 2023 Earthquake. *Journal on Migration and Human Security*, 13(2), 257-275.
<https://doi.org/10.1177/23315024241291830>

- Çetinkaya, N. I. (2010). *Kriz Ortamlarında Devlete Duyulan Güven (17 Ağustos 1999 Marmara Depremi Örneği)*. Kocaeli Üniversitesi.
- Çetintaş, A. (2025). Deprem Sonrası Korku ve Kaygıların Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(2), 435-448.
<https://doi.org/10.18069/firatsbed.1566670>
- Çopur, A. S., & Gencer, A. D. (2015). Toplumsal travma. *PDB Kişisel Gelişim Yazıları*.
- Dedeoğlu, B. (2008). *Uluslararası güvenlik ve strateji* (1. bsk). Yeniüzyıl Yayınları.
- Demirci, H., & Şahin, G. (2023). Uluslararası Güvenlik Literatüründe Eleştirel Bir Yaklaşım: Ontolojik Güvenlik Teorisi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 19(44), 1-33. <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrjt.1258043>
- Demirtaş. (2014). İnşacılık. İçinde Ş. Kardaş & A. Balcı (Ed.), *Uluslararası ilişkilere giriş: Tarih, teori, kavram ve konular* (ss. 167-186). Küre Yayınları.
- Doyle, M. W. (1986). Liberalism and world politics. *American political science review*, 80(4), 1151-1169. <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/liberalism-and-world-politics/06E839D35FBA843F22FCB90ABE927125>
- Duman, M. Z. (2010). Türkiye’de laiklik sorununun siyasal temelleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 284-303.
<http://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423936501.pdf>
- Dupuis, A., & Thorns, D. C. (1998). Home, Home Ownership and the Search for Ontological Security. *The Sociological Review*, 46(1), 24-47.
<https://doi.org/10.1111/1467-954X.00088>
- Durdu, Z. (2013). *Türkiye’de siyasal kültürü anlamak: (sosyolojik bir bakış)*. Kadim Yayınları.

- Duruel, M. (2023). Afet yönetiminde yerel yönetimlerin etkinliği: 6 şubat depremi Hatay örneği. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10(99), 2404-2418. <https://jshsr.org/index.php/pub/article/view/2357>
- Ekmekçi, F. (2011). Demokratik barış teorisi: Bir değerlendirme. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, (26), 107-124. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=177307>
- Emeklier, B. (2011). Thomas Hobbes ve John Locke'un Güvenlik Anlayışlarının Karşılaştırmalı Bir Analizi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 07(13), 99-123. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=250190>
- Erdoğan, B. (2023). Depremin Sosyolojisi: 6 Şubat Felaketinin Toplumsal ve Kültürel Boyutları. *TRT Akademi*, 8(18), 718-725. <https://doi.org/10.37679/trta.1306900>
- Erdoğan, S., Çabuk Kaya, N., Oktik, N., & Özoğlu, S. Ç. (2012). *Van Depremi Sosyo-Ekonomik ve Psikolojik Durum Tesbiti Raporu* (No. 15). Çocuk Vakfı Çocuk Araştırmaları Merkezi.
- Erfurth, L. M., Hernandez Bark, A. S., Molenaar, C., Aydın, A. L., & van Dick, R. (2021). If worse comes to worst, my neighbors come first. *SN Social Sciences*, 1(272), 1-24. <https://doi.org/10.1007/s43545-021-00284-6>
- Ergüven, N. S. (2016). ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN GÜVENLİK KAVRAMININ TEORİK TEMELLERİ. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(3), 771-835. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001824
- Erkal, T., & Değerliyurt, M. (2009). Türkiye'de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147-164. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/26918>

- Ersoy Ceylan, T., & Kardaş, T. (2020). Kimlik-Güvenlik İlişkisini Anlamak: Toplumsal Kimlik, Sosyal Psikoloji ve Toplumlar-Arası Güvenlik İkilemi. *Bilig*, (94), 189-215. <https://doi.org/10.12995/bilig.9409>
- Ersoy, E. (2019). Realizm. İçinde R. Gözen (Ed.), *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (ss. 159-189). İletişim Yayınları. <https://iletisim.com.tr/kitap/uluslararasi-iliskiler-teorileri/8981>
- Eser, H. B., Baltacı, C., & Arslan, M. (2012). Türk siyasi sisteminde 1960 müdahalesi ve vesayet kurumsallaşması üzerine bir analiz denemesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012(25), 69-97. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sufesosbil/issue/11412/136286>
- Fabre, C. (2013). Social Contract. İçinde *International Encyclopedia of Ethics* (ss. 4940-4949.). https://scholar.google.com/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=Social+Contract+C%C3%A9cile+Fabre&btnG=
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167-191. <https://doi.org/10.1177/002234336900600301>
- Giddens, A. (1990a). *The Consequences of Modernity* (Polity Press). POLITY PRESS.
- Giddens, A. (1990b). <https://www.sup.org/books/sociology/consequences-modernity>
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity*. Stanford University Press. <https://www.sup.org/books/sociology/modernity-and-self-identity>
- Giddens, A. (2015). *The consequences of modernity* (Repr). Polity Pr.
- Giddens, A. (2019). *Modernite ve Bireysel Kimlik Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum* (Ü. Tatlıcan, Çev.). Say Yayınları.

- Goldgeier, J. M. (1997). Psychology and security. *Security Studies*, 6(4), 137-166.
<https://doi.org/10.1080/09636419708429325>
- Gökçe, O., & Tetik, Ç. (2012). *Teoride ve pratikte afet sonrası iyileştirme çalışmaları*.
TC Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Göver, İ. H. (2023). Türkiye ve Japonya'nın Deprem Gerçekliği: Karşılaştırmalı Bir
Analiz. *Mevzu – Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 279-323.
<https://doi.org/10.56720/mevzu.1319896>
- Güngörsen, R., & Şahin, G. (2023). Yapısal Şiddet Bağlamında Başarısız Devletler ve
Terörizm İlişkisi: Yemen ve Suriye Örnekleri. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*,
25(1), 3-29. <https://doi.org/10.54627/gcd.1251174>
- Güvenirlilik Analizi*. (2016, Ocak 27). İstatistik Türkiye.
<https://istatistikturkiye.com/guvenirlilik-analizi-nedir/>
- Güvenlik Portalı. (2020). *Realist Güvenlik Çalışmaları*. Güvenlik Portalı.
<https://trguvenlikportali.com/ders-2-realizm/>
- Haider, H. (2010). Topic guide supplement on state-society relations and citizenship in
situations of conflict and fragility. *Governance and Social Development
Resource Centre, University of Birmingham: Birmingham*.
- Heper, M. (2018). *Türkiye'de devlet geleneği*. Doğu-Batı Yayınları.
- Hisarlıoğlu, F. (2019). Toplumsal Güvenlik. *Güvenlik Yazıları Serisi*, 19(1-9).
<https://doi.org/10.13140/RG.2.2.10076.74885>
- Hobbes, T. (2007). *Leviathan* (S. Lim, Çev.; 6. bs). Yapı Kredi Yayınları.
- Innes, A. J., & Steele, B. J. (2013). Memory, trauma and ontological security. İçinde
Memory and Trauma in International Relations. Routledge.

- Karcı, C. K. (2025). Travma Sonrası Stres Bozukluğu. *Doç. Dr. Canan Kuygun KARCI*.
<https://drcanankuygunkarci.com/travma-sonrasi-stres-bozuklugu/>
- Kardaş, Ş. (2021). Güvenlik. İçinde Ş. Kardaş & A. Balcı, *Uluslararası ilişkilere giriş: Tarih, teori, kavram ve konular* (ss. 337-350). Küre Yayınları.
- Kemaloğlu, M. (2015). Türkiye’de afet yönetiminin tarihi ve yasal gelişimi. *Akademik Bakış Dergisi*, 52, 126-147.
https://www.academia.edu/download/52696874/TURKIYEDE_AFET_YONETI_MININ_TARIHI_VE_YASAL_GELISIMI.pdf
- Kılıç, E. (2012, Ocak 19). Türkiye’de Devlet-Toplum İlişkisi. *TUİÇ Akademi*.
<https://tuicakademi.org/turkiyede-devlet-toplum-iliskisi/>
- Kinds Müller, A. (2022). *A chance to win or lose it all? A systematic literature review on the consequences of natural disasters for governments*.
- Kinnvall, C. (2004). Globalization and Religious Nationalism: Self, Identity, and the Search for Ontological Security. *Political Psychology*, 25(5), 741-767.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2004.00396.x>
- Kinnvall, C. (2017). Feeling ontologically (in)secure: States, traumas and the governing of gendered space. *Cooperation and Conflict*, 52(1), 90-108.
<https://doi.org/10.1177/0010836716641137>
- Kinnvall, C., & Mitzen, J. (2017). An introduction to the special issue: Ontological securities in world politics. *Cooperation and Conflict*, 52(1), 3-11.
<https://doi.org/10.1177/0010836716653162>
- Kinnvall, C., & Svensson, T. (2017). Ontological security and the limits to a common world: Subaltern pasts and the inner-worldliness of the *Tablighi Jama'at*.

Postcolonial Studies, 20(3), 333-352.

<https://doi.org/10.1080/13688790.2017.1378080>

KOERI. (t.y.). *Büyük Depremler*. B.Ü. KRDAE Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi. Geliş tarihi 19 Eylül 2025, gönderen

<http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/>

KOERI. (2023). *Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü*.

<http://www.koeri.boun.edu.tr/new/tr>

Kolasi, K. (2014). Eleştirel Teori ve Güvenlik: Kimin için Güvenlik. İçinde E. Çıtak & O. Şen (Ed.), *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler* (ss. 121-154). Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.

[https://avesis.ankara.edu.tr/yayin/3478a3a2-3b3c-4f70-93e2-](https://avesis.ankara.edu.tr/yayin/3478a3a2-3b3c-4f70-93e2-9e226d06895c/elestirel-teori-ve-guvenlik-kimin-icin-guvenlik)

[9e226d06895c/elestirel-teori-ve-guvenlik-kimin-icin-guvenlik](https://avesis.ankara.edu.tr/yayin/3478a3a2-3b3c-4f70-93e2-9e226d06895c/elestirel-teori-ve-guvenlik-kimin-icin-guvenlik)

Kolay Çepni, Ş., & Varlıklar Demirkazık, Ç. N. (2023). Sosyoloji Afetleri Nasıl Görür? Afet Sosyolojisi Bağlamında Bir Değerlendirme. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 827-834.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/ikcusbfd/issue/78150/1267509>

Közleme, A. O. (2024). BATI EKSENİNDE CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MODERNLEŞMESİ. *Toplum Bilimleri Dergisi*, (24), 23-54.

https://toplumbilimleri.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=655

Krause, K., & Williams, M. C. (1996). Broadening the agenda of security studies: Politics and methods. *Mershon international studies review*, 40(Supplement_2), 229-254. https://academic.oup.com/isr/article-abstract/40/Supplement_2/229/1886566

- Krickel-Choi, N. C. (2024). State personhood and ontological security as a framework of existence: Moving beyond identity, discovering sovereignty. *Cambridge Review of International Affairs*, 37(1), 3-21.
<https://doi.org/10.1080/09557571.2022.2108761>
- Kula, S., & Çakar, B. (2015). Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Bartın University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences/Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(12), 191-210.
- Kuman Tunçel, Ö. (2023). Earthquake, collective trauma, and consequences. *Archives of Neuropsychiatry*, 60(2), 97.
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10242283/>
- Kurt, E., & Gülbahçe, A. (2019). Van depremini yaşayan öğrencilerin travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(3), 957-972.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisobil/issue/49603/617188>
- Küçük, M. (2019). Uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık. İçinde *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (ss. 325-376). İletişim Yayınları.
- Larson, R. (2023, Ekim 5). Collective Trauma: Definition, Effects, & How to Heal. *ChoosingTherapy.Com*. <https://www.choosingtherapy.com/collective-trauma/>
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal, and Coping*. Springer Publishing Company.
- Levent, F., & Gönç Şavran, T. (2025). Afetler Doğal Olmayabilir mi?: Afetlerin “Doğallığı” Üzerine Sosyolojik Bir Tartışma. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji*

Dergisi / İstanbul University Journal of Sociology, 44(2), 717-745.

<https://doi.org/10.26650/SJ.2024.44.2.0020>

Liotta, P. H. (2002). Boomerang Effect: The Convergence of National and Human Security. *Security Dialogue*, 33(4), 473-488.

<https://www.jstor.org/stable/26298102>

Locke, J. (2021). *Second treatise of government*. Phoemixx Classics Ebooks.

Marangoz, D. M., & İzci, Ç. (2023). Doğal Afetlerin Ekonomik, Sosyal ve Çevresel

Etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremler Bağlamında

Girişimciler Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler*

Araştırmaları Dergisi Journal of Social Sciences and Humanities Researches,

24(52).

Mardin, Ş. (1973). Center-periphery relations: A key to Turkish politics? *Daedalus*,

169-190. <https://www.jstor.org/stable/20024114>

Mardin, Ş. (2016). *Türkiye’de Toplum ve Siyaset: Makaleler I: Makaleler I*. İletişim yayınları.

<https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=NAOcDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA1978&dq=T%C3%BCrkiye%E2%80%99de+Toplum+ve+Siyaset:+Makaleler+1+-+B%C3%BCt%C3%BCn+Eserleri+6&ots=AXZTILW5m9&sig=IegAtRYiSw1OCDaSw9mqpruBNT0>

Maslow, A. H. (1943). A THEORY OF HUMAN MOTIVATION. *Psychological*

Review, 50(4), 370-396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>

Mcleod, S. (2023, Ekim 5). Psikolojide Sosyal Kimlik Teorisi (Tajfel ve Turner, 1979).

Simply Psychology. <https://www.simplypsychology.org/social-identity-theory.html>

Mete, M. (2023). Sosyal kimlik teorisi ve göçmen kimliğinin ötekileştirilmesi süreci:

Stereotipleştirmeye yönelik psikopolitik bir analiz. *Akademik İncelemeler*

Dergisi, 18(2), 470-489.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/akademikincelemeler/article/1323189>

Mitzen, J. (2006a). Ontological Security in World Politics: State Identity and the

Security Dilemma. *European Journal of International Relations*, 12(3), 341-

370. <https://doi.org/10.1177/1354066106067346>

Mitzen, J. (2006b). Ontological Security in World Politics: State Identity and the

Security Dilemma. *European Journal of International Relations*, 12(3), 341-

370. <https://doi.org/10.1177/1354066106067346>

Moravcsik, A. (1997). Taking preferences seriously: A liberal theory of international

politics. *International organization*, 51(4), 513-553.

[https://www.cambridge.org/core/journals/international-](https://www.cambridge.org/core/journals/international-organization/article/taking-preferences-seriously-a-liberal-theory-of-international-politics/04527E00D02130C6DCCB57A98EFB6AD3)

[organization/article/taking-preferences-seriously-a-liberal-theory-of-](https://www.cambridge.org/core/journals/international-organization/article/taking-preferences-seriously-a-liberal-theory-of-international-politics/04527E00D02130C6DCCB57A98EFB6AD3)

[international-politics/04527E00D02130C6DCCB57A98EFB6AD3](https://www.cambridge.org/core/journals/international-organization/article/taking-preferences-seriously-a-liberal-theory-of-international-politics/04527E00D02130C6DCCB57A98EFB6AD3)

Morgenthau, H. J. (1948). *Politics Among Nations The Struggle For Power And Peace*

(C. 688). Alfred Kopf.

Neumayer, E., Plümper, T., & Barthel, F. (2014). The Political Economy of Natural

Disaster Damage. *Global Environmental Change*.

<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.03.011>

Normallik Analizi. (2016, Ocak 27). İstatistik Türkiye.

<https://istatistikturkiye.com/normallik-analizi-nedir/>

Omelicheva, M. Y. (2011). Natural Disasters: Triggers of Political Instability?

International Interactions, 37(4), 441-465.

<https://doi.org/10.1080/03050629.2011.622653>

Özmen, B. (2023). Acil Durum ve Afet Yönetimi Planlarının Tarihsel Gelişimi. *Jeoloji*

Mühendisliği Dergisi, 47(2), 165-181. <https://doi.org/10.24232/jmd.1339062>

Öztürk, E. (2017). *Travma ve dissosiyasyon: Dissosiyatif kimlik bozukluğunun*

psikoterapisi ve aile dinamikleri. Nobel Tıp Kitabevi.

Parsafar, P., & Davis, E. L. (2018). Fear and Anxiety. İçinde H. C. Lench (Ed.), *The*

Function of Emotions (ss. 9-23). Springer International Publishing.

https://doi.org/10.1007/978-3-319-77619-4_2

Peek, L. (2011). *Behind the backlash: Muslim Americans after 9/11*. Temple University

Press. [https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=vT-xDMht-](https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=vT-xDMht-OwC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Peek,+L.+(2011).+Behind+the+backlash:+Muslim+Americans+after+9/11.+Philadelphia:+Temple+University+Press.&ots=d5DQ4JN7Xj&sig=Bg4SMF0ITwIxpqF87VbVN6ANch0)

[OwC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Peek,+L.+\(2011\).+Behind+the+backlash:+Muslim+Americans+after+9/11.+Philadelphia:+Temple+University+Press.&ots=d5DQ4JN7Xj&sig=Bg4SMF0ITwIxpqF87VbVN6ANch0](https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=vT-xDMht-OwC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Peek,+L.+(2011).+Behind+the+backlash:+Muslim+Americans+after+9/11.+Philadelphia:+Temple+University+Press.&ots=d5DQ4JN7Xj&sig=Bg4SMF0ITwIxpqF87VbVN6ANch0)

Peek, L., Wachtendorf, T., & Meyer, M. A. (2021). Sociology of Disasters. İçinde B.

Schaefer Caniglia, A. Jorgenson, S. A. Malin, L. Peek, D. N. Pellow, & X.

Huang (Ed.), *Handbook of Environmental Sociology* (ss. 219-241). Springer

International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-77712-8_11

Pratt, S. F. (2016). A Relational View of Ontological Security in International

Relations. *International Studies Quarterly*, sqw038.

<https://doi.org/10.1093/isq/sqw038>

R. D. Laing (with Internet Archive). (1967). *The Divided Self—An Existential Study In Sanity and Madness*. Pelican / Penguin Books.

<http://archive.org/details/dividedselfexist0000rdla>

Rolf, J. N. (2023). The first 100 years: IR, critical security studies and the quest for peace. *International Politics*, 60(3), 554-571. <https://doi.org/10.1057/s41311-022-00393-w>

Rumelili, B. (2014). Ontological (in)security and peace anxieties: A framework for conflict resolution. İçinde *Conflict Resolution and Ontological Security*. Routledge.

RumeliLi, B., & Adisönmez, U. C. (2020). Uluslararası İlişkilerde Kimlik-Güvenlik İlişisine Dair Yeni bir Paradigma: Ontolojik Güvenlik Teorisi. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. <https://doi.org/10.33458/uidergisi.720630>

Rumelili, B., & Adisönmez, U. C. (2020). Uluslararası İlişkilerde Kimlik-Güvenlik İlişisine Dair Yeni bir Paradigma: Ontolojik Güvenlik Teorisi/A New Paradigm on the Identity-Security Nexus in International Relations: Ontological Security Theory. *Uluslararası İlişkiler/International Relations*, 17(66), COVB-COV. <https://go.gale.com/ps/i.do?id=GALE%7CA629974176&sid=googleScholar&v=2.1&it=r&linkaccess=abs&issn=13047310&p=AONE&sw=w>

Rumelili, B., & Çelik, A. B. (2017). Ontological insecurity in asymmetric conflicts: Reflections on agonistic peace in Turkey's Kurdish issue. *Security Dialogue*, 48(4), 279-296. <https://doi.org/10.1177/0967010617695715>

Rumelili, B., & Sofuoglu, N. (2025). Ontological Insecurity and the Return of the Greek-Turkish Conflicts: Reconfiguring Hagia Sophia as an Ontic Space.

Journal of Balkan and Near Eastern Studies, 27(1), 91-109.

<https://doi.org/10.1080/19448953.2024.2318679>

Sabırsız, E., & Şöhret, M. (2024). 6 Şubat depremlerinin Türkiye ekonomisi üzerindeki makroekonomik, sosyal ve çevresel etkileri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1-Deprem Özel Sayısı-), 571-597.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/ayd/article/1390984>

Sarı Ertem, H. (2012). Kimlik ve Güvenlik İlişkisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım:

“Kimliğin Güvenliği” ve “Güvenliğin Kimliği”. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 08(16), 177-236. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=183487>

Sarı Ertem, H., & Düzgün, A. N. (2021). Uluslararası İlişkiler Disiplininde Ontolojik

Güvenlik Teorisi: Kavram ve Literatür Odaklı Bir İnceleme. *Güvenlik*

Stratejileri Dergisi, 17(37), 39-83. <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrjtj.905751>

Savaşır, I. (1994). Ölçek uyarlamasındaki sorunlar ve bazı çözüm yolları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(33), 27-32.

SBB. (2023). *SBB Deprem Sonrası Değerlendirme Raporu* (s. 142). Türkiye

Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.

<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>

Solnit, R. (2010). *A paradise built in hell: The extraordinary communities that arise in disaster*. Penguin.

[https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=Ikky4CKuS_oC&oi=fnd&pg=PR9&dq=Solnit,+R.+\(2009\).+A+paradise+built+in+hell:+The+extraordinary+communities+that+arise+in+disaster.+New+York:+Viking.&ots=WL8dV8rntG&sig=791NJcFksZSn6LV5_7W3lCHT8H8](https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=Ikky4CKuS_oC&oi=fnd&pg=PR9&dq=Solnit,+R.+(2009).+A+paradise+built+in+hell:+The+extraordinary+communities+that+arise+in+disaster.+New+York:+Viking.&ots=WL8dV8rntG&sig=791NJcFksZSn6LV5_7W3lCHT8H8)

- Sögütlü, İ. (2010). Cumhuriyet Türkiye'si'nde modernleşme ve bürokratik vesayet. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 49-68.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/kosbed/issue/25701/271204>
- Sönmez, M. B. (2022). Depremin psikolojik etkileri, psikolojik destek ve korkuyla baş etme. *Totbid Dergisi*, 21(3), 337-343.
https://dergi.totbid.org.tr/uploads/pdf_1160.pdf
- Steele, B. J. (2008). *Ontological Security in International Relations: Self-Identity and the IR State*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203018200>
- Şengöz, M. (2022). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi modeli'nin bütünleşik bir süreç olarak yeniden yorumlanması. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 164-173. <https://dergipark.org.tr/en/pub/etad/article/977931>
- Şengün, H. (2007). *AFET YÖNETİMİ SİSTEMİ VE MARMARA DEPREMİ SONRASINDA YAŞANAN SORUNLAR* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (2004). The social identity theory of intergroup behavior. *İçinde Political psychology* (ss. 276-293). Psychology Press.
<https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203505984-16/social-identity-theory-intergroup-behavior-henri-tajfel-john-turner>
- Tapan, M. G. (2023). Kahramanmaraş Depremleri Sonrası Afet Yönetiminde Sosyal Hizmet Uygulamaları. *Yedi Aralık Sosyal Araştırmalar Dergisi (YASAD)*, 2(1), 18-30.
- Tarry, S. (1999). "Deepening" and "Widening": An Analysis of Security Definitions in the 1990s. *Journal of Military and Strategic Studies*, 2(1), 1-13.
<https://jmss.org/article/view/57850>

- Taşgetiren, Ö. (2023). Deprem ve Siyaset. İçinde F. Çakı & Canatan (Ed.), *Deprem ve Toplum: Sosyaltbilimsel Projeksiyonlar* (ss. 335-350). Çizgi Kitapevi.
<http://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/7434>
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). *T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı*. <https://www.csb.gov.tr>
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2024, Şubat 8). *Türkiye'nin Birlik ve Dayanışma Gücü Depremle Sınandı, Asrın Felaketi Asrın Dayanışmasına Dönüştü!*
<https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-birlik-ve-dayanisma-gucu-depremle-sinandi-asrin-felaketi-asrin-dayanismasina-donustu8>
- T.C. İçişleri Bakanlığı—Türkiye'nin Birlik ve Dayanışma Gücü Depremle Sınandı, *Asrın Felaketi Asrın Dayanışmasına Dönüştü!* (t.y.). Geliş tarihi 27 Haziran 2025, gönderen <https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-birlik-ve-dayanisma-gucu-depremle-sinandi-asrin-felaketi-asrin-dayanismasina-donustu8>
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2023). *Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (2024-2028)* (s. 307).
<https://baka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/bolgeselgelismeulusalstratejisi20242028.pdf>
- Tuncel, G., & Gündoğmuş, B. (2012). Türkiye siyasetinde merkez-çevrenin dönüşümü ve geleneksel merkezin konumlanma sorunu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 137-158.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/gaziuiibfd/issue/28315/300899>
- Turan, A. M. (2025, Şubat 1). 6 Şubat Depremleri ve Deprem Ekonomisi. *Kriter Dergi*.
<https://kriterdergi.com/dosya-deprem/6-subat-depremleri-ve-deprem-ekonomisi>

- Tüccar, E., & Yavuz, E. (2023). Kahramanmaraş Pazarcık depreminin (6 Şubat 2023) bireyler üzerindeki etkilerinin psikososyal yönden incelenmesi. *Journal of Migration and Political Studies*, 1(1), 54-77.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/mipos/issue/79124/1364795>
- TÜİK. (2023). <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=n%C3%BCfus>
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2024). Türk Dil Kurumu Sözlükleri.
<https://sozluk.gov.tr/?kelime=güvenlik>
- Türkiye Psikiyatri Derneği. (t.y.). *Travma Sonrası Stres Bozukluğu*. Türkiye Psikiyatri Derneği. Geliş tarihi 28 Ekim 2025, gönderen <https://psikiyatri.org.tr/halka-yonelik/28/travma-sonrasi-stres-bozuklugu>
- Ullman, R. H. (1983). Redefining Security. *International Security*, 8(1), 129-153.
<https://doi.org/10.2307/2538489>
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. McGraw-Hill.
- Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics. *International Organization*, 46(2), 391-425.
<https://doi.org/10.1017/S0020818300027764>
- Whittaker, N. (2018). The Island Race: Ontological Security and Critical Geopolitics in British Parliamentary Discourse. *Geopolitics*, 23(4), 954-985.
<https://doi.org/10.1080/14650045.2017.1390743>
- Will Kenton. (2025, Eylül 5). *What Is Analysis of Variance (ANOVA)?* Investopedia.
<https://www.investopedia.com/terms/a/anova.asp>
- Williams, P. D. (Ed.). (2008). *Security studies: An introduction*. Routledge.
- Wolfers, A. (1952). “National Security” as an Ambiguous Symbol. *Political Science Quarterly*, 67(4), 481-502. <https://doi.org/10.2307/2145138>

- Yavuz, A., & Dikmen, S. (2015). Doğal Afetlerin Zararlarının Finansmanında Kullanılan Afet Öncesi Finansal Araçlar. *Siyasal Bilimler Dergisi*, 3(2), 303-322. <https://doi.org/10.14782/sbd.2015216101>
- Yeşildal, A. (2020). DOĞAL AFETLERLE MÜCADELEDE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ VE KAPASİTE SORUNLARI: ESNEK ŞEHİR UYGULAMASI. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(1), 87-116. <https://dergipark.org.tr/en/pub/fuuiibfdergi/issue/54867/702450>
- Yıldırım, E. (1999). Anthony Giddens' ın yapılanma teorisi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 25-44. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/301063>
- Yılmaz, G. G. (2021). Afetlere sosyolojik bakış ve Türkiye'de afet yazınına kuramsal bir yaklaşım. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 195-204. <https://dergipark.org.tr/en/pub/anemon/article/819871>
- Yılmaz, S. (2007). Gücsüz Güç. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 03(05), 67-103. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=13204>
- Young, J. (2017). Seeking ontological security through the rise of China: New Zealand as a small trading nation. *The Pacific Review*, 30(4), 513-530. <https://doi.org/10.1080/09512748.2016.1264457>
- Zacher, M. W., & Matthew, R. A. (1995). Liberal international theory: Common threads, divergent strands. *Controversies in International Relations Theory*. [https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=Vd91EQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT137&dq=Zacher,+M.+W.,+%26+Matthew,+R.+A.+\(1995\).+Liberal+International+Theory:+Common+Threads,+Divergent+Strands.+In+C.+W.+Kegley+\(Ed.\),+Controversies+in+International+Relations+Theory:+Realism+and+the+Neo](https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=Vd91EQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT137&dq=Zacher,+M.+W.,+%26+Matthew,+R.+A.+(1995).+Liberal+International+Theory:+Common+Threads,+Divergent+Strands.+In+C.+W.+Kegley+(Ed.),+Controversies+in+International+Relations+Theory:+Realism+and+the+Neo)

liberal+Challenge+(pp.+107%E2%80%93150).+New+York:+St.+Martin%E2%

80%99s+Press&ots=oLZCbrdwhP&sig=UVHr4q9PehZhkYp53066Kkh_RuE

Zarakol, A. (2017). States and ontological security: A historical rethinking. *Cooperation and Conflict*, 52(1), 48-68. <https://www.jstor.org/stable/48512930>

Zürcher, E. J. (2010). Modernleşen Türkiye Tarihi. *İletişim Yayınları, İstanbul*.



EKLER

EK 1. Anket Soruları

BİRİNCİ BÖLÜM (DEMOGRAFİK SORULAR)					
Cinsiyetiniz:					
Kadın					
Erkek					
Yaşınız:					
Tahsiliniz:					
İlkokul					
Lise					
Ön Lisans					
Lisans					
Lisans Üstü					
Mesleğiniz:					
Yaşadığınız Şehir:					
Deprem Sırasında Bulunduğunuz Şehir:					
Halen ikamet ettiğiniz şehir:					
Aşağıdaki gelir gruplarından hangisi sizin için uygundur:					
Asgari Ücret					
Orta Gelir Grubu					
Üst Gelir Grubu					
7. Depremde aşağıdaki kayıplardan hangisini yaşadınız?					
Aile fertlerimizden bir ya da birkaçını					
Akrabalarımızdan bir ya da bir kaçını					
Arkadaşlarımdan bir ya da bir kaçını					
Evimi					
Arabamı					
Hiçbirini					
Hepsini					
İKİNCİ BÖLÜM (ÖLÇEK SORULARI)					
	HIÇ KATILMIYORUM (1)	KATILMIYORUM (2)	KARARSIZIM (3)	KATILIYORUM (4)	KESİNLİKLE KATILIYORUM (5)
KAYGIYA YÖNELİK SORULAR					
1. Depremden sonra psikolojik destek aldım.					
2. Deprem sonrasında Psikiyatrik ilaçlar kullanmaya başladım.					
3. Deprem sonrası daha sık tartışmaya ve kavga etmeye başladım.					
4. Yıkılan yerler nedeniyle geçmişimin adeta silindiğini hissediyorum.					
5. Hayattan eskisi gibi zevk alamıyorum.					
6. Geleceğe güvenle bakamıyorum.					
7. AFAD ya da Boğaziçi Rasathanesi deprem verilerine her gün bakıyorum.					
KORKUYA YÖNELİK SORULAR					
8. Her an bir şey olacakmış gibi hissediyorum.					
9. Uykuya dalmakta zorlanıyorum.					
10. Yatarken her an kalkıp çıkacakmış gibi hazırlıklı yatıyorum.					
11. Sağlam olsa bile yüksek katlı binalara çıkamıyorum.					
12. Tuvalet banyo gibi temel ihtiyaçlarımı giderirken eskisine göre daha aceleci davranıyorum.					
13. Karanlıkta uyuyamıyorum.					
KİMLİK VE YABANCILAŞMAYA YÖNELİK SORULAR					
14. Kendimi yabancı bir şehirde yaşıyormuş gibi hissediyorum.					
15. Arkadaş ve komşu çevrem dağıldı.					

16. Zorunlu nedenlerle bu şehirde kalmak durumundayım.							
17. Deprem öncesiyle kıyaslandığında başkalarına karşı güven duygum zayıfladı.							
18. Onarılrsa bile bu şehirde hiç bir şey eskisi gibi olmayacak.							
19. Deprem sonrası daha fazla dine yöneldim.							
20. Deprem sonrası süreçte yaşadıklarım şeylere bağlı olarak ülkeme olan güvenim arttı.							
21. İmkânım olsa başka bir ülkeye göç etmek isterim.							
RUTİNLERE YÖNELİK SORULAR							
22. Günlük alışkanlıklarımda bir değişiklik olmadı.							
23. Deprem sonrası yeni alışkanlıklar edindim.							
24. Hayatımı tekrar bir düzene sokabildim.							
25. Şehirde eskiden gitmeyi alışkanlık haline getirdiğim yerlere hala gidebiliyorum.							
26. Eskiden görüştüğüm insanlarla hala görüşebiliyorum.							
ONTOLOJİK GÜVENLİK İÇİN SOSYAL KURUMLARIN SAĞLAYICISI OLARAK DEVLET'E YÖNELİK SORULAR							
27. Deprem sonrası devlet tarafından verilen sözlerin tutulacağına inanıyorum.							
28. Açıklanan depremde ölü ve yaralı sayılarının doğruluğuna inanıyorum.							
29. Deprem sonrası iktidar değişikliği işleri aksatacaktır.							
30. Deprem sonrası toparlanma sürecinde yaşadığım şehir diğer deprem mağduru şehirlere göre daha geride kaldı.							
31. Depremin hemen ardından bir süre kendi kaderimize terk edildik.							
32. Deprem sonrası devletten (AFAD) aşağıdaki yardımlardan hangisini alabildiniz? Para yardımı (taşınma, yol, kira, vb.) ☐ Yiyecek, giyecek yardımı ☐ Hiçbir yardım almadım ☐							
33. Deprem sonrası aşağıdakilerden hangisinden yardım aldınız? Devlet ☐ Dernekler ☐ Vakıf ve cemaatler ☐ Özel şahıslar ☐ Hiçbir yardım almadım ☐							
34. Deprem sonrası yaşadığınız tüm süreçleri düşündüğünüzde aşağıdakilerden hangisini sizin için güvenilir buluyorsunuz? Dernekler ☐ Vakıf ve cemaatler ☐ Belediyeler ☐ Valilik ☐ AFAD ☐ Cumhurbaşkanlığı ☐ Türk Silahlı Kuvvetleri ☐ TOKİ ☐ Kızılay ☐ Diğer ☐							

EK 2. Etik Kurul Onayı

